

Σχεδιασμός και Ανάπτυξη Τουρισμού και Πολιτισμού
Διατμηματικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών - Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

**ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ**

ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

Μεταπτυχιακή Διατριβή

**ΘΕΜΑ: Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΣΤΗΝ
ΑΣΤΙΚΗ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗ ΚΑΙ ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΩΝ ΠΟΛΕΩΝ:
ΟΙ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΜΠΟΥΕΝΟΣ ΑΪΡΕΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΣΑΓΚΑΗΣ**

Συγγραφέας: ΘΕΟΦΑΝΗΣ Θ. ΓΚΑΤΖΗΣ

Επιβλέπων: ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΜΙΧΑΗΛ ΖΟΥΜΠΟΥΛΑΚΗΣ

ΒΟΛΟΣ ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2017

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στη σύγχρονη εποχή είναι κοινά παραδεκτό ότι ο ανταγωνισμός που αντιμετωπίζουν οι πόλεις είναι έντονος καθόσον η αλματώδης ανάπτυξη της τεχνολογίας εκμηδένισε χρονικές αποστάσεις. Έτσι, γιγαντώθηκε η μετακίνηση ανθρώπινου και χρηματικού κεφαλαίου στο παγκόσμιο στερέωμα, καθώς και η ανάγκη του ανθρώπου να ταξιδεύει. Για να αντιμετωπίσουν λοιπόν τις σύγχρονες προκλήσεις, στο διεθνές και εγχώριο περιβάλλον, οι διαχειριστές-ιθύνοντες των πόλεων επιβάλλεται να ακολουθήσουν πολιτικές που θα ικανοποιούν τις ανάγκες, τις επιθυμίες και τις απαιτήσεις των υποκειμένων του εσωτερικού (κάτοικοι, επιχειρήσεις) και του εξωτερικού περιβάλλοντος (νέοι κάτοικοι, επενδυτές, τουρίστες) αυτών, ενώ παράλληλα θα επιτυγχάνουν τους στόχους της ανάπτυξης, της ενίσχυσης ανταγωνιστικότητας και της αναγνωρισιμότητας των αστικών κέντρων.

Μια τέτοια πολιτική είναι η ενθάρρυνση της ανάπτυξης της δημιουργικής οικονομίας, από τις δημοτικές αρχές διαφόρων περιοχών παγκοσμίως όπως το Μπουένος Άϊρες και η Σαγκάη, που πρωτοεμφανίστηκε στις αποβιομηχανοποιημένες πόλεις της Δύσης (Μεγάλη Βρετανία, ΗΠΑ) και συνέβαλλε στη βιώσιμη ανάπτυξη και αστική αναγέννηση περιοχών αποτελώντας παράλληλα εργαλείο στρατηγικού πολεοδομικού σχεδιασμού.

Λέξεις Κλειδιά: Δημιουργική Οικονομία, Αστική Αναγέννηση, Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη, Μπουένος Άϊρες, Σαγκάη

Dissertation for Master's degree

TITLE: THE CONTRIBUTION OF CREATIVE ECONOMY IN THE URBAN RENAISSANCE AND VIABLE DEVELOPMENT OF CITIES: THE CASES OF BUENOS AIRES AND SHANGHAI

ABSTRAC

In modern society it is commonly accepted that the competition cities are facing is fierce due to the increasing technology development that reduced the time distances. Therefore, the transfers of human and monetary capital were increased, as well as the amount of travelers. To cope with the new challenges, both internationally and domestically, the responsible persons – officers of the cities must follow policies that will satisfy the needs, the wants and the demands of the persons inside the environment (residents, businesses) and the external environment (new residents, investors, tourists) while, at the same time, they will achieve their goals of development, boosting competitiveness and raising awareness of urban centers.

Such policy is the encouragement of developing a creative economy, through the officials of the city government, in different places globally like Buenos Aires and Shanghai, which first appeared in deindustrialized cities of the West (Great Britain, USA) and contributed to the viable development and urban renovation of the places while at the same it was used as a tool for strategic urban design.

Keywords: Creative economy, Urban renaissance, Urban development, Buenos Aires, Shangai

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	1
ABSTRACT	2
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ	6
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΟΣ	6
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΧΑΡΤΩΝ	7
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΧΑΡΤΩΝ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΟΣ	7
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΙΚΟΝΩΝ	8
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΙΚΟΝΩΝ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΟΣ	9
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΑΡΚΤΙΚΟΛΕΞΩΝ	10
ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ – ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΔΗΛΩΣΗ	11
ΑΦΙΕΡΩΣΗ	12
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	13
ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ	17
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΣΥΝΤΟΜΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΠΟΛΕΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΒΑΣΙΚΩΝ ΕΝΝΟΙΩΝ ΤΗΣ ΠΑΡΟΥΣΑΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	17
1.1 <u>ΣΥΝΤΟΜΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΠΟΛΕΩΝ</u>	17
1.1.1 <i>Η ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΟΛΗ</i>	17
1.1.2 <i>Η ΜΕΤΑΦΟΡΝΤΙΚΗ ΠΟΛΗ</i>	18
1.2 <u>ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΒΑΣΙΚΩΝ ΕΝΝΟΙΩΝ ΤΗΣ ΠΑΡΟΥΣΑΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ</u>	19
1.2.1 <i>ΤΙ ΟΡΙΖΟΥΜΕ ΩΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ</i>	19
1.2.1.1 ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΕΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΕΣ.....	24
1.2.1.2 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ ΤΩΝ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΩΝ	29
1.2.1.3 ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΕΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΣΥΣΠΕΙΡΩΣΕΙΣ.....	31
1.2.2 <i>ΠΕΡΙ ΑΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗΣ</i>	37
1.2.2.1 ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΟΥ ΟΡΟΥ ΑΣΤΙΚΗ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗ..	37
1.2.2.2 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ ΤΗΣ ΑΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗΣ.....	40

1.2.2.3 ΜΟΡΦΕΣ ΑΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗΣ.....	43
1.2.2.4 ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΤΟΥ ΑΣΤΙΚΟΥ ΕΞΕΥΓΕΝΙΣΜΟΥ ΩΣ ΑΠΟΤΟΚΟ ΤΗΣ ΑΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗΣ.....	46
1.2.3 <i>ΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΟΔΗΓΟΥΝ ΣΤΗ ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ.....</i>	47
1.3 <u>ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΠΡΩΤΟΥ ΜΕΡΟΥΣ</u>	50
ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ.....	53
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΣΤΗΝ ΑΣΤΙΚΗ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗ ΚΑΙ ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΜΠΟΥΕΝΟΣ ΑΪΡΕΣ.....	53
2.1 <u>ΓΕΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΓΙΑ ΤΟ ΜΠΟΥΕΝΟΣ ΑΪΡΕΣ</u>	53
2.2 <u>Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΣΤΟ ΜΠΟΥΕΝΟΣ ΑΪΡΕΣ</u>	55
2.2.1 <u>ΟΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΕΣ ΣΥΣΤΑΔΕΣ ΣΤΟ ΜΠΟΥΕΝΟΣ ΑΪΡΕΣ</u>	62
2.3 <u>Η ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΩΣ ΕΡΓΑΛΕΙΟ ΑΣΤΙΚΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΚΑΙ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΤΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΑΡΧΗΣ ΤΟΥ ΜΠΟΥΕΝΟΣ ΑΪΡΕΣ</u>	65
2.3.1 <i>ΠΟΙΑ ΕΙΝΑΙ Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΠΟΥ ΑΚΟΛΟΥΘΕΙ Η ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΑΡΧΗ ΤΟΥ ΜΠΟΥΕΝΟΣ ΑΪΡΕΣ ΓΙΑ ΝΑ ΕΝΙΣΧΥΣΕΙ ΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΟΥ ΔΙΟΙΚΕΙ.....</i>	68
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΣΤΗΝ ΑΣΤΙΚΗ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗ ΚΑΙ ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΣΑΓΚΑΗΣ.....	70
3.1 <u>ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗ ΣΑΓΚΑΗ</u>	70
3.2 <u>Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΣΤΗ ΣΑΓΚΑΗ</u>	72
3.2.1 <u>ΟΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΕΣ ΣΥΣΠΕΙΡΩΣΕΙΣ ΣΤΗ ΣΑΓΚΑΗ</u>	75
3.2.2 <i>ΠΟΙΑ ΕΙΝΑΙ Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΠΟΥ ΑΚΟΛΟΥΘΕΙ Η ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΣΑΓΚΑΗΣ ΓΙΑ ΝΑ ΕΝΙΣΧΥΣΕΙ ΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΟΥ ΔΙΟΙΚΕΙ</i>	89
3.2.3 <i>ΟΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟΙ ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΙ ΩΣ ΕΡΓΑΛΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΑΡΧΗΣ ΤΗΣ ΣΑΓΚΑΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΙΤΕΥΞΗ ΑΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΖΩΟΓΟΝΗΣΗΣ ΚΑΙ ΒΙΩΣΙΜΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΟΥ ΔΙΟΙΚΕΙ.....</i>	90

3.3 <u>ΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΠΟΥ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΕΙ Ο ΤΟΜΕΑΣ ΤΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΣΤΗ ΣΑΓΚΑΗ</u>	92
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	95
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1: ΕΙΚΟΝΕΣ	99
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2: ΧΑΡΤΕΣ	104
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3: ΠΙΝΑΚΕΣ	112
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	115
<u>ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ</u>	115
<u>ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ</u>	117
<u>ΠΗΓΕΣ ΑΠΟ ΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ</u>	125
<u>ΠΗΓΕΣ ΤΩΝ ΠΙΝΑΚΩΝ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ</u>	128
<u>ΠΗΓΕΣ ΤΩΝ ΠΙΝΑΚΩΝ ΤΟΥ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΟΣ</u>	129
<u>ΠΗΓΕΣ ΤΩΝ ΧΑΡΤΩΝ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΟΣ</u>	129
<u>ΠΗΓΕΣ ΤΩΝ ΕΙΚΟΝΩΝ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ</u>	130
<u>ΠΗΓΕΣ ΤΩΝ ΕΙΚΟΝΩΝ ΤΟΥ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΟΣ</u>	131

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1.1: Προτεινόμενη ταξινόμηση του πολιτιστικού και δημιουργικού τομέα.....	25
Πίνακας 1.2: Επισκόπηση των σημαντικότερων ομαδοποιήσεων ΠΚΔΒ διεθνώς.....	36
Πίνακας 1.3: Βασικά χαρακτηριστικά σύγχρονης αστικής πολιτικής («αναγέννησης») και συσχέτιση με τα χαρακτηριστικά των σύγχρονων αναπλάσεων.....	39
Πίνακας 1.4: Οι παράγοντες που συνθέτουν τη σύγχρονη πολιτική της αστικής αναγέννησης.....	42
Πίνακας 1.5: Κάποιες περιοχές που εφαρμόστηκε η πολιτική της αστικής αναγέννησης.....	45
Πίνακας 1.6: Παραδείγματα δημιουργικών πόλεων από το διεθνή χώρο.....	49
Πίνακας 2.1: Γενικά στοιχεία για το Μπουένος Άϊρες.....	55
Πίνακας 2.2: Δείκτες δημιουργικής οικονομίας Μπουένος Άϊρες.....	60
Πίνακας 2.3: Έκταση των δημιουργικών συστάδων του Μπουένος Άϊρες και αριθμός απασχολούμενων σε αυτές.....	65
Πίνακας 3.1: Στοιχεία για τη δημιουργική οικονομία της Σαγκάης.....	73
Πίνακας 3.2: Οι περιοχές όπου εδρεύουν οι δημιουργικές συστάδες της Σαγκάης.....	77
Πίνακας 3.3: Ποσοστό % των επιχειρήσεων στις ΔΣ ανάλογα με τις ετήσιες πωλήσεις τους	87

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΟΣ

Πίνακας 1: Το περιεχόμενο των δημιουργικών κλάδων: πέντε βασικές προσεγγίσεις.....	112
Πίνακας 2: Ποια είναι τα έσοδα και πόσοι είναι οι εργαζόμενοι στις ΠΚΔΒ παγκοσμίως.....	113
Πίνακας 3: Ποσοστό μεταβολής των τομέων οικονομίας του ΗΒ σε σχέση με το ΑΕΠ της χώρας.....	113
Πίνακας 4: Έσοδα και εργαζόμενοι στα τμήματα δημιουργικής οικονομίας στη Λατινική Αμερική- Καραϊβική και στην Ασία- Ωκεανία.....	114

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΧΑΡΤΩΝ

Χάρτης 2.1: Γεωγραφική Θέση του Μπουένος Άϊρες.....	53
Χάρτης 2.2: Γεωγραφική θέση δημιουργικών συστάδων στο Μπουένος Άϊρες.....	62
Χάρτης 2.3: Γεωγραφική θέση του Μητροπολιτικού Κέντρου Σχεδιασμού (CMD)....	64
Χάρτης 3.1: Γεωγραφική θέση της Σαγκάης.....	70
Χάρτης 3.2: Κατανομή των δημιουργικών συστάδων στις περιοχές της Σαγκάης ανάλογα με το αντικείμενο των δραστηριοτήτων των ΔΚΠΣ που εδρεύουν σε αυτές και το μέγεθος των δημιουργικών συσπειρώσεων.....	76
Χάρτης 3.3: Γεωγραφική θέση των δημιουργικών συστάδων «Κόκκινη Πόλη», «1933», «M50» και «Γέφυρα Νο. 8».....	94
Χάρτης 3.4: Γεωγραφική θέση της δημιουργικής συστάδας «Κόκκινη Πόλη».....	94

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΧΑΡΤΩΝ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΟΣ

A) <u>ΧΑΡΤΕΣ ΜΕ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΕΣ ΣΥΣΤΑΔΕΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΕΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΕΣ ΤΟΥ ΜΠΟΥΕΝΟΣ ΑΪΡΕΣ</u>.....	104
Χάρτης 1: Γεωγραφική θέση των ΠΚΔΒ στις βόρειες περιοχές του Μπουένος Άϊρες.....	104
Χάρτης 2: Γεωγραφική θέση της ΔΣ «Περιοχή των Οπτικοακουστικών».....	104
Χάρτης 3: Γεωγραφική θέση του θεάτρου «Κολόμβου».....	105
Χάρτης 4: Γεωγραφική θέση της περιοχής Πάρκο Πατρικίου όπου στεγάζεται η συστάδα τεχνολογικών επιχειρήσεων.....	105
Χάρτης 5: Γεωγραφική θέση της δημιουργικής συστάδας «Τεχνολογική Περιοχή»....	106
B) <u>ΧΑΡΤΕΣ ΜΕ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΕΣ ΣΥΣΤΑΔΕΣ ΤΗΣ ΣΑΓΚΑΗΣ</u>.....	106
Χάρτης 1: Γεωγραφική θέση της δημιουργικής συστάδας «800 Show».....	106
Χάρτης 2: Γεωγραφική θέση των ΔΣ «Τιάν Ζι Φανγκ» και «Γέφυρα 8».....	107
Χάρτης 3: Οι δημιουργικές συστάδες που σχηματίζουν το C ευρισκόμενες κατά μήκος του ποταμού Χουκνγκ - Που και του εσωτερικού δαχτυλίου.....	108
Χάρτης 4: Οι δημιουργικές συστάδες κατά μήκος του ποταμού Σου- Τσέου Creek....	110
Χάρτης 5: Οι δημιουργικές συστάδες που σχηματίζουν δύο δαχτυλίδια και ευρίσκονται στα βορειοανατολικά και νοτιοδυτικά της Σαγκάης.....	110
Χάρτης 6: Γεωγραφική θέση της δημιουργικής συστάδας «1933».....	111

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΙΚΟΝΩΝ

Εικόνα 1.1: Πάφος- Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης 2017.....	20
Εικόνα 1.2: Δημιουργική συστάδα στο Μπραίτον και Χόουβ.....	31
Εικόνα 1.3 Συνοικία Μουσείων στη Βιέννη.....	34
Εικόνα 1.4: Βιομηχανικό κέλυφος (Cork) που μετατράπηκε σε χώρο κατοικιών στο Πίτσμπουργκ.....	38
Εικόνα 1.5: Κέντρο της Λειψίας.....	43
Εικόνα 1.6: Ντόκλαντς στη Μελβούρνη.....	45
Εικόνα 1.7: Μουσείο Γκουγκενχάϊμ στο Μπιλμπάο.....	51
Εικόνα 1.8: Δημιουργική συστάδα «Παλιά Biskuit Mill» στο Κέιπ Τάουν.....	52
Εικόνα 2.1: Μπουένος Άϊρες.....	54
Εικόνα 2.2: Διεθνές φεστιβάλ μουσικής.....	57
Εικόνες 2.3 και 2.4: «Περιοχή Τεχνών» στη συνοικία Μπαράκας.....	59
Εικόνα 2.5: Εθνικό Μουσείο Καλών Τεχνών.....	67
Εικόνα 2.6: «Το Μητροπολιτικό Κέντρο Σχεδιασμού» στο Μπουένος Άϊρες.....	67
Εικόνα 2.7: Περιοχή Μπόκα (Μπουένος Άϊρες).....	69
Εικόνα 3.1: Δημιουργική συσπείρωση «Κόκκινη Πόλη».....	71
Εικόνα 3.2: Η Σαγκάη σε διάφορες χρονικές περιόδους.....	72
Εικόνα 3.3: Δημιουργικό πάρκο «800 SHOW».....	73
Εικόνα 3.4: Δημιουργική συστάδα «1933».....	81
Εικόνα 3.5: Δημιουργική συσπείρωση «M50».....	82
Εικόνα 3.6: Η Περιοχή ψυχαγωγίας «Σιντιενντί»	83
Εικόνα 3.7: Δημιουργική συστάδα «Δημιουργικός Κήπος 2577».....	85
Εικόνα 3.8: Δημιουργική συστοιχία «Τιαντζιφάνγκ».....	86
Εικόνα 3.9: Παγκόσμια Έκθεση EXPO της Σαγκάης.....	93

Εικόνα 3.11: Δημιουργική συστάδα «Γέφυρα 8».....98

Εικόνα 3.12 : Θέατρο Κολόμβου.....98

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΙΚΟΝΩΝ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΟΣ

Εικόνα 1: Μπρασόβ.....99

Εικόνα 2: Μουσείο Γκουανγκντόνγκ στην πόλη Γκουανγκζού - Κίνα.....99

Εικόνες 3 και 4: Δημιουργική συστάδα «798» στο Πεκίνο.....100

Εικόνα 5: Μπουένος Άϊρες.....100

Εικόνα 6: Δημιουργική συστάδα «περιοχή τεχνών» στο Μπουένος Άϊρες.....101

Εικόνα 7: Το Μητροπολιτικό Κέντρο Σχεδιασμού (CMD) στο Μπουένος Άϊρες.....101

Εικόνα 8: Κέντρο πολιτισμού De la Cooperación (Μπουένος Άϊρες).....102

Εικόνα 9: Θέατρο Κολόμβου (Μπουένος Άϊρες).....102

Εικόνα 10: Δημιουργική Συστοιχία «Τιάν Ζι Φανγκ».....103

Εικόνα 11: Εσωτερικός χώρος δημιουργικής συστάδας 1933 (Σαγκάη).....103

Εικόνα 12: Σαγκάη.....103

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΑΡΚΤΙΚΟΛΕΞΩΝ

ΔΚ	Δημιουργικοί Κλάδοι
E&A	Έρευνα και Ανάπτυξη
ΠΚΔΒ	Πολιτιστικές και Δημιουργικές Βιομηχανίες
UNSTAD	United Nations Conference on Trade and Development
ΔΚΠΣ	Δημιουργικές και Πολιτιστικές Συσπειρώσεις
ΓΔΔΒ	Γενική Διεύθυνση Δημιουργικών Βιομηχανιών
ΜΑΣΤ	Μπουένος Άϊρες Σειρά Ταινιών
ΕΚΜΑ	Επιτροπή Κινηματογράφου Μπουένος Άϊρες
ΕΟ	Επιλογή Οπτικοακουστικών
ΜΙΣΚ	Μητροπολιτικό Ινστιτούτο Σχεδιασμού και Καινοτομίας
ΚΕΑΚΣΜ	Κέντρο για την Έρευνα, Ανάπτυξη, Καινοτομία και Σχεδιασμό στην Μηχανική
ΜΜΕ	Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης
ΜΚΣ	Μητροπολιτικό Κέντρο Σχεδιασμού
ΠΑΒ	Παρατηρητήριο των Δημιουργικών Βιομηχανιών
ΚΔΒΣ	Κέντρο Δημιουργικής Βιομηχανίας της Σαγκάη
ΚΕΠ	Κεντρικές Επιχειρηματικές Περιοχές
ΔΣ	Δημιουργικές Συσπειρώσεις ή Συστάδες ή Σχηματισμοί ή Συμπλέγματα
DCMS	Department for Culture, Media & Sport United Kingdom
ΗΒ	Ηνωμένο Βασίλειο
UNESCO	The United Nations Organization for Education, Science and Culture
Π.Χ.	Παραδείγματος χάριν
Κ.Α. (Et al.)	και αλλού
BASET	Buenos Aires Set de Filmación
BASF	Buenos Aires Comisión de Filmaciones
ΟΑ	Opción Audiovisual
DGINC	Dirección General de Industrias Creativas
AFCI	Association Of Film Commissioners International

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Για την εκπόνηση της παρούσας μεταπτυχιακής διατριβής ήταν σημαντική η συμβολή ορισμένων ανθρώπων που οφείλω να κατονομάσω. Καταρχήν, θα ήθελα να ευχαριστήσω ,από καρδιάς, τον επιβλέποντα την εν λόγω μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία Καθηγητή και Πρόεδρο του τμήματος Οικονομικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας κ. Μιχαήλ Ζουμπουλάκη για την εμπιστοσύνη που μου έδειξε αποδεχόμενος να αναλάβει επιβλέποντας καθηγητής μου και για τις κατευθυντήριες γραμμές, καθώς και τις πολύτιμες συμβουλές που μου παρείχε. Επιπρόσθετα, επιθυμώ να ευχαριστήσω θερμά την οικογένειά μου και συγκεκριμένα τον πατέρα μου Θωμά, τη μητέρα μου Μίρκα και την αδερφή μου Ινώ, καθώς και τη φίλη μου Μαρία για την ηθική υποστήριξη που μου παρείχαν.

Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω, το διδακτικό προσωπικό του ΔΠΜΣ, τη βιβλιοθηκονόμο του τμήματος Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης κ. Εύη Κολοβού, τη γραμματέα του ΔΠΜΣ «Σχεδιασμός και Ανάπτυξη Τουρισμού και Πολιτισμού» κ. Σωτηρία Κατσαφάδου και το προσωπικό της Κεντρικής Βιβλιοθήκης του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας για τις υπηρεσίες που μου προσέφεραν καθ' όλη τη διάρκεια του προγράμματος μεταπτυχιακών σπουδών και συνδέονται με τα αντικείμενα των θέσεων των εργασιών τους.

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΔΗΛΩΣΗ

Δηλώνω ότι αυτή η μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία εκπονήθηκε από μένα, αντιπροσωπεύει τις προσωπικές μου απόψεις και αναφέρονται σε αυτήν, πλήρως, όλες οι πηγές στις οποίες ανέτρεξα για να την εκπονήσω.

Ημερομηνία: 08/02/2017

Ο Δηλών

Θεοφάνης Θ. Γκατζής

ΑΦΙΕΡΩΣΗ

Την παρούσα επιστημονική μελέτη την αφιερώνω στην αείμνηστη γιαγιά μου Φανή Μακρυγιάννη και την ευχαριστώ για τα διδάγματα που έλαβα, τα οποία αποτέλεσαν πολύτιμα εφόδια για την πορεία της μέχρι τώρα ζωής μου..

Εικόνες εξωφύλλουΜεγάλου μεγέθους

Δημιουργική συστάδα «Γέφυρα 8» στη Σαγκάη (Πρώτη από αριστερά), «Μητροπολιτικό κέντρο σχεδιασμού» στο Μπουένος Άϊρες (Δεύτερη από αριστερά)

Μικρού μεγέθους

Από αριστερά προς τα δεξιά: Μπουένος Άϊρες, Σαγκάη, Θέατρο Κολόμβου (Μπουένος Άϊρες), Δημιουργική συστάδα «1933» (Σαγκάη), Περιοχή Μπόκα (Μπουένος Άϊρες)

Τριμελής εξεταστική επιτροπή:

Καθηγητής Μιχαήλ Ζουμπουλάκης: Πρόεδρος του Τμήματος Οικονομικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας

Καθηγητής Παντολέον (Παντελής) Σκάγιαννης: Καθηγητής στο τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας και πρώην Κοσμήτορας της Πολυτεχνικής Σχολής του προαναφερθέντος Πανεπιστημίου

Επίκουρος Καθηγητής Πασχάλης Αρβανιτίδης: Καθηγητής στο Τμήμα Οικονομικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας

Ο συγγραφέας της εν λόγω μεταπτυχιακής διατριβής είναι Οικονομολόγος - Διεθνολόγος, αρθρογράφος και μεταπτυχιακός φοιτητής στο ΔΠΜΣ «Σχεδιασμός και Ανάπτυξη Τουρισμού και Πολιτισμού» (ΣΑΤΠ). Το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο του (email) είναι το εξής: theofanis28@gmail.com. Η επιστημονική μελέτη εκπονήθηκε στην Κατερίνη Πιερίας το χρονικό διάστημα 1 Σεπτεμβρίου 2016 – 7 Φεβρουαρίου 2017.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στη σύγχρονη μεταβιομηχανική εποχή οι δημοτικές αρχές επιδιώκοντας να καταστήσουν ανταγωνιστικές και να αναπτύξουν τις πόλεις τους, καθώς και να προσελκύσουν τουρίστες, νέους κατοίκους και επενδυτές, προβαίνουν στην εφαρμογή της πολιτιστικής αστικής αναγέννησης μέσω της δημιουργίας πολιτιστικών και δημιουργικών βιομηχανιών (π.χ. μουσεία, θεατρικές σκηνές) στα κεντρικά σημεία των πόλεων τους. Έτσι, παρατηρείται μια μεταλλαγή του αστικού τοπίου και μια τάση ανάπτυξης της δημιουργικής οικονομίας με τη συγκέντρωση ομοειδών πολιτιστικών-δημιουργικών οικονομικών δραστηριοτήτων ή αλλιώς δημιουργικών συσπειρώσεων (creative clusters) μέσα στην πόλη.

Επιπρόσθετα, η προσέλκυση και ανάπτυξη αυτών των νέων δραστηριοτήτων μέσα στις πόλεις είναι συνυφασμένη με την ανάπτυξη των πόλεων και την αναζωογόνηση των αστικών τους τοπίων. Έτσι, η αστική αναγέννηση υφίσταται με διάφορες μορφές παγκοσμίως, όπου υφίστανται περιπτώσεις επικέντρων με εστίαση στις επιχειρηματικές δραστηριότητες, επίκεντρα που συνδέονται με κυριαρχία των πολιτιστικών και ύπαρξη συμπληρωματικών ψυχαγωγικών δραστηριοτήτων και επίκεντρα με κυριαρχία ψυχαγωγικών και δευτερευόντως πολιτιστικών δραστηριοτήτων, καθώς και περιφερειακές συγκεντρώσεις με τη μορφή των εμπορικών κέντρων.

Επιπλέον, η υιοθέτηση της αστικής αναγέννησης, ως πολιτικής αστικής διακυβέρνησης ενδυναμώθηκε λόγω της οικονομικής και κοινωνικής κρίσης που αντιμετώπισαν οι πόλεις της Δύσης μετά το 1970 ως απότοκο της αποβιομηχάνισής τους. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα την εγκατάλειψη αρκετών βιομηχανικών κτιρίων στο κέντρο και την υποβάθμιση των περιοχών αυτών όπου διέμεναν χαμηλά εισοδηματικά στρώματα. Αυτά τα πρώην βιομηχανικά κελύφη μετατράπηκαν με την αστική αναγέννηση σε εμπορικά κέντρα και σε θύλακες πολιτισμού (ΠΚΔΒ).

Ακολούθησε η υιοθέτηση της πολιτικής ενίσχυσης της δημιουργικής οικονομίας ως μέσο αναγέννησης και βιώσιμης ανάπτυξης, αρχικά, από τους ιθύνοντες των πόλεων των ΗΠΑ και της Μεγάλης Βρετανίας, καθώς και μεταγενέστερα άλλων τόπων της Ευρώπης (π.χ. Πεκς, Λειψία, Μπιλμπάο, Βαρκελώνη). Στο σημείο αυτό αξίζει να τονιστεί ότι οι αρχές των πόλεων και από άλλους ηπείρους εστιάζουν στην ανάπτυξη της δημιουργικής οικονομίας στον αστικό τους ιστό (π.χ. Πεκίνο, Σαγκάη, Μπουένος Άϊρες, Σιγκαπούρη, Μελβούρνη, Ντακάρ) ώστε να επέλθει αστική αναζωογόνηση (urban renewal) και ανάπτυξη (urban development).

Αξίζει να σημειωθεί ότι, ενώ δεν μπορεί να υποστηριχθεί ότι ακολουθήθηκε ή ακολουθείται ενιαίο πρότυπο εφαρμογής αστικής αναγέννησης στις πόλεις κάθε κρατικής χωρικής ενότητας, εντούτοις οφείλουμε να επισημάνουμε ότι υφίσταται η αμερικανοποιημένη μορφή αστικής αναζωογόνησης, που εστιάζει στη δημιουργία εμπορικών σημείων στο κέντρο μιας πόλης (π.χ. παραλιακό μέτωπο Βαλτιμόρης, Βοστόνη) και η ευρωπαϊκή μορφή αστικής αναγέννησης που στηρίζεται στη δημιουργία πολιτιστικών και δημιουργικών βιομηχανιών στα κεντρικά σημεία των πόλεων (π.χ. Γλασκόβη) (Stevenson, 2007).

Σκοπός της παρούσας μεταπτυχιακής διατριβής είναι να διερευνήσω αν η δημιουργική οικονομία συμβάλλει στη βιώσιμη ανάπτυξη και αστική αναγέννηση πόλεων, με μελέτη περιπτώσεων από το διεθνή χώρο και συγκεκριμένα από την Ασία -τη μεγαλύτερη σε έκταση και πολυπληθέστερη ήπειρο της Γης- και τη Λατινική Αμερική. Ο λόγος που επιλέχθηκαν οι παραπάνω πόλεις και όχι άλλα αστικά κέντρα από το Δυτικό κόσμο (ΗΠΑ, Ευρώπη, Αυστραλία) είναι για να αναδείξω ότι εκτός από τις δημοτικές αρχές της Δύσης που εφαρμόζουν την πολιτική ενίσχυσης της δημιουργικής οικονομίας για τους λόγους που προαναφέρθηκαν και αστικές αρχές από άλλες ηπείρους ακολουθούν την ίδια πολιτική.

Τα επιμέρους ερευνητικά ερωτήματα που τίθενται είναι τα εξής:

- Η ενθάρρυνση της δημιουργικής οικονομίας αποτελεί εργαλείο αστικής διακυβέρνησης και σχεδιασμού περιοχών από τις τοπικές αρχές του Μπουένος Άϊρες και της Σαγκάης;
- Τα πρώην βιομηχανικά κελύφη χρησιμοποιούνται ως χώροι στέγασης των δημιουργικών συστάδων στο Μπουένος Άϊρες και στη Σαγκάη;
- Ποιά είναι η επίδραση των δημιουργικών συσπειρώσεων στο σύνολο της δημιουργικής οικονομίας του Μπουένος Άϊρες και της Σαγκάης;

Περαιτέρω, η πρωτοτυπία της είναι ότι για το θέμα - της συμβολής της δημιουργικής οικονομίας στην αστική αναγέννηση και βιώσιμη ανάπτυξη των πόλεων- δεν υφίστανται μελέτες, στην ελληνική βιβλιογραφία, για τη Σαγκάη και το Μπουένος Άϊρες, ενώ στη διεθνή βιβλιογραφία είναι ελάχιστες οι μελέτες για την πρωτεύουσα της Αργεντινής. Ως προς το ερώτημα που μπορεί να τεθεί, γιατί δεν επελέγησαν άλλες πόλεις από την Ασία ή τη Νότια Αμερική η απάντηση που μπορεί να δοθεί είναι η εξής: Η Σαγκάη αναγνωρίζεται ως το οικονομικό κέντρο της Κίνας- που ως γνωστόν είναι η πολυπληθέστερη χώρα του κόσμου και η δεύτερη μεγαλύτερη οικονομία παγκοσμίως- και αποτελεί ένα από τα είκοσι μεγαλύτερα οικονομικά κέντρα διεθνώς (Zen, 2016), ενώ, παράλληλα, είναι η μεγαλύτερη πόλη στην Κίνα, η έβδομη μεγαλύτερη πόλη παγκοσμίως (Staticta, 2016) και ένα από τα σημαντικότερα πολιτιστικά κέντρα αυτής .

Παράλληλα ο λόγος που επιλέχθηκε το Μπουένος Άϊρες ως μελέτη περίπτωσης εδράζεται στο γεγονός ότι είναι από τις μεγαλύτερες πόλεις της Λατινικής Αμερικής και θεωρείται ένα από τα σημαντικότερα πολιτιστικά κέντρα αυτής (Worldatlas, 2016). Επιπλέον, αξίζει να επισημανθεί ότι οι δύο προαναφερθέντες πόλεις έχουν ανακηρυχθεί πόλεις του σχεδιασμού από την UNESCO.

Η παρούσα επιστημονική μελέτη μπορεί να αποτελέσει χρήσιμο εργαλείο για την εν γένει ελληνική ακαδημαϊκή κοινότητα, κυρίως, και συγκεκριμένα για εκείνους που έχουν στη σφαίρα των ενδιαφερόντων τους (π.χ. φοιτητές) τη μελέτη πολιτικών αστικής διακυβέρνησης και πρακτικών μετασχηματισμού των πόλεων. Το μεθοδολογικό πλαίσιο που ακολουθείται είναι το εξής: Καταρχήν αναλύονται οι βασικές έννοιες, που συνθέτουν το θέμα της εργασίας, μέσω της βιβλιογραφικής ανασκόπησης (literature review) και ακολούθως προβαίνουμε σε χρήση της ποιοτικής μεθόδου μελέτη περιπτώσεων (case studies) που εδράζεται σε δευτερογενείς πηγές δεδομένων από άρθρα επιστημονικών περιοδικών, βιβλία, διπλωματικές και ερευνητικές εργασίες, πρακτικά συνεδρίων και στοιχεία από το διαδίκτυο, καθώς και από σχετική διάλεξη στα πλαίσια του μαθήματος ‘Αστική Ανάπλαση, Αναγέννηση και Ανάπτυξη’ του ΤΜΧΠΑ του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας.

Η δομή της έρευνας αποτελείται από δύο μέρη. Το Α μέρος περιλαμβάνει το πρώτο κεφάλαιο, όπου επιχειρείται μια σύντομη ιστορική αναδρομή στην ιστορία των πόλεων και ειδικά των πόλεων της Δύσης (π.χ. πόλεις Μεγάλης Βρετανίας και ΗΠΑ) από το τέλος του 18ου αιώνα και μετά, καθώς αποτελεί κομβικό χρονικό σημείο για αυτές λόγω της απαρχής της βιομηχανικής επανάστασης, που οδήγησε στην αύξηση του μεγέθους τους.

Επιπρόσθετα, ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στη διερεύνηση του φαινομένου της αποβιομηχάνισης των πόλεων που συνδέεται με τη μεταβιομηχανική πόλη. Επίσης, παρατίθενται οι ορισμοί της δημιουργικής οικονομίας και της αστικής αναγέννησης μέσα από τη βιβλιογραφική ανασκόπηση και επιχειρείται να εξετασθεί ποιες είναι οι μορφές αστικής αναγέννησης και πως αυτή εξελίχθηκε ιστορικά.

Ακόμη, προβαίνουμε σε μια σύντομη αναφορά στο φαινόμενο του αστικού εξευγενισμού ως απόρροια της αστικής αναγέννησης, εξετάζουμε ποιοι τομείς αποτελούν τις δημιουργικές και πολιτιστικές βιομηχανίες και εστιάζουμε στην ανάλυση των δημιουργικών συσπειρώσεων. Ακολουθεί το δεύτερο και το τρίτο κεφάλαιο, που μαζί με το κεφάλαιο των συμπερασμάτων αποτελούν το Β μέρος, όπου εξετάζουμε ποια ήταν η επίδραση της δημιουργικής οικονομίας στη βιώσιμη ανάπτυξη και αναγέννηση των περιοχών του Μπουένος Άϊρες και της Σαγκάης αντίστοιχα ενώ το τελευταίο κεφάλαιο περιλαμβάνει τα συμπεράσματα της εν λόγω εργασίας.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ**ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΣΥΝΤΟΜΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΠΟΛΕΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΒΑΣΙΚΩΝ ΕΝΝΟΙΩΝ ΤΗΣ ΠΑΡΟΥΣΑΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ****1.1 ΣΥΝΤΟΜΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΠΟΛΕΩΝ****1.1.1 *Η ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΟΛΗ***

Είναι κοινά παραδεκτό ότι για να εξεταστεί κατάλληλα ένα φαινόμενο ή ένα ζήτημα του παρόντος επιβάλλεται να εξετάσουμε το παρελθόν του. Στην προκειμένη περίπτωση μας για να εξετάσουμε πως η δημιουργική οικονομία επηρεάζει την αστική μεταμόρφωση και ανάπτυξη των πόλεων επιβάλλεται, θεωρώντας τις πόλεις σαν ζώντες οργανισμοί που εξελίσσονται -έχοντας παρελθόν, παρόν και μέλλον - να μελετηθούν υπό το ιστορικό τους πρίσμα.

Στην ιστορία των πόλεων της Δύσης (π.χ. πόλεις της Μεγάλης Βρετανίας και άλλων κρατών της Ευρώπης, καθώς και αστικά κέντρα των ΗΠΑ), διακρίνουμε δύο σημαντικές φάσεις που διαδραμάτισαν καίριο ρόλο στην εξέλιξη των πόλεων. Η μία φάση είναι η εκβιομηχάνιση των πόλεων που συμπίπτει χρονικά με τη βιομηχανική επανάσταση (τέλη 18ου και αρχές 19ου αιώνα) και είχε ως απότοκο τη πληθυσμιακή μεγέθυνση των πόλεων από άτομα που μετανάστευσαν από την ύπαιθρο λόγω αυξημένης ζήτησης εργασίας από τις βιομηχανικές μονάδες που έδρευαν στα αστικά κέντρα (π.χ. Μάντσεστερ, Βαλτιμόρη, Πίτσμπουργκ). Στο σημείο αυτό αξίζει να σημειωθεί ότι οι συνθήκες διαβίωσης των εργατών ,σε αυτά, ήταν άθλιες καθότι δεν υπήρχαν υποδομές. Το υπόδειγμα των ομόκεντρων ζωνών του Burgess (1925), που αποτελεί εφαρμογή και εξέλιξη της θεωρίας του Thunen στις αστικές χρήσεις γης, μας παρέχει μια εικόνα για το πως ήταν χωροθετημένες οι κατοικίες, τα εργοστάσια και τα εμπορικά μαγαζιά σε μια πόλη.

Σύμφωνα με το υπόδειγμα αυτό μια πόλη αποτελείται από 5 κυκλικούς δακτυλίους και διαθέτει τις εξής πέντε ζώνες:

- Την κεντρική επιχειρηματική περιοχή (γραφεία, τράπεζες, ξενοδοχεία και εμπορικά καταστήματα)
- Τη ζώνη μετάβασης (κατοικίες χαμηλών εισοδηματιών και μειονοτήτων, βιομηχανικά κελύφη)
- Τη ζώνη εργατικής τάξης και εργοστασίων
- Τη ζώνη κατοικιών πολιτών με υψηλά εισοδήματα
- Τη ζώνη των καθημερινά μετακινούμενων με σκοπό την εργασία που περιλαμβάνει προαστιακές περιοχές κατοικίας και περιοχές εμπορικών καταστημάτων (Πολύζος, 2015).

1.1.2 Η ΜΕΤΑΦΟΡΝΤΙΚΗ ΠΟΛΗ

Το φορντικό μοντέλο άνθισε στις ΗΠΑ και στην Ευρώπη μέχρι περίπου τα μέσα του 20 αιώνα όποτε ξεκίνησε η χωρική αποκέντρωση των σταδίων της παραγωγής (Μακρή και Σκάγιαννης, 2012). Η δεύτερη φάση που είναι γνωστή ως αποβιομηχάνιση των πόλεων εκδηλώνεται στις δεκαετίες του 1970 και του 1980. Βέβαια αξίζει να επισημάνουμε ότι σε κάποιες πόλεις της Δύσης (π.χ. Μάντσεστερ, Πίτσμπουργκ) εκδηλώθηκε με διαφορετικά χαρακτηριστικά και σε διαφορετικές χρονικοί περίοδοι από άλλες (π.χ. στις Ελληνικές βιομηχανοποιημένες πόλεις εκδηλώθηκε χρονικά πιο μεταγενέστερα από το ΗΒ). Εντούτοις, μπορεί να επισημάνουμε κάποιους λόγους που οδήγησαν στο φαινόμενο της αποβιομηχανοποίησης των πόλεων και είναι οι εξής:

- 1) Η ανάγκη επέκτασης των κτιριακών χώρων των βιομηχανικών μονάδων οδήγησε στη μεταφορά των παραγωγικών δραστηριοτήτων των επιχειρήσεων στον εξωτερικό κύκλο των πόλεων (περιαστική ζώνη) ή στην ύπαιθρο,
- 2) Το κλείσιμο κάποιων βιομηχανιών που δεν κατάφεραν να προσαρμοστούν στις νέες μεθόδους παραγωγής,
- 3) Η μεταφορά των δραστηριοτήτων μιας επιχείρησης σε άλλες χώρες λόγω χαμηλότερου κόστους παραγωγής.

Απόρροια της αποβιομηχάνισης ήταν ο μαρασμός των αστικών κέντρων με κύριο χαρακτηριστικό την εγκατάλειψη των βιομηχανικών κτιρίων (βιομηχανικά κελύφη) σε μεγάλη κλίμακα και την ανάδειξη των πολιτιστικών και δημιουργικών βιομηχανιών -που συνιστούν τη δημιουργική οικονομία- ως σημαντικοί παράγοντες της παραγωγικής δραστηριότητας στις πόλεις (Hamnett and Whitelegg, 2007).

Η αποβιομηχανοποιημένη πόλη μπορεί να οριστεί και με την έννοια μεταβιομηχανική (post-industrial) που σύμφωνα με τον Shaw είναι η πόλη της οποίας η βιομηχανική δραστηριότητα αποτελεί ένα συνεχές μειωμένο μέρος της οικονομικής δραστηριότητας και στην οποία ο τομέας των υπηρεσιών ενισχύεται ολοένα και περισσότερο αλλάζοντας τη φυσιογνωμία της πόλης των δυο προηγούμενων αιώνων (Shaw, 2001).

1.2 ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΒΑΣΙΚΩΝ ΕΝΝΟΙΩΝ ΤΗΣ ΠΑΡΟΥΣΑΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

1.2.1 ΤΙ ΟΡΙΖΟΥΜΕ ΩΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Τα τελευταία χρόνια ολοένα και περισσότερο ακούμε ή διαβάζουμε στον ηλεκτρονικό ή έντυπο τύπο αναφορές για τη δημιουργική οικονομία. Ο όρος δημιουργική οικονομία είναι σχετικά πρόσφατος και χρησιμοποιείται για να περιγράψει έναν ανερχόμενο και συνάμα δυναμικό τομέα της οικονομίας. Αναφέρεται στις οικονομικές δραστηριότητες που σχετίζονται με την πνευματική δημιουργία και τα προϊόντα της και συνδέεται με το σύνολο των πολιτιστικών δραστηριοτήτων που είναι δυνατόν να προστατευθούν νομικά προκειμένου να κατοχυρωθούν ως εμπορεύσιμα είδη (Ζουμπουλάκης, 2015).

Σύμφωνα με τον Howkins "η δημιουργικότητα και τα οικονομικά δεν είναι κάτι καινούργιο, αλλά αυτό που είναι καινούργιο είναι η φύση και η έκταση της μεταξύ τους σχέσης και το πώς συνδυάζονται ώστε να δημιουργήσουν μία εξαιρετική αξία (extraordinary value) και πλούτο". Έτσι, η δημιουργική οικονομία αναζωογονεί τους κλάδους της παραγωγής, των υπηρεσιών, του λιανικού εμπορίου και της ψυχαγωγίας (Howkins, 2001/2007).

Παράλληλα τα προϊόντα της δημιουργικής οικονομίας χαρακτηρίζονται από τη μοναδικότητα και την ευκολία διάθεσης σε ένα μεγάλο αριθμό ατόμων (Howkins, 2001/2007). Η βιβλιογραφία για τη δημιουργική οικονομία είναι διεπιστημονική και επεκτείνεται στην κοινωνιολογία (Lloyd, 2006; Zukin, 1995), στην πολιτιστική γεωγραφία (Peck, 2005; Scott, 2006), στην πολεοδομία (Landry, 2008) και στα Οικονομικά (Markusen et al. 2008).

Επιπροσθέτως, η ανάπτυξη της δημιουργικής οικονομίας συμβάλλει στην επιτυχή εφαρμογή ενός σχεδίου μάρκετινγκ τύπου (Zukin, 1995). Η δημιουργική οικονομία περιλαμβάνει τη διαφήμιση, την αρχιτεκτονική, το σχέδιο, τη μόδα, τη μουσική, τον κινηματογράφο, τις τέχνες του θεάματος, τις εκδόσεις, την Ε&Α, το λογισμικό, τα βιντεοπαιχνίδια, την τηλεόραση, τις βιβλιοθήκες και το ραδιόφωνο (Howkins, 2001/2007). Συν τοις άλλοις, σε αυτήν ανήκουν τα μεγάλα πολιτιστικά γεγονότα, όπως είναι η Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης, τα φεστιβάλ (π.χ. Διεθνές Φεστιβάλ Κινηματογράφου Καννών), τα μουσεία (Πουτέτση, 2014), οι εικαστικές τέχνες (π.χ. ζωγραφική, γλυπτική, χαρακτική, κεραμική), η φωτογραφία, η γαστρονομία, τα βιβλιοπωλεία και τεχνολογικά προϊόντα (H/Y, MP3 και κινητή τηλεφωνία).

Εικόνα 1.1: Πάφος- Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης 2017

Πηγή: (Eleftheriaonline, 2016)

Θα μπορούσε να τονιστεί, κατά τη γνώμη μου, ότι τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα και τα Ανώτατα Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα, τα ιδιωτικά εκπαιδευτήρια, και τα Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης αποτελούν μέρη της δημιουργικής οικονομίας καθόσον οι δραστηριότητές τους παράγουν «αξίες δημιουργίας» και αποφέρουν έσοδα από δίδακτρα, χορηγίες, ερευνητικές εργασίες και μελέτες.

Για να εξετάσουμε τη συμβολή τους στην ανάπτυξη ενός τόπου θα πρέπει να υπολογιστούν κυρίως τα κατά κεφαλή χρηματικά ποσά που αναλώνονται -για στέγαση (αφορά τους μη μόνιμους κατοίκους), ενδυμασία, τροφή και ψυχαγωγία-από τους μόνιμους και μη κατοίκους της περιοχής που διαθέτουν την ιδιότητα του φοιτητή και του σπουδαστή, αλλά και εκείνων που ανήκουν στο προσωπικό των παραπάνω ιδρυμάτων (καθαρίστριες, τεχνικό ανθρώπινο δυναμικό, διοικητικό προσωπικό, καθηγητές). Η δημιουργική οικονομία είναι συνδεδεμένη με την οικονομία της γνώσης και τις νέες τεχνολογίες. Τα κύρια ζητήματα που αφορούν τη δημιουργική οικονομία εντοπίζονται σε τρία πεδία μελέτης:

- Δημιουργικοί κλάδοι
- Δημιουργική τάξη
- Δημιουργικές πόλεις (Lazzeretti, Boix, & Capone, 2008)

Οι δημιουργικοί κλάδοι (ΔΚ), που αποτελούν το βασικό πυρήνα της έννοιας της δημιουργικής οικονομίας είναι: η διαφήμιση, η αρχιτεκτονική, το σχέδιο, η μόδα, ο κινηματογράφος, η γαστρονομία, η μουσική, το ραδιόφωνο, η τηλεόραση, οι εκδόσεις, οι εικαστικές και ¹παραστατικές τέχνες, τα μουσεία, τα ηλεκτρονικά παιχνίδια και το λογισμικό. Οι κλάδοι αυτοί φαίνεται να παρουσιάζουν ισχυρές τάσεις συγκέντρωσης σε μητροπολιτικές περιοχές (Χατζηδημητρόγλου, 2013).

Η δημιουργική τάξη αναφέρεται στο επίπεδο των δεξιοτήτων και όχι σε ένα συγκεκριμένο οικονομικό τομέα όπως οι δημιουργικοί κλάδοι (Florida, 2002). Ουσιαστικά αυτή περιλαμβάνει εξειδικευμένους εργαζόμενους από τους δημιουργικούς κλάδους, αλλά και από άλλους κλάδους που σχετίζονται με τη γνώση (νομικά, οικονομικά, εκπαίδευση, έρευνα και ανάπτυξη). Τα άτομα που αποτελούν τη δημιουργική τάξη (δημιουργικά άτομα και με ταλέντο) προτιμούν να ζουν σε πόλεις με διαφορετικό πληθυσμό και ανεκτική ατμόσφαιρα (Florida, 2002). Επίσης, στόχος είναι η προσέλκυση των δημιουργικών ατόμων, και όχι τόσο των δημιουργικών επιχειρήσεων σε μία περιοχή. Έτσι, η εσωτερική μετανάστευση κατέχει κύριο ρόλο στην έννοια της δημιουργικής τάξης (Bontje & Musterd, 2009). Οι δημιουργικές πόλεις αρχικά

¹ Οι Παραστατικές τέχνες ή ερμηνευτικές ή τέχνες του θεάματος περιλαμβάνουν τον χορό, τη μουσική, την όπερα, το θέατρο, το τσίρκο και το μουσικό θέατρο

σχετίζονταν με τους δημιουργικούς κλάδους, αλλά πλέον είναι πόλοι έλξης και για τη δημιουργική τάξη, γι' αυτό πλέον διακρίνεται η ικανότητα της πόλης να έλκει και να διατηρεί τα δημιουργικά άτομα (Lazzeretti, Boix, & Carone, 2008). Λεπτομερής ανάλυση της έννοιας δημιουργική πόλη θα υπάρξει στα επόμενα κεφάλαια, όπου θα συσχετιστεί με την αστική αναγέννηση και βιώσιμη ανάπτυξη, με την παράθεση παραδειγμάτων πόλεων. Στο σημείο αυτό, θα ήταν χρήσιμο να επισημανθεί ότι σύμφωνα με τη διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το εμπόριο και την ανάπτυξη η δημιουργική οικονομία ορίζεται "ως μία εξελισσόμενη έννοια που βασίζεται στα δημιουργικά στοιχεία που προκαλούν οικονομική ανάπτυξη (generating economic growth)" (UNCTAD, 2010). Η δημιουργική οικονομία:

- 1) Μπορεί να ενισχύσει την παραγωγή εισοδήματος, τη δημιουργία θέσεων απασχόλησης και την εξαγωγή κερδών, ενώ προωθεί την κοινωνική ένταξη, την πολιτιστική πολυμορφία και την ανθρώπινη ανάπτυξη,
- 2) Προωθεί τις οικονομικές, πολιτιστικές και κοινωνικές πτυχές που αλληλεπιδρούν με την τεχνολογία, την πνευματική ιδιοκτησία και τον τουρισμό,
- 3) Πρόκειται για ένα σύνολο οικονομικών δραστηριοτήτων που βασίζονται στη γνώση με μια αναπτυξιακή διάσταση και σε διαθεματικές διασυνδέσεις σε μακροοικονομικό και μικροοικονομικό επίπεδο,
- 4) Είναι ένα πεδίο της ανάπτυξης που βασίζεται στην καινοτομία

Πέντε είναι τα προαπαιτούμενα για την ανάπτυξη της οικονομίας του πολιτισμού και της δημιουργίας (Levickaitė, 2011):

- (i) η τεχνολογία (technology), δηλαδή η εφαρμοσμένη ανθρώπινη γνώση,
- (ii) το ταλέντο (talent) και η ιδιαίτερη ταυτότητα, δηλαδή το ανθρώπινο κεφάλαιο,
- (iii) η ανεκτικότητα (tolerance), δηλαδή η άρση κάθε φυσικού ή άλλου εμποδίου μεταξύ κοινοτήτων, πόλεων και περιφερειών που περιορίζει ή αποθαρρύνει την πρόσβαση και τη συμμετοχή του πολίτη στην κοινωνία της γνώσης, της πληροφορίας και της καινοτομίας,
- (iv) η επιλογή του χώρου εγκατάστασης και
- (v) ο πειραματισμός (experimentation), δηλαδή η εμπειρία από τη διαρκή εισαγωγή νέων ιδεών, προϊόντων και διαδικασιών παραγωγής.

Επιπρόσθετα, η δημιουργική οικονομία συμβάλλει στην αστική αναγέννηση (Garcia, 2004; Hall, 2000; Miles & Paddison, 2005) και στην ενίσχυση της εικόνας της πόλης με σκοπό την προσέλκυση επενδυτών, επισκεπτών και νέων κατοίκων (Evans, 2001b). Παράλληλα συνδέεται με την πολιτική ατζέντα που περιλαμβάνει θέματα αειφόρους ανάπτυξης των πόλεων (Campbell, 1996 και Greenberg, 2013).

Πρόσθετα, η δημιουργική οικονομία, κατά τη γνώμη μου, είναι το σύνολο των στοιχείων που συνθέτουν τη νέα (π.χ. τεχνολογικά προϊόντα) με την πολιτιστική οικονομία (π.χ. μουσεία, παραστατικές τέχνες). Αξίζει να σημειωθεί ότι η Μεγάλη Βρετανία υπήρξε η πρώτη χώρα που έδωσε έμφαση στο νέο οικονομικό κλάδο της δημιουργικής οικονομίας (Σπανουδάκη, 2013) και η έκθεση της UNESCO επιβεβαιώνει τη δημιουργική οικονομία ως μια από τις πιο ραγδαία αναπτυσσόμενους τομείς της παγκόσμιας οικονομίας (UNESCO, 2013).

Η ανάπτυξη του τομέα της δημιουργικής οικονομίας έχει ήδη εφαρμοστεί σε περιοχές παρηκμασμένες, ως μέσο ομαλής μετάβασης των οικονομιών της βιομηχανικής περιόδου στη μεταβιομηχανική εποχή (Yelinek, 2009; Σουλιώτης, 2009; Hall, 2000; Biancini, 1993: 22), με σκοπό την αποφυγή μιας σειράς αρνητικών επιπτώσεων από την απότομη και βίαιη αυτή μετάβαση (Miles & Paddison, 2005). Κάποιοι μελετητές, υποστηρίζουν ότι αστικοί εγκαταλελειμμένοι χώροι επαναχρησιμοποιήθηκαν για την ανάπτυξη δημιουργικών και πολιτιστικών επιχειρήσεων (Zukin, 1982/ 1995; Hutton, 2004; Lloyd, 2006: 519). Γίνεται λοιπόν εμφανής η χρήση της δημιουργικής οικονομίας, μέσω των πολιτιστικών και τεχνολογικών στοιχείων που τη συνθέτουν, ως μέσο επίτευξης, κυρίως, οικονομικών στόχων στα χνάρια των πολεοδομών της δεκαετίας του '80 (Γοσποδίνη, 2006) χωρίς, όμως, να παραμελούνται η προώθηση της κοινωνικής ισορροπίας και η βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων.

Το μοντέλο της δημιουργικής πόλης και η επιτυχία του στηρίζονται στο γεγονός πως μορφωμένοι και ταλαντούχοι επαγγελματίες, κυρίως, από το χώρο της κατανάλωσης και του πολιτισμού προτιμούν και επιλέγουν να ζουν σε πόλεις και περιοχές που διακρίνονται για την ποιότητα του αστικού χώρου (Clark et al., 2002; Lloyd, 2002). Ο πολιτισμός δεν λειτουργεί μόνο ως μέσο ανάπτυξης αλλά και ως αποτέλεσμα της αναπτυξιακής διαδικασίας τον οποίο μια νέα μέση τάξη, η δημιουργική (creative class) όπως ισχυρίζεται ο Florida (2002) ή η πληροφοριακή (informational class) κατά τον Castells (Clark, et al., 2002), επιζητά κάνοντας εμφανή στην πόλη το πεδίο αποτύπωσης της κοινωνικο-οικονομικής βάσης στο χώρο (Δημόπουλος και Σιόλας, 2009).

Η νέα δημιουργική τάξη αντιστοιχεί στην επαγγελματική ομάδα που παράγει ή προσθέτει αξία μέσα από τη δημιουργικότητά της και, σύμφωνα με τον Florida, έχει γίνει η κινητήρια δύναμη της νέας μεταβιομηχανικής οικονομίας σε βάρος του τριτογενή τομέα (Tironi, 2010). Στη δημιουργική οικονομία, στο χώρο δίνεται ιδιαίτερη έμφαση επειδή μπορεί να παρέχει εγγύτητα και να ενισχύσει τις πρόσωπο με πρόσωπο (B 2 B) επαφές και δικτυώσεις (Storper & Venables, 2004).

1.2.1.1 ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΕΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΕΣ

Συχνά αντί της έννοιας της δημιουργικής οικονομίας χρησιμοποιείται η έννοια πολιτιστικές και δημιουργικές βιομηχανίες αν και θεωρείται ότι η Δημιουργική Οικονομία έχει ευρύτερο πλαίσιο. Επιπρόσθετα, μερικές φορές γίνεται διάκριση του όρου των δημιουργικών και πολιτιστικών βιομηχανιών, όπου ο δεύτερος αποτελεί υποκατηγορία του πρώτου (Σπανουδάκη, 2013).

Σε αντίθεση με τον όρο «πολιτιστικές βιομηχανίες» (Pratt, 2005), οι «δημιουργικές βιομηχανίες» είναι ένας πολιτικός όρος που χρησιμοποιήθηκε από τη βρετανική Κυβέρνηση των Εργατικών το 1997 (Flew & Cunningham, 2010). Ωστόσο, ορισμένοι ερευνητές χρησιμοποιούν τους δύο όρους εναλλακτικά (Hall, 2000; Drake, 2003), ενώ άλλοι κάνουν διαφοροποιήσεις. Για παράδειγμα, ο Garnham υποστηρίζει ότι οι δημιουργικές βιομηχανίες περιλαμβάνουν επίσης τις βιομηχανίες της τεχνολογίας των πληροφοριών, οι οποίες δεν περιλαμβάνονται γενικά στις πολιτιστικές βιομηχανίες (Garnham, 2005). Ακόμη, σύμφωνα με το Υπουργείο Πολιτισμού, Μέσων Ενημέρωσης και Αθλητισμού του ΗΒ «δημιουργικές βιομηχανίες» είναι "οι δραστηριότητες που προέρχονται από τη δημιουργικότητα, την ικανότητα και το ταλέντο του ατόμου και οι οποίες έχουν τη δυνατότητα να δημιουργούν πλούτο και θέσεις εργασίας μέσω της γένεσης και της αξιοποίησης της πνευματικής ιδιοκτησίας" (DCMS, 2001).

Οι δεκατρείς τομείς που αποτελούν τις «δημιουργικές βιομηχανίες» είναι η διαφήμιση, η αρχιτεκτονική, η τέχνη και οι αντίκες της αγοράς, ο σχεδιασμός, η μόδα, τα φιλμ και τα βίντεο. Επιπροσθέτως, τα διαδραστικά λογισμικά ελεύθερου χρόνου (βιντεοπαιχνίδια), η μουσική, οι εικαστικές και παραστατικές τέχνες, οι εκδόσεις, τα λογισμικά και οι υπηρεσίες υπολογιστών, η τηλεόραση και το ράδιο (DCMS, 2001).

Πίνακας 1.1: Προτεινόμενη ταξινόμηση του πολιτιστικού και δημιουργικού τομέα

	ΚΥΚΛΟΙ	ΤΟΜΕΙΣ	ΥΠΟΤΟΜΕΙΣ
ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ	ΠΥΡΗΝΑΣ ΤΕΧΝΩΝ	Εικαστικές τέχνες	Χειροτεχνία-ζωγραφική-γλυπτική-φωτογραφία
		Τέχνες θεάματος	Θέατρο-Χορός-Τσίρκο-Φεστιβάλ
		Κληρονομιά	Μουσεία-βιβλιοθήκες-αρχαιολογικοί χώροι
	ΚΥΚΛΟΣ 1: ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΙ ΚΛΑΔΟΙ	Φιλμ και βίντεο	
		Τηλεόραση και ραδιόφωνο	
		Βίντεο-παιχνίδια	
		Μουσική	Αγοραπωλησία ηχογραφημένης μουσικής-«ζωντανές» μουσικές παραστάσεις-έσοδα από συναυλίες μουσικής
		Βιβλία και Τύπος	Έκδοση βιβλίων-περιοδικών-Τύπου
ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ	ΚΥΚΛΟΣ 2: ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟΙ ΚΛΑΔΟΙ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	Σχέδιο	Σχέδιο μόδας, γραφιστικό σχέδιο, σχέδιο εσωτερικού χώρου, σχεδιασμός προϊόντος
		Αρχιτεκτονική	
		Διαφήμιση	
	ΚΥΚΛΟΣ 3: ΣΥΝΑΦΕΙΣ ΚΛΑΔΟΙ	Κατασκευαστές Η/Υ, κατασκευαστές MP3, βιομηχανία κινητής τηλεφωνίας, τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνιών κ.λπ.	

Πηγή: (Κεφ.2006)

Σε γενικές γραμμές οι περισσότερες χώρες εντάσσουν στις ΠΔΚΒ τους εξής τομείς:

1. Διαφήμιση, Αρχιτεκτονική
2. Τέχνη, Αντίκες, Πολιτιστική κληρονομιά
3. Ηλεκτρονικά παιχνίδια
4. Χειροτεχνία, Σχεδιασμός, Μόδα
5. Φιλμ, βίντεο
6. Μουσική, Τέχνες του θεάματος
7. Εκδόσεις και εκτυπώσεις, Λογισμικό
8. ΜΜΕ (ψηφιακά και συμβατικά)

(Λαζαρέτου, 2014)

Πρόσθετα, σημαντικό τμήμα των ΠΚΔΒ είναι τα μουσεία, οι βιβλιοθήκες, η φωτογραφία και οι εικαστικές και παραστατικές τέχνες (Αυδίκος, 2014). Ακόμα, οι αρχαιολογικοί χώροι, οι χώροι μουσικής (π.χ. τα Μέγαρα Μουσικής) και παροχής γαστρονομικών υπηρεσιών, τα θεματικά πάρκα (π.χ. «Ντίσνεϋλαντ» στη Σαγκάη, «Μύλος των Ξωτικών» στα Τρίκαλα) εντός των αστικών ιστών και τα βιβλιοπωλεία θα μπορούσαν να ενταχθούν στη δημιουργική οικονομία εφόσον είναι φορείς έκφρασης πολιτισμού και δημιουργικότητας.

Στις τελευταίες δεκαετίες υφίσταται παγκόσμιο ενδιαφέρον για το ρόλο των πολιτιστικών και δημιουργικών βιομηχανιών στην αστική ανάπτυξη. Η προέλευση αυτής της τάσης μπορεί να αποδοθεί στην δεκαετία του 1960, όταν κοινωνικοί οικονομολόγοι όπως ο Edward Banfield και ο Daniel Bell υποστήριξαν την αξία του πολιτισμού για την οικονομική ανάπτυξη (Bell & Jayne, 2004).

Το 1970, η παρακμή των παραδοσιακών μεταποιητικών βιομηχανιών και η αναδιάρθρωση του παγκόσμιου καπιταλισμού πυροδότησαν μια παγκόσμια ύφεση που χαρακτηρίζονταν από αποβιομηχάνιση και διαρθρωτική ανεργία στη Δυτική Ευρώπη και τις Ηνωμένες Πολιτείες (Logan & Molotch, 1987; Short et al., 1993; Zukin, 1982). Έτσι, οι ιθύνοντες των πόλεων αναζήτησαν ένα νέο πρόγραμμα, για την τοπική και την περιφερειακή οικονομική ανάπτυξη, που ενσωμάτωνε στο στρατηγικό σχεδιασμό αυτών τον πολιτισμό (Binns, 2005).

Παρατηρούμε λοιπόν ότι η αιτιώδης σχέση επιτυχίας, βιώσιμης πόλης, δημιουργικότητας και πολιτισμού αναζητείται πολλά χρόνια, αφού ήδη από τη δεκαετία του 60 οι ιθύνοντες πολλών πόλεων συνειδητοποίησαν πως για να παρουσιάσουν οι τόποι τους οικονομική ανάπτυξη δε χρειάζονται τη δύναμη της βιομηχανίας, αλλά την εξειδικευμένη γνώση. Οι πρώτες ύλες της ανάπτυξης θεωρήθηκαν η γνώση, η πληροφόρηση και η δημιουργικότητα ενώ η έλευση της ψηφιακής τεχνολογίας αύξησε τις δυνατότητες καινοτομίας και συνδημιουργίας.

Στο σημείο αυτό μπορεί να επισημανθεί, ότι η αποβιομηχάνιση που σημειώθηκε στη Νέα Υόρκη το 1975 προκάλεσε αστική υποβάθμιση και οικονομικά προβλήματα. Τα παραπάνω όμως ζητήματα αντιμετωπίστηκαν με μέτρα που ανανέωσαν τη πόλη, όπως ήταν η ανακαίνιση παλιών βιομηχανικών κτιρίων που στέγασαν καλλιτεχνικές δραστηριότητες και εταιρείες. Επιπροσθέτως, ο τομέας των εταιρειών που συνδέεται με τις καλλιτεχνικές δραστηριότητες άρχισε να περιγράφεται ως δημιουργική οικονομία, περιλαμβάνοντας τον αστικό σχεδιασμό, την πράσινη ενέργεια και όλους τους τομείς που αναπτύσσεται η ανθρώπινη δημιουργικότητα (Σπανουδάκη, 2013). Αυτό σηματοδότησε την επιστροφή στην χρήση των ανθρώπινων πόρων και τη «λήξη» της βιομηχανικής εποχής όπου σημαντικοί πόροι θεωρούνταν οι πρώτες ύλες όπως ο άνθρακας (Tajtakova & Olejarovab, 2012).

Οι έννοιες «Δημιουργική Πόλη», «Δημιουργική Οικονομία», «Δημιουργική Τάξη», «Δημιουργικές Βιομηχανίες» θεωρούνται βασικές για την οικονομική μεγέθυνση μέσα στο πλαίσιο της χάραξης πολιτικών αστικής ανάπτυξης (Καλογερέσης και Κουρτέσης, 2013). Επιπρόσθετα, οι δημιουργικές και πολιτιστικές βιομηχανίες συμβάλλουν στη βελτίωση της εικόνας ενός τόπου και την ενίσχυση της ποιότητας της ζωής των κατοίκων του (Evans, 2001a).

Οι ΠΚΔΒ στην ΕΕ καταλαμβάνουν ολοένα και μεγαλύτερο ρόλο στις διαδικασίες οικονομικής μεγέθυνσης των εθνικών και περιφερειακών οικονομιών, καθώς απασχολούν πάνω από 8 εκατομμύρια εργαζομένους. Προσέτι, οι περίπου 1,5 εκατομμύρια πολιτιστικές και δημιουργικές επιχειρήσεις που αναπτύχθηκαν με γοργούς ρυθμούς τα τελευταία δέκα χρόνια διαθέτουν κύκλο εργασιών 650 δις. ευρώ (Αυδίκος, 2014). Ακόμη, αυτές συνίστανται, κυρίως, από μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις που είναι ανεξάρτητες (Scott, 2004) και παράλληλα αποτελούν την κύρια κινητήρια δύναμη της καινοτομίας και της δημιουργικότητας (Hallencreutz & Lundequist, 2003; O'Connor, 1998).

Στη βιβλιογραφία (Mato, 2009; Miller , 2009; UNCTAD , 2010) ο όρος «δημιουργικές και πολιτιστικές βιομηχανίες» εμπεριέχει συνήθως όλες τις επιχειρήσεις παραγωγής εμπορεύσιμων αγαθών υψηλού αισθητικού ή συμβολικού χαρακτήρα που η χρήση τους αποσκοπεί στον ερεθισμό των βιωματικών αντιδράσεων του καταναλωτή. Το τελικό προϊόν αποτελεί δημιούργημα πνευματικής ιδιοκτησίας και υπάγεται στη νομοθεσία περί προστασίας των πνευματικών δικαιωμάτων. Ο όρος «δημιουργικές βιομηχανίες» (Throsby, ,2001) περιλαμβάνει όλες τις επιχειρήσεις που έχουν ως πυρήνα της δραστηριότητάς τους την «ικανότητα για δημιουργία» (creation) με την έννοια της διανοητικής και κοινωνικής διεργασίας για την παραγωγή νέων ιδεών, εννοιών, σχεδίων, συνδέσμων, διαδικασιών και συσπειρώσεων.

Οι νέες ιδέες επιβάλλεται να είναι πρωτότυπες, προσωπικές, με περιεχόμενο, (Howkins 2001/2007) και ικανές να οδηγήσουν σε ένα συγκριτικό οικονομικό πλεονέκτημα (Florida, 2003). Σύμφωνα με την πράσινη βίβλο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στο άρθρο 2 της πρότασης του προγράμματος-πλαίσιου «Δημιουργική Ευρώπη» ως πολιτιστικός και δημιουργικός τομέας ορίζεται "κάθε τομέας του οποίου οι δραστηριότητες βασίζονται σε πολιτιστικές αξίες και αποτελούν προϊόν καλλιτεχνικής και δημιουργικής έκφρασης ανεξάρτητα από το αν αυτές οι δραστηριότητες διαθέτουν ή όχι ως γνώμονα την αγορά και το είδος της δομής που τις ασκεί" (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2011).

Σύμφωνα με τον παραπάνω ορισμό που βασίζεται στο «υπόδειγμα των ομόκεντρων κύκλων» (Throsby , 2001 & Kea , 2006), όσο πιο έντονο είναι το περιεχόμενο της καλλιτεχνικής, πολιτιστικής και δημιουργικής έκφρασης ενός προϊόντος, τόσο περισσότερο νομιμοποιείται να συμπεριληφθεί στο σκληρό πυρήνα της πολιτιστικής και δημιουργικής οικονομίας. Βασικά στοιχεία των προϊόντων των πολιτιστικών και δημιουργικών επιχειρήσεων είναι (i) το στοιχείο της καινοτομίας που εμπεριέχουν, (ii) ο συμβολισμός, (iii) η κατοχύρωση τους, (iv) ο πειραματισμός και η πρωτοτυπία τους, καθώς και (v) η αξία χρήσης (Λαζαρέτου, 2014). Παγκοσμίως οι πολιτιστικές και δημιουργικές βιομηχανίες συγκεντρώνονται κυρίως σε μεγάλα οικονομικά κέντρα του κόσμου (Λονδίνο, Νέα Υόρκη και Τόκιο) για τους εξής λόγους:

Καταρχήν, η πολιτιστική κατανάλωση αντιπροσωπεύει το μεγαλύτερο μέρος της σύγχρονης καταναλώσης και οι κεντρικές οικονομικές πόλεις έχουν προσελκύσει ένα μεγάλο αριθμό πολιτιστικών επιχειρήσεων που παρέχουν πηγές δημιουργικής σκέψης. Δεύτερον, διατίθενται σύγχρονες υπηρεσίες σε αυτές τις πόλεις όπως τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας, η προστασία, η χρηματοδότηση, η ασφάλιση, οι τηλεπικοινωνίες, οι τεχνολογικές υπηρεσίες και η εκπαίδευση γεγονός που οδηγεί στην

ανάπτυξη των δημιουργικών βιομηχανιών. Τρίτον, οι εν λόγω οικονομικές κεντρικές πόλεις είναι άκρως διεθνοποιημένες πράγμα που σημαίνει ότι υφίστανται μεταναστευτικός πληθυσμός με ποικίλα πολιτιστικά στοιχεία (Jinfeng & Kagawa, 2009).

Επιπροσθέτως, οι πολιτιστικές και δημιουργικές βιομηχανίες συνδέουν τον πολιτισμό με την οικονομία και την κοινωνία (Galloway & Dunlop, 2007), ενώ σε σύγκριση με τις παραδοσιακές βιομηχανίες, οι δημιουργικές βιομηχανίες είναι πιο βαθιά ενσωματωμένες στο αστικό περιβάλλον και την τοπική πολιτική οικονομία (Davis et al., 2009). Συν τοις άλλοις, σε κάποιες πόλεις το ποσοστό απασχόλησης στις δημιουργικές βιομηχανίες είναι υψηλότερο σε σχέση με τα κράτη που ανήκουν. Επί παραδείγματι, το επίπεδο απασχόλησης των δημιουργικών βιομηχανιών στην Αυστρία είναι 4%, και 14% στη Βιέννη, στη Γερμανία 3% και 8% στο Βερολίνο, ενώ στο Ηνωμένο Βασίλειο 5% και 8% στο Λονδίνο (Foord, 2008).

1.2.1.2 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ ΤΩΝ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΩΝ

Μια μελέτη για τη συνεισφορά των πολιτιστικών και δημιουργικών βιομηχανιών (ΠΔΒ) στην παγκόσμια οικονομία παρουσίασαν, το 2015, η Διεθνής Συνομοσπονδία οργανισμών των Δημιουργών και Συνθετών (International Confederation of Societies of Authors and Composers CISAC) και ο Οργανισμός των Ηνωμένων Εθνών για την Εκπαίδευση, την Επιστήμη και τον Πολιτισμό (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, UNESCO). Σύμφωνα με αυτήν τα έσοδα από τις ΠΚΔΒ ξεπερνούν τα αντίστοιχα των τηλεπικοινωνιών ενώ ο συγκεκριμένος τομέας απασχολεί περισσότερο ανθρώπινο δυναμικό σε σύγκριση με τον τομέα της αυτοκινητοβιομηχανίας σε Ευρώπη, Ιαπωνία και ΗΠΑ συνδυαστικά (συγκεκριμένα 29,5 εκατ. για τις ΠΚΔΒ έναντι 25 εκατ. για την αυτοκινητοβιομηχανία). Το 2013, τα έσοδα από τις ΠΚΔΒ παγκοσμίως ήταν 2.250 τρις \$ και οι εργαζόμενοι στον κλάδο 29 εκατομμύρια (Ey, 2015). Περισσότερα στοιχεία για το παραπάνω ζήτημα παρατίθενται στον πίνακα 2 του παραρτήματος πινάκων.

Από τα παραπάνω συμπεραίνεται ότι οι πολιτιστικές και δημιουργικές βιομηχανίες είναι βασικός μοχλός για την οικονομία τόσο στις ανεπτυγμένες, όσο και στις αναπτυσσόμενες χώρες, καθώς είναι από τους ταχύτερα αναπτυσσόμενους κλάδους παγκοσμίως (Ey, 2015). Συν τοις άλλοις, οι δημιουργικές βιομηχανίες μέσω της βιομηχανικής

κληρονομιάς, προκαλούν το φαινόμενο του εξευγενισμού περιοχών που αναλύεται στο υποκεφάλαιο 1.2.2.4 επαναπροσδιορίζοντας την κατανάλωση, τον τρόπο ζωής, την ανάπλαση αστικών εικόνων και παρέχοντας σαφή περιβαλλοντική άνεση και μεταβολή των τοπικών ταυτοτήτων (Scott, 2006; Gospodini, 2009).

Οι Markusen & Schrock, υποστηρίζουν ότι οι Π.Δ.Β σε μια περιφέρεια, ή μια πόλη μπορεί να οδηγήσουν στην οικονομική ανάπτυξη (Markusen & Schrock, 2006), ενώ άλλοι ερευνητές θεωρούν ότι λειτουργούν ως βασικοί καταλύτες για την αστική ανανέωση και ανάπλαση, την αναμόρφωση του αστικού τοπίου και την αλλαγή της εικόνας των περιοχών των αστικών κέντρων (Hanningan, 2003; Hutton, 2009; Gospodini, 2006).

Καθόσον η δημιουργική οικονομία στο Ηνωμένο Βασίλειο είναι από τις πιο αναπτυγμένες σε παγκόσμιο επίπεδο είναι ενδιαφέρον να προβούμε σε ορισμένες διαπιστώσεις. Οι δημιουργικές βιομηχανίες είναι όλο και πιο σημαντικές για τις τοπικές οικονομίες σε όλη τη Μεγάλη Βρετανία και τη Βόρειο Ιρλανδία καθώς μεταξύ του 2007 και του 2014 είχαμε αύξηση κατά 28% του τομέα της δημιουργικής οικονομίας (DCMS, 2016).

Το 2014 σύμφωνα με στατιστικά στοιχεία από το Υπουργείο Πολιτισμού, Μέσων Ενημέρωσης και Αθλητισμού (DCMS), η παραγόμενη αξία των πολιτιστικών και δημιουργικών βιομηχανιών αποτελούσε το 5,2% - 84,1 δισεκατομμύρια £- του ΑΕΠ του Ηνωμένου Βασιλείου και σε αυτές απασχολούνταν 1,8 εκατομμύρια άτομα. Μεταξύ των ετών 2013 και 2014 ο τομέας της δημιουργικής οικονομίας αναπτύχθηκε κατά 8,9% -σχεδόν δύο φορές περισσότερο από το σύνολο της οικονομίας (4,6%)-, ενώ οι θέσεις εργασίας αυξήθηκαν κατά 5,0 τοις εκατό (σε σύγκριση με την αύξηση 2,1 τοις εκατό στο σύνολο του εργατικού δυναμικού του Ηνωμένου Βασιλείου) (DCMS, 2016). Δεδομένα για τα παραπάνω ζητήματα παρατίθενται στον πίνακα 3 του παραρτήματος πινάκων.

Οι θέσεις εργασίας της δημιουργικής οικονομίας του Ηνωμένου Βασιλείου παρέχουν περισσότερες θέσεις εργασίας από τους τομείς των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, της προηγμένης παραγωγής ή της κατασκευής (Bakhshi et al. , 2013), ενώ είναι γνωστό ότι οι ΠΚΔΒ είναι κινητήριες δυνάμεις της ανάπτυξης για αρκετές πόλεις της χώρας όπως για παράδειγμα το Λονδίνο, το Μπρίστολ, το Μπράιτον και Χόουβ, το Μάντσεστερ, το Λίβερπουλ, το Εδιμβούργο και το Κάρντιφ (Bakhshi & Garcia, 2016). Στο σημείο αυτό οφείλουμε να επισημάνουμε ότι η Κίνα βρίσκεται στην κορυφή της λίστας των εξαγωγών

προϊόντων της δημιουργικής οικονομίας παγκοσμίως και ο Καναδάς είναι ο μεγαλύτερος εξαγωγέας των οπτικοακουστικών προϊόντων, ενώ η Ευρωπαϊκή Ένωση εκτιμά ότι τα προϊόντα της δημιουργικής οικονομίας κάποιων χωρών της καταλαμβάνουν την πρώτη θέση στο εξαγωγικό τους εμπόριο (Σπανουδάκη, 2013).

Εικόνα 1.2: Δημιουργική συστάδα στο Μπράιτον και Χόουβ

Πηγή: (Pieria, 2015)

1.2.1.3 ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΕΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΣΥΣΠΕΙΡΩΣΕΙΣ

Οι δημιουργικές και πολιτιστικές συσπειρώσεις (creative & cultural clusters) είναι ο κύριος μηχανισμός για την ανάπτυξη της δημιουργικής οικονομίας. Αυτές περιέχουν μια σαφώς υψηλή συγκέντρωση πολιτιστικών εγκαταστάσεων και άλλων συναφών δραστηριοτήτων, όπως βιβλιοθήκες και κέντρα αναψυχής (Roodhouse, 2006; Wansborough & Mageean, 2000).

Επιπλέον, ενεργούν ως επίκεντρο για τις πολιτιστικές και καλλιτεχνικές δραστηριότητες μέσω μιας ομάδας κτιρίων που διατίθενται για να στεγάσουν μια σειρά από τέτοιες δραστηριότητες, ενώ ο προσαρμοσμένος χώρος τους δημιουργεί μια αίσθηση ταυτότητας παρέχοντας περιβάλλον, που διευκολύνει και ενθαρρύνει την παροχή πολιτιστικών και καλλιτεχνικών υπηρεσιών και δραστηριοτήτων (Roodhouse, 2006: 21-22). Παράλληλα, οι ΔΚΠΣ βρίσκονται στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος των αστικών μελετών τις τελευταίες δύο δεκαετίες (Crewe & Beaverstock, 1998; Pratt, 2000; Florida, 2002; Scott, 2004; Evans, 2009). Σύμφωνα με έναν άλλο μελετητή η συγκέντρωση των δημιουργικών και πολιτιστικών δραστηριοτήτων (spatial concentration) αποτελεί μια βασική έκφραση της δημιουργικής οικονομίας (Chatterton, 2000). Η γειτνίαση ομοειδών και σχετιζόμενων δραστηριοτήτων (McCann, 2002: 98), καθώς και η δημιουργία επικέντρων

(clusters) αποτελεί μια κλασσική μέθοδος και ένα γενικευμένο φαινόμενο (fractal phenomenon) για την ανάπτυξη του τομέα της δημιουργικής οικονομίας στα αστικά κέντρα (Porter, 2008: 215).

Για το λόγο αυτό συχνά παρατηρούνται σχεδιασμένες πολιτικές ανάπτυξης πολιτιστικών επιχειρήσεων (institutionally developed), παρότι ορισμένες φορές η δημιουργία επικέντρων δεν αποτελεί απόρροια πολεοδομικών πρακτικών (originally developed) (Moomaas, 2004; Καραχάλης και Δέφνερ, 2011), που στοχεύουν τόσο στην ευημερία των επιχειρήσεων αυτών καθ' αυτών, όσο και στην άνθηση και στην εμπορική προώθηση των περιοχών.

Όταν οι συσπειρώσεις των επιχειρήσεων είναι καλά οργανωμένες και οι επιχειρήσεις έχουν μια οργανική συνοχή, μοιράζονται πληροφορίες-παραγωγικούς πόρους και είναι εγκατεστημένες σε μια συγκεκριμένη γεωγραφική περιοχή (πολλές φορές στο ίδιο συγκρότημα κτηρίων), τότε υφίσταται μια δημιουργική συστάδα (creative cluster). Όταν οι σχέσεις των εταιριών είναι πιο χαλαρές και δεν υφίστανται οργανωμένες συνέργειες, τότε υπάρχει μια άτυπη συσπείρωση (πχ. δίκτυο δημιουργικών επιχειρήσεων) (creativegreece.net). Χαρακτηριστικά παραδείγματα εξειδικευμένων πολιτιστικών επικέντρων είναι η συσπείρωση ποπ μουσικής και ψυχαγωγίας στο - Westergasfabriek του Άμστερνταμ ,σε χώρο που παλαιότερα στέγαζε εργοστάσιο αερίου- και η συσπείρωση ψυχαγωγίας στο Witte de Withstraat του Ρότερνταμ (Γοσποδίνη, 2006).

Οι συστάδες των πολιτιστικών και δημιουργικών βιομηχανιών δημιουργούνται σε εγκαταλελειμμένες βιομηχανικές ζώνες, σε προκουαίες και σε περιοχές κοντά στα κέντρα των πόλεων από επιχειρήσεις μικρού και μεσαίου μεγέθους που σχετίζονται με τις τέχνες, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και την ψυχαγωγία (Brown et al. 2000; Miles, 2005). Αυτές χαρακτηρίζονται από εταιρικές διασυνδέσεις που προσελκύουν ταλαντούχους ανθρώπους και αποτελούν σημαντικό μέσο για τη βελτίωση των επιδόσεων των επιχειρήσεων (Florida, 2002; Hall, 2000; Scott, 2004). Επιπρόσθετα, οι επιχειρήσεις που ανήκουν σε αυτές τις συστάδες έχουν εύκολη πρόσβαση στη γνώση και την τεχνολογία (Scott, 1999) και επιδιώκουν την υποστήριξη των δραστηριοτήτων τους λόγω των διαρθρωτικών και οικονομικών αδυναμιών τους (Evans, 2001b).

Έτσι παρατηρείται ότι στις μεταβιομηχανικές κοινωνίες οι ΔΚΠΣ, που συχνά χαρακτηρίζονται ως εξειδικευμένες και ευέλικτες, εξαρτώνται από τη χωρική εγγύτητα με άλλες δημιουργώντας τις δημιουργικές συστάδες (Scott, 2006). Επομένως, η ευέλικτη εξειδίκευση και η χωρική συσπείρωση μπορεί να βοηθήσουν τις επιχειρήσεις να μειώσουν τους κινδύνους παραγωγής, καθόσον η γεωγραφική εγγύτητα με άλλες

επιχειρήσεις που σχετίζονται με τη δημιουργική οικονομία συμβάλλει να ανταποκριθούν στις μεταβαλλόμενες συνθήκες γρήγορα χωρίς να επιβαρύνουν υπερβολικά τους πόρους τους (Scott , 2006).

Ο Scott υποστηρίζει πως το Hollywood είναι το πολιτιστικό σύμπλεγμα με τη μεγαλύτερη επιρροή παγκοσμίως. Πολλές μελέτες έχουν δείξει ότι οι δημιουργικές συσπειρώσεις τείνουν να υφίστανται σε αστικές περιοχές, ειδικά στις μητροπολιτικές περιοχές, όπου το περιβάλλον της αγοράς είναι πιο ανοιχτό και υπάρχει μεγαλύτερη ανοχή, καθώς και λιγότερα εμπόδια εισόδου στην αγορά. Ακόμη, σε αυτές υφίσταται διαφοροποιημένη κουλτούρα και περισσότερες διαθέσιμες δημόσιες υπηρεσίες από άλλες μη αστικές περιοχές (Scott, 2004).

Οι δημιουργικές συσπειρώσεις διακρίνονται σε τέσσερις κύριες κατηγορίες :

1. Το δημιουργικό σύμπλεγμα με βάση τη χωρική εγγύτητα σε έναν πολιτιστικό / δημιουργικό τομέα (π.χ. κινηματογράφος στο Χόλυγουντ, πολυμέσα στο Σαν Φρανσίσκο, βιντεοπαιχνίδια στο Μόντρεαλ, σχεδιασμός στο Σεντ Εντιέν και μόδα στο Μιλάνο)
2. ΔΚΠΣ που βασίζονται στην αναγνώριση της τοπικής τεχνογνωσίας με ένα σήμα ή ετικέτα (π.χ. πορσελάνη Λιμόζ)
3. Κληρονομιάς ή συσπειρώσεις μουσείων (π.χ. η Συνοικία των Μουσείων στη Βιέννη, τη Βενετία και το Άμστερνταμ) και
4. Μητροπολιτικές πολιτιστικές συσπειρώσεις που δημιουργούνται από τις δημόσιες αρχές για την αποκατάσταση των αστικών χώρων ή την αντιμετώπιση των παραδοσιακών βιομηχανιών που έχουν καταρρεύσει (Morteau, 2014).

Εικόνα 1.3 Συνοικία Μουσείων στη Βιέννη

Πηγή: (Chinadaily, 2012)

Μπορεί λοιπόν να ειπωθεί ότι, σε πολλές πόλεις, οι πολιτιστικές και δημιουργικές συστάδες θεωρούνται ως πανάκεια για την οικονομική και την περιβαλλοντική επιβίωσή τους, καθώς και την ευημερία τους (Bell & Jayne, 2004; Evans, 2001a: 180). Ο Florida είναι από τους ερευνητές που ενθαρρύνει την ομαδοποίηση ή τη γεωγραφική συγκέντρωση δημιουργικών βιομηχανιών (Florida, 2003), ενώ υφίστανται επικρίσεις για το μοντέλο αυτό από άλλους (Martin & Sunley, 2003; Pacheco- Vega, 2007). Οι ΔΚΠΣ βρίσκονται συχνά σε περιοχές όπου παρατηρούνται μικτές χρήσεις γης με την ύπαρξη επιχειρηματικών περιοχών, κατοικιών, πανεπιστημίων, πρώην βιομηχανικών κελύφων, νέων βιομηχανικών περιοχών και ζωνών πολιτιστικής κληρονομιάς (Nachum & Keeble, 2003).

Οι δημιουργικές και πολιτιστικές συσπειρώσεις διαθέτουν τρία χαρακτηριστικά: Πρώτον στεγάζονται, σε αρκετές περιπτώσεις, σε πρώην βιομηχανικά κτίρια και αποθήκες. Δεύτερον στεγάζονται στις εσωτερικές περιοχές των πόλεων όπου τα ενοίκια των σπιτιών είναι χαμηλά και τρίτον πρέπει να υφίστανται σε ένα ελεύθερο, ευέλικτο και ενεργό περιβάλλον, ώστε να μπορεί κάποιος να εργαστεί. Αυτά τα τρία χαρακτηριστικά καθορίζουν αν μια περιοχή μπορεί να αποτελέσει μια δημιουργική συσπείρωση (Jinfeng & Kagawa , 2009).

Η ανάπτυξη των δημιουργικών σχηματισμών συνδέεται με την αγορά, την πολιτιστική και οικονομική κατάσταση, τον αστικό χώρο, τη βιώσιμη αστική ανάπτυξη, αλλά και με άλλους παράγοντες όπως η παγκοσμιοποίηση της οικονομίας, η περιφερειοποίηση και οι τεχνικές συνθήκες. Οι δημιουργικές ζώνες είναι τόπος συνάντησης διαφορετικών ιδεών, όπου δημιουργούνται νέα δημιουργικά προϊόντα και υπηρεσίες (Zhong, 2012).

Επίσης, αυτές διευκολύνουν τη μεταφορά της γνώσης και ενθαρρύνουν τη συλλογική μάθηση που είναι κλειδιά για την σύγχρονη καινοτομία (Feldman ,1994).

Αξίζει να επισημανθεί ότι οι δημιουργικές συσπειρώσεις έχουν αναγνωριστεί ως αναπόσπαστο μέρος της ευρύτερης στρατηγικής του μάρκετινγκ τύπου (Bayliss, 2004), καθώς συντελούν στην προώθηση της εικόνας ή της φήμης μιας πόλης ή μιας περιοχής, προσελκύοντας τουρίστες και επενδυτές (Miles, 2005; Brown et al., 2000). Στα επόμενα κεφάλαια θα προβούμε σε χρήση των όρων δημιουργικές συστάδες ή δημιουργικές συσπειρώσεις ή δημιουργικοί σχηματισμοί ή δημιουργικά πάρκα ή δημιουργικά συμπλέγματα ή δημιουργικές ζώνες ή δημιουργικές συγκεντρώσεις αντί των εννοιών δημιουργικές και πολιτιστικές συσπειρώσεις ή δημιουργικές και πολιτιστικές συστάδες ή δημιουργικοί και πολιτιστικοί σχηματισμοί ή δημιουργικά και πολιτιστικά πάρκα ή δημιουργικά και πολιτιστικά συμπλέγματα ή δημιουργικές και πολιτιστικές ζώνες ή δημιουργικές και πολιτιστικές συγκεντρώσεις, καθότι οι πολιτιστικές συσπειρώσεις ή συστάδες μπορεί να θεωρηθεί ότι αποτελούν τμήμα των δημιουργικών συσπειρώσεων ή συστάδων.

Πίνακας 1.2: Επισκόπηση των σημαντικότερων ομαδοποιήσεων Πολιτιστικών και Δημιουργικών Βιομηχανιών διεθνώς

Δημιουργικό και πολιτιστικό τμήμα	Πόλη-Δημιουργική συσπείρωση
Τα νέα μέσα/ νέες τεχνολογίες	Pratt (2000): Σίλικον Βάλεϋ (Καλιφόρνια, ΗΠΑ), Νέα Υόρκη (ΗΠΑ) Pratt (2002): Σαν Φρανσίσκο (ΗΠΑ) Neft (2004): Νέα Υόρκη
Ταινίες/τηλεοπτική παραγωγή	Scott (2002, 2005): Χόλιγουντ Bassett et al. (2002): Μπρίστολ (HB) Coe (2000, 2001): Βανκούβερ (BC, Canada) Mossig (2004): Κολωνία (Γερμανία), Turok (2003): Σκωτία (HB), Kratke (2002): Πότσδαμ/Μπάμπελσμπεργκ (Γερμανία)
Σχεδιασμός	Molotch (1996): Λος Άντζελες (ΗΠΑ) Vernaek & Lefebvre (2002): Νορ-Πα-ντε-Καλαί (Γαλλία) Julier (2005): Βαρκελώνη (Ισπανία) Bell & Jayne (2003): Στράτφορντσαϊρ (HB)
Τέχνη/ κατασκευαστές	Pollard (2004): Jewellery, Μπέρμιγχαμ (HB) Scott (1994): Jewellery, Λος Άντζελες/Μπανγκόκ (Ταϊλάνδη)
Διαφήμιση	Newman & Smith (2000): Λονδίνο (HB) Grabher (2001): Λονδίνο, Lesley (1997): Νέα Υόρκη
Μουσική	Brown et al. (2000): Μάντσεστερ και Σέφιλντ (HB) Moss (2002): Σέφιλντ Gibson et al. (2002): Αυστραλία
Μόδα/ Ένδυση	Crewe (1996): Νότιγγχαμ (UK) Ran Tisi (2002): Νέα Υόρκη

Πηγή: (Chapain & Comunian, 2010)

1.2.2 ΠΕΡΙ ΑΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗΣ

1.2.2.1 ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΟΥ ΟΡΟΥ ΑΣΤΙΚΗ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗ

Ένας ορισμός που μπορεί να διατυπωθεί για την αστική αναγέννηση είναι ο εξής: "Αστική αναγέννηση ορίζεται η διαδικασία που μετέρχονται οι ιθύνοντες των πόλεων προκειμένου να επιλύσουν τα αστικά προβλήματα και να επιφέρουν βελτίωση στην οικονομική, κοινωνική και περιβαλλοντική κατάσταση των περιοχών που υπόκεινται σε αλλαγές" (Roberts, 2000). Σύμφωνα με τους Roberts και Sykes, η αστική αναγέννηση γίνεται αντιληπτή ως ένας μακροπρόθεσμος κύκλος δραστηριοτήτων, όπου δεν υπάρχουν «γρήγορες πρακτικές επιδιόρθωσης» ή μόνιμες λύσεις (Roberts και Sykes, 2000).

Ο Couch υποστηρίζει ότι η αστική αναγέννηση είναι μια διαδικασία ουσιαστικής μεταβολής της αστικής ανάπτυξης με γενικό σκοπό και δράση χωρίς σαφή μέθοδο προσέγγισης (Couch, 1990). Ο Οικονόμου με τη σειρά του υποστηρίζει " η αστική αναγέννηση περιλαμβάνει παρεμβάσεις αστικής ανασύνθεσης, απασχόλησης και στέγασης που συνδέονται με νομικές και θεσμικές διαστάσεις της γης και της ανάπτυξής της, καθώς και με θέματα οργάνωσης και διαχείρισης λειτουργίας σε οριζόντιο επίπεδο " (Οικονόμου, 2004). Προσθέτως, υφίσταται ιεραρχημένη αλλά αμφίδρομη σχέση μεταξύ συνολικής πολεοδομικής πολιτικής αστικής αναγέννησης και αναπλάσεων (παρεμβάσεων με έμφαση στο φυσικό σχεδιασμό) (Οικονόμου, 2004). Οι παράγοντες που αποτελούν τις αιτίες της αστικής αναγέννησης είναι οι αλλαγές στην οικονομία, η απασχόληση, οι κοινωνικοί παράμετροι, η φυσική αχρηστία, οι νέες οικιστικές ανάγκες, οι περιβαλλοντικές συνθήκες και η εισαγωγή της βιώσιμης ανάπτυξης στο αστικό γίνεσθαι (Roberts & Sykes , 2000).

Επιπρόσθετα, η αστική αναγέννηση έχει οριστεί ως η διαδικασία αναστροφής της οικονομικής, κοινωνικής και φυσικής παρακμής στις πόλεις όταν οι δυνάμεις της αγοράς δεν αρκούν (Adair et al. , 2003). Με τη συμβολή αυτής επιχειρείται να αποδοθούν εγκαταλελειμμένα κτίρια και εκτάσεις γης σε κερδοφόρα χρήση, καθώς και να δημιουργηθούν νέες μορφές απασχόλησης εκεί όπου έχουν απολεσθεί θέσεις εργασίας. Πρόσθετα, συντελεί στη βελτίωση του περιβάλλοντος και στην αντιμετώπιση του συνόλου των αστικών κοινωνικών προβλημάτων (Couch, 1990).

Κατά τη γνώμη μου ένας άλλος ορισμός που μπορεί να παρατεθεί για την αστική αναγέννηση είναι ο εξής: Αστική αναγέννηση είναι η μεταμόρφωση ή η ανάπλαση ενός αστικού χώρου με τη δημιουργία κατοικιών, ξενοδοχείων, συνεδριακών κέντρων, εκθεσιακών χώρων, εμπορικών και αθλητικών κέντρων, γραφείων και επικέντρων πολιτιστικού και ψυχαγωγικού περιεχομένου (π.χ. μουσεία, θέατρα, γκαλερί, ατελιέ, χώροι παροχής γαστρονομικών υπηρεσιών) που συνιστούν τις δημιουργικές και πολιτιστικές βιομηχανίες, καθώς και χώρων στέγασης δημοσίων υπηρεσιών και Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων. Οι χώροι αυτοί μπορεί να είναι κενοί χώροι δημόσιου ή ιδιωτικού χαρακτήρα, εγκαταλελειμμένα βιομηχανικά κτίρια, πρώην αεροδρόμια, και αποθήκες, καθώς και προβλήτες.

Η αστική αναγέννηση συμβάλλει στη βιώσιμη ανάπτυξη των πόλεων καθώς συμβάλλει στην προστασία του περιβάλλοντός, στην αισθητική ανάπλαση του τοπίου, στην προστασία και ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς, στην ικανοποίηση των κοινωνικών αναγκών και στην οικονομική ανάπτυξη των αστικών ιστών (Roberts, 2000). Η πολιτιστική αστική αναγέννηση έγκειται στην ανάπλαση ή αλλαγή ενός αστικού χώρου με δημιουργία επικέντρων μόνο πολιτιστικού χαρακτήρα (π.χ. Μπιλμπάο, Σέφιλντ).

Εικόνα 1.4: Βιομηχανικό κέλυφος (Cork) που μετατράπηκε σε χώρο κατοικιών στο Πίτσμπουργκ

Πηγή: (skyscraperpage, 2014)

Πίνακας 1.3: Βασικά χαρακτηριστικά σύγχρονης αστικής πολιτικής («αναγέννησης») και συσχέτιση με τα χαρακτηριστικά των σύγχρονων αναπλάσεων

Αειφορία και Συμπαγής πόλη	Έμφαση στον υφιστάμενο αστικό χώρο και τη βελτίωσή του
	Δυνατότητα βελτίωσης «περιβαλλοντικού ίχνους» των ελεύθερων χώρων της πόλης από άποψη υλικών και λειτουργίας
Ανανέωση του ενδιαφέροντος για θέματα εικόνας και μορφής	Αισθητικές παρεμβάσεις
Ελεύθερος χρόνος και αναψυχή	Αύξηση σημασίας κοινόχρηστου και ελεύθερου χρόνου στην πόλη
Οικονομικός ρόλος της πόλης	Ποιότητα του φυσικού χώρου της πόλης ως τουριστικού πόρου
Ρόλος της πόλης ως μηχανισμού υπερτοπικής / διεθνούς ανταγωνιστικότητας	Η «ορατότητα» της πόλης στο διεθνές χώρο ,μέσω της ύπαρξης εμβληματικών στοιχείων είναι παράγοντας προσέλκυσης της έδρας διεθνών επιχειρήσεων
	Ρόλος της ποιότητας του αστικού χώρου ως παράγοντα προσέλκυσης εξειδικευμένου ανθρώπινου δυναμικού
Κοινωνικός διαχωρισμός	Αμφίσημος ρόλος των αναπλάσεων (βελτίωση υποβαθμισμένων περιοχών/ πιέσεις εξόδου παλαιού πληθυσμού και δραστηριοτήτων από αναβαθμισμένες περιοχές)
Διακυβέρνηση και εταιρική σχέση με ιδιωτικό τομέα	Δυνατότητα προσέλκυσης ιδιωτικών πόρων
Οι αναπλάσεις μηχανισμός δημιουργίας διαφορικής γαιοπροσόδου	

Πηγή: (Οικονόμου, 2004)

1.2.2.2 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ ΤΗΣ ΑΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗΣ

Από τις δεκαετίες του 70 και του 80 οι αλλαγές που προέκυψαν σε ορισμένες ευρωπαϊκές πόλεις στον πολεοδομικό, κοινωνικό και οικονομικό τομέα ήταν ραγδαίες και τα αίτια τους πολύπλευρα (Αναστασιάδης κ.α., 2012). Με την αστική μεταμόρφωση τμημάτων του αστικού ιστού επιδιώκεται η ενίσχυση της οικονομίας των πόλεων, μέσω της ενδυνάμωσης των επιχειρηματικών και πολιτιστικών δραστηριοτήτων, του εμπορίου καθώς και της αναψυχής. Παραδείγματα αστικών περιοχών που έχουν μετασχηματιστεί και επαναχρησιμοποιηθεί αποτελούν τα λιμάνια, οι παλιές βιομηχανικές εγκαταστάσεις, οι δημόσιοι υπαίθριοι χώροι και περιοχές με κτίρια που ξεχωρίζουν για την αρχιτεκτονική τους (Μπαμπούκα, 2013).

Δύο είναι οι ιστορικές περίοδοι όπου υιοθετήθηκαν στρατηγικές αστικής αναγέννησης. Η πρώτη είναι η μεταπολεμική περίοδος (1945-1960), καθώς ανοικοδομήθηκαν καταστραμμένες πόλεις και περιοχές με σκοπό την πολεοδομική και οικονομική τους ανάπτυξη (Αναστασιάδης, κ.α., 2012). Η δεύτερη είναι οι δεκαετίες του 70' και 80,' όπου παρατηρήθηκε στις πόλεις της Δύσης το φαινόμενο της αποβιομηχάνισης, με απόρροια την μεγάλη αύξηση της ανεργίας και την αστική υποβάθμιση λόγω της εγκατάλειψης μεγάλων βιομηχανικών χώρων γεγονός, που οδήγησε να διαμορφωθεί σημαντικό εγκαταλελειμμένο οικιστικό απόθεμα στα παλαιότερα τμήματα των αστικών περιοχών (Γιαννακού, 2016).

Η εξέλιξη της πολιτικής αστικής αναγέννησης είναι η εξής: Η πρώτη γενιά που χαρακτηρίζεται ως εποχή της μπουλντόζας δίνει έμφαση στο δομημένο περιβάλλον και ακολουθεί το επόμενο στάδιο της ανάπλασης της γειτονιάς όπου υφίσταται συνθετική προσέγγιση που δίνει βάση στα κοινωνικά προβλήματα. Η τελευταία γενιά είναι η αναζωογόνηση στα κέντρα των πόλεων μέσω της οποίας επιδιώκεται η οικονομική ανάπτυξη (Γιαννακού, 2016).

Στο σημείο αυτό θα ήταν καλό να επισημανθεί ότι κατά τη δεκαετία του '90, μια σειρά από νεότερες εξελίξεις οδήγησαν σε γενικότερο μετασχηματισμό της πολεοδομικής πολιτικής που συνδέθηκε με την πολιτική της αστικής αναγέννησης. Αυτές είναι οι εξής:

- Επανεκτίμηση του ρόλου των μητροπόλεων (και στη συνέχεια και σχετικά μικρότερων πόλεων) ως τόπων χωροθέτησης οικονομικών δραστηριοτήτων αιχμής και ως προϋποθέσεις της διεθνούς ανταγωνιστικότητας στο πλαίσιο της παγκοσμιοποίησης (Οικονόμου κ.α., 2001).
- Αυξανόμενη σημασία στην εταιρική σχέση δημόσιου και ιδιωτικού τομέα, στο πεδίο της χρηματοδότησης των παρεμβάσεων, αλλά και γενικότερα στο πλαίσιο της έννοιας της διακυβέρνησης (Γετίμης, 1999/2005).
- Είσοδο στο προσκήνιο των περιβαλλοντικών ζητημάτων και της έννοιας της αειφορίας (Οικονόμου, 2004).
- Στροφή από το μοντέλο διάχυσης στην ανάπτυξη των πόλεων και στην επανάχρηση των υφιστάμενων αστικών χώρων και κτηριακών κελυφών («συμπαγής πόλη») (Αραβαντινός, 2002)
- Αύξηση του ελεύθερου χρόνου και συνακόλουθα των δραστηριοτήτων αναψυχής και πολιτισμού (Δέφνερ, 1999/2005).
- Αυξανόμενη σημασία στα κοινωνικά θέματα όπως ο κοινωνικός διαχωρισμός στην πόλη και ο κοινωνικός αποκλεισμός
- Στο πλαίσιο του μεταμοντερνισμού, ανάδυση νέων αισθητικών προτύπων, αλλά και γενικότερα μεγαλύτερη έμφαση στα ζητήματα εικόνας, συμβολισμού και αισθητικής (Οικονόμου, 2004)

Πίνακας 1.4: Οι παράγοντες που συνθέτουν τη σύγχρονη πολιτική της αστικής αναγέννησης

Γενικότερες επιδιώξεις αστικής αναγέννησης	Δυνητικές επιπτώσεις των αναπλάσεων
Άρση περιορισμών και μειονεκτημάτων	1. Ανάκτηση εγκαταλειμμένων ή υποβαθμισμένων περιοχών 2. Ακαμψίες του ιδιοκτησιακού καθεστώτος 3. Δυσκολίες εσωτερικής κυκλοφορίας/στάθμευσης ή υπερτοπικής πρόσβασης
Πυροδότηση ευρύτερων αλλαγών	1. Πιλοτική ή εμβληματική λειτουργία που υπογραμμίζει ότι είναι εφικτή η αλλαγή προκαλώντας αρκετές σημαντικής κλίμακας πρωτογενείς αλλαγές, ώστε να προσελκύσει δευτερογενώς νέες πρωτοβουλίες και επενδύσεις ('flagship projects') 2. Κινητοποίηση αλυσίδων επιπτώσεων, μέσω του πρώτου βήματος (π.χ. η βελτίωση των φυσικών συνθηκών και της όψης των κτιρίων κινητοποιεί τους κατοίκους ή ιδιοκτήτες για να προχωρήσουν στα επόμενα βήματα)
Αξιοποίηση ευκαιριών και δυνατοτήτων	1. Αξιοποίηση της ποιότητας του υπάρχοντος κτηριακού αποθέματος και επανάχρηση (μετά από βελτίωση –εκσυγχρονισμό) 2. Αξιοποίηση άλλων πολεοδομικών στοιχείων (π.χ. παραλία, αρχαιολογικοί χώροι κ.λπ.).
Αύξηση της προσφοράς	Φάσμα από την κατασκευή βασικής πολεοδομικής-περιβαλλοντικής-μεταφορικής υποδομής μέχρι τη δημιουργία κτιριακών υποδομών (π.χ. μουσείων, συνεδριακών κέντρων κ.λπ.)
Προώθηση ολοκληρωμένης κοινωνικό-οικονομικής και φυσικής αναμόρφωσης	Κυρίως διοχέτευση δημοσίων πόρων για την ταυτόχρονη αντιμετώπιση χωρικά εντοπισμένων φυσικών, οικονομικών και κοινωνικών προβλημάτων (URBAN ή Strategic Development sites ή Περιοχές Ολοκληρωμένων Παρεμβάσεων του ΚΠΣ).

Πηγή: (Οικονόμου, 2004)

1.2.2.3 ΜΟΡΦΕΣ ΑΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗΣ

Οι μορφές της αστικής αναγέννησης είναι η ριζική και ήπια ανάπλαση.

Ανάπλαση θεωρείται η επέμβαση σε μια περιοχή και αποτελείται από κατευθύνσεις, μέτρα, πρακτικές και διαδικασίες πολεοδομικού, κοινωνικού, οικονομικού, οικιστικού και ειδικού αρχιτεκτονικού χαρακτήρα, με στόχο τη βελτίωση των όρων διαβίωσης των κατοίκων, τη βελτίωση του ανθρωπογενούς περιβάλλοντος, καθώς και την προστασία και ανάδειξη του πολιτιστικού και φυσικού αποθέματος της περιοχής. Ο όρος ανάπλαση αφορά στην αναζωογόνηση, ανανέωση και αποκατάσταση οικονομικών δραστηριοτήτων, κοινωνικών λειτουργιών, αστικής ποιότητας που βρίσκεται σε μαρασμό, ενώ ο όρος της αστικής αναγέννησης αποτελεί μετεξέλιξη της αστικής ανάπλασης (Βλάχβη, 2011).

α) Ριζικές αναπλάσεις

Οι ριζικές αναπλάσεις αφορούν ολοκληρωμένες επεμβάσεις οι οποίες έχουν στόχο την πλήρη αναδιάρθρωση και ανακατανομή των χρήσεων γης, καθώς και των λειτουργιών με πλήρη ισοπέδωση των ήδη υπαρχόντων υποδομών. Ο ανασχηματισμός αυτός αφορά, κυρίως, περιοχές υποβαθμισμένων αστικών κέντρων και αποτελεί τη δραστικότερη μορφή πολεοδομικής επέμβασης. Οι καταστροφές εξαιτίας του Β' Παγκοσμίου Πολέμου δημιούργησε την ανάγκη για ολοκληρωμένες ριζικές αναπλάσεις σε επίπεδο πλήρης ανοικοδόμησης πολλών περιοχών, οι οποίες έλαβαν χώρα τη δεκαετία του 1950 σε περιοχές, κυρίως, που είχαν υποστεί καταστροφές ανεξάρτητα από το κοινωνικοοικονομικό σύστημα της αντίστοιχης χώρας. Ένα τέτοιο παράδειγμα έχουμε στο κέντρο της Λειψίας στη Γερμανία (Αραβαντινός, 1997/1998).

Εικόνα 1.5: Κέντρο της Λειψίας

Πηγή: (Ewa, 2016)

Οι επεμβάσεις θεωρούνται ριζικές και στις περισσότερες περιπτώσεις συνδέονται με μεταβολές στην κοινωνική σύσταση του πληθυσμού (Αναστασιάδης κ.α., 2012). Τα προγράμματα των ριζικών αναπλάσεων είχαν κάποιες αρνητικές επιπτώσεις που προκάλεσαν την έντονη αντίδραση των πολιτών στις περιοχές όπου εφαρμόστηκαν. Οι επιπτώσεις αυτών των πολεοδομικών παρεμβάσεων είχαν να κάνουν κυρίως με το σύστημα χρηματοδότησης που ωφέλησε τις οικοδομικές επιχειρήσεις, ενώ με την αύξηση των ενοικίων, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, πολλοί από τους ενοικιαστές που ανήκαν σε χαμηλά εισοδηματικά στρώματα αναγκάζονταν να εγκαταλείψουν την περιοχή (Καραβιά, 2006).

β) Ήπιες αναπλάσεις

Οι ήπιες αναπλάσεις συνδέονται με τη βελτίωση των υπαρχόντων οικοδομήσιμων και κοινόχρηστων χώρων, με επεμβάσεις στις χρήσεις και στις όψεις των κτιρίων, με αναπλάσεις σε κομμάτια πόλεων (δίκτυα, πάρκα), καθώς και με τη διαμόρφωση και αναβάθμιση των ελεύθερων και κοινόχρηστων χώρων. "Η μορφή της πολεοδομικής παρέμβασης των ήπιων αναπλάσεων άρχισε να εφαρμόζεται στα μέσα της δεκαετίας του '70 σε μεμονωμένα κτίρια, οικοδομικά τετράγωνα και γειτονιές προκειμένου να αποφευχθούν οι αρνητικές επιπτώσεις που είχαν παρουσιάσει νωρίτερα οι ριζικές αναπλάσεις" (Αραβαντινός, 1997/1998).

Στην περίπτωση της ήπιας ανάπλασης θα μπορούσαν να αναφερθούν τα παραδείγματα του Κρόιτσμπεργκ στο Βερολίνο (Λουκόπουλος κ.α., 1990) και της «Alma Gare» στην πόλη Ρουμπέ της Β. Γαλλίας (Αραβαντινός, 1997/1998). Περαιτέρω, τα προβλήματα υποβάθμισης αστικών περιοχών, όπως και οι απαιτούμενοι τύποι αναπλάσεων, διαφέρουν σημαντικά από χώρα σε χώρα και εξαρτώνται από τα ιδιαίτερα κοινωνικά και οικιστικά χαρακτηριστικά της κάθε περιοχής (Καραβιά, 2006). Άρα συμπερασματικά διαπιστώνουμε ότι τόσο ο εξευγενισμός, όσο και οι ριζικές και ήπιες αναπλάσεις στοχεύουν στην αναγέννηση του αστικού χώρου και στο μετασχηματισμό του τοπίου με απώτερο σκοπό την τόνωση των οικονομικών δραστηριοτήτων υποβαθμισμένων κυρίως περιοχών.

Πίνακας 1.5: Κάποιες περιοχές που εφαρμόστηκε η πολιτική της αστικής αναγέννησης

ΑΜΕΡΙΚΗ	ΕΥΡΩΠΗ	ΑΣΙΑ	ΑΦΡΙΚΗ	ΩΚΕΑΝΙΑ
Λαυρέντιος, Μασσαχουσέτη	Πάρκο ΜΜΕ, Κολωνία	Parel, Μουμπάι, Ινδία	Αλεξάνδρα, Γιοχάνεσμπουργκ	Κεντρικό Πάρκο, Σίντνεϊ
BeltLine, Ατλάντα	Τέμπλ Μπαρ, Δουβλίνο	Ambattur, Τσενάι, Ινδία	Τσιάβελο, Σοβέτο, Γιοχάνεσμπουργκ	Ντόκλαντς, Μελβούρνη
Πάρκο Χάιντ, Σικάγο	Ανατολικά Ντόκλαντς, Άμστερνταμ	Περιοχή Σολτ λέικ, Καλκούτα	Κιγκάλι, Ρουάντα	Wynyard Quarter, Όκλαντ
Ρόκβιλ, Μέριλαντ	Ντόκλαντς, Λονδίνο	Sentul, Κουάλα Λουμπόρ, Μαλαισία	Περιοχή 6, Κέιπ Τάουν	Πράσινη πλατεία, Σίντνεϊ
Ανατολή Ελευθερίας, Πίτσμπουργκ	Γκούγκενχαϊμ, Μπιλμπάο	Μπυκύλα, Μουμπάι		Λιμάνι Μελβούρνης
Ακρογιαλία Τεχνών Μίλερ και Δημιουργική ή Περιοχή, Ιντιάννα	Κέντρο Μάντσεστερ	Δρόμος Reay, Μουμπάι		Pymont και Ultimo, Σίντνεϊ
McCauley , Έντμοντον	Κέντρο Μπέρμιγχαμ	Εσκισεχίρ, Τουρκία		
Πουέρτο Μαδέρο, Μπουένος Άιρες	Πόρτο Βίβο-Πόρτο	Cheonggyecheon, Σεούλ		
Μπογκοτά, Κολομβία	Πόρτα Νουόβα, Μιλάνο	Δρόμος Lee Tung, Χονγκ Κονγκ		

Πηγή: (Ιδία επεξεργασία)

Από τον παραπάνω πίνακα συνάγεται ότι σε πλήθος πόλεων, σε όλες τις ηπείρους παγκοσμίως, εφαρμόζεται η πολιτική της αστικής αναγέννησης από τις τοπικές αρχές γεγονός που δεικνύει ότι αυτή αποτελεί σημαντικό εργαλείο της αστικής διακυβέρνησης και συμβάλλει σημαντικά στο σχεδιασμό των πόλεων.

Εικόνα 1.6: Ντόκλαντς στη Μελβούρνη

Πηγή: (Australia, 2017)

1.2.2.4 ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΤΟΥ ΑΣΤΙΚΟΥ ΕΞΕΥΓΕΝΙΣΜΟΥ ΩΣ ΑΠΟΤΟΚΟ ΤΗΣ ΑΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗΣ

Οι πρώτες θεωρίες αστικού εξευγενισμού προέρχονται από την ανάγκη να περιγραφούν τα αποτελέσματα που απέφεραν οι διαδικασίες μετασχηματισμών σε πόλεις της Αμερικής, της Μεγάλης Βρετανίας και της Αυστραλίας. Διάφοροι ακαδημαϊκοί, όπως η Ruth Glass που επινοεί τον όρο το 1964, από τα μέσα της δεκαετίας του 1960 περιγράφοντας τη διαδικασία στο West- End του Λονδίνου αρχίζουν να μιλούν για τον εξευγενισμό (gentrification) εργατικών συνοικιών στο κέντρο της πόλης.

Στη δεκαετία του 1960, που υπήρξε αλλαγή του παραγωγικού μοντέλου της οικονομίας, τα πρώην βιομηχανικά κελύφη παρέχονταν σε καλλιτέχνες οι οποίοι τα ενοικίαζαν σε χαμηλή τιμή και τα χρησιμοποιούσαν ως ατελιέ/ στούντιο και κατοικίες. Ένας ορισμός για τον αστικό εξευγενισμό είναι ο εξής: "Ο εξευγενισμός περιοχών αποτελεί μια σύνθετη διαδικασία αστικού μετασχηματισμού με οικονομικές, κοινωνικές και πολιτιστικές διαστάσεις" (Αθανασόπουλος και Καραβά, 2008).

Ωστόσο αστικοί μελετητές αναφέρουν ότι η χρησιμοποίηση της δημιουργικότητας ως όργανο της αστικής αναγέννησης για μια περιοχή μπορεί να έχει ως απόρροια τη μετατόπιση των κατοίκων της (Steven & Paddison, 2005). Σύμφωνα με τον Marcuse, η απομάκρυνση (dislocation) συγκεκριμένων κοινωνικών ομάδων είναι στόχος του εξευγενισμού, όχι «παρενέργεια». Άλλες περιγραφές του φαινομένου του εξευγενισμού περιλαμβάνουν τους όρους «ανακύκλωση της γειτονιάς», «αναβάθμιση» και «αναγέννηση» (Αθανασόπουλος και Καραβά, 2008). Σύμφωνα με τους Davidson και Lees τα γεωγραφικά σημεία όπου προκύπτει ο εξευγενισμός είναι, κυρίως, οι υποβαθμισμένες περιοχές της πόλης με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά (όπως οικιστικό απόθεμα ιδιαίτερης αρχιτεκτονικής, γειτνίαση με τοπόσημα² ή με αρχαιολογικούς ή πράσινους ή ελεύθερους χώρους ή κοντά σε υδάτινα περιβάλλοντα) στις οποίες διαμένουν ασθενέστερες και ευάλωτες κοινωνικές ομάδες.

² Τοπόσημα: Οικοδομήματα που είτε έχουν συνδεθεί στενά με την συλλογική μνήμη, είτε είναι χώροι που έχουν αποκτήσει συμβολική σημασία για την τοπική κοινωνία. Τέτοια είναι τα μνημεία, τα δημόσια κτήρια, οι ναοί, οι γέφυρες, οι μείζονες οδικοί κόμβοι, οι πλατείες, κάποιες κατοικίες σημειώνοντων ανθρώπων και τα εργοστάσια

Σ' αυτές τις περιοχές μπορούμε να παρατηρήσουμε αν υφίσταται: "α) επανεπένδυση του κεφαλαίου και μεταβολή στις αξίες γης με τη διαμόρφωση του χάσματος γαιοπροσόδου, που αναφέρεται στη διαφορά ανάμεσα στην πραγματική και τη δυνητική γαιοπρόσοδο και αντικατοπτρίζει τις υπεραξίες που διαμορφώνονται στην αγορά γης μιας περιοχής όπου εμφανίζονται τάσεις εξευγενισμού (<http://www.athenssocialatlas.gr>), β) κοινωνική αναβάθμιση της περιοχής από ομάδες υψηλότερου εισοδήματος από τις υπάρχουσες, γ) αλλαγή του αστικού τοπίου και δ) άμεσος ή έμμεσος εκτοπισμός των χαμηλότερων κοινωνικών ομάδων" (Davidson and Lees, 2005). Το φαινόμενο του αστικού εξευγενισμού είναι αποτέλεσμα οικονομικών και πολιτισμικών παραγόντων. Κάποια παραδείγματα αστικού εξευγενισμού, από το διεθνές και ελληνικό χώρο, είναι η περιοχή του Χάρλεμ της Νέας Υόρκης στα τέλη της δεκαετίας του 60, το Γκάζι στην περιοχή του Δήμου Αθηναίων στις αρχές της δεκαετίας του 90 και το Μεταξουργείο στα μέσα της δεκαετίας του 90.

Επιπρόσθετα, κάποιοι μελετητές θεωρούν ότι οι δημιουργικές και πολιτιστικές επιχειρήσεις που εδρεύουν στις ΔΚΠΣ λαμβάνουν αποτελεσματική προστασία, εν αντιθέσει με τις μικρές πολιτιστικές εταιρείες και τους καλλιτέχνες λιγότερων πετυχημένων δημιουργικών συστάδων που αντιμετωπίζουν μεγάλες οικονομικές πιέσεις, λόγω της αύξησης της τιμής των ενοικίων, εξαιτίας του φαινομένου του εξευγενισμού (Ruyters, 2005), ενώ άλλοι θεωρούν ότι ο αστικός εξευγενισμός είναι μια σοβαρή απειλή για την πολιτιστική πολυμορφία και τη δυναμική των δημιουργικών συσπειρώσεων (Bell & Jayne, 2004; Bianchini, 1993).

1.2.3 ΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΟΔΗΓΟΥΝ ΣΤΗ ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Με τον όρο αστική ανάπτυξη εννοούμε την πληθυσμιακή μεγέθυνση μιας αστικής χωρικής ενότητας λόγω της μεγάλης ζήτησης εργασίας που παρατηρείται σε αυτή ως απότοκο της οικονομικής της ανάπτυξης. Οι παράγοντες που ευνοούν την αστική ανάπτυξη σε μια περιοχή είναι οι κάτωθι:

- Ύπαρξη μεγάλων έργων υποδομής (αεροδρόμια, λιμάνια)
- Κόστος και επίπεδο διαβίωσης
- Διαμορφωμένη επιχειρηματική κουλτούρα
- Η παρουσία εξειδικευμένου ανθρώπινου δυναμικού
- Η εγγύτητα σε περιοχή με πρώτες ύλες
- Τα παρεχόμενα επενδυτικά κίνητρα του κράτους

- Η ύπαρξη σημαντικών δημοσίων παροχών και υπηρεσιών
- Αρχιτεκτονική και μορφολογία κτιρίων
- Τα Πολεοδομικά χαρακτηριστικά
- Κλιματολογικές συνθήκες
- Τοπογραφία πόλης
- Διατήρηση ή επέκταση υφιστάμενων επιχειρήσεων
- Αστικός τουρισμός (Πολύζος, 2015)

Στη σύγχρονη όμως εποχή ζητούμενο είναι να υφίσταται βιώσιμη ανάπτυξη των πόλεων, δηλαδή η ανάπτυξη των πόλεων να λαμβάνει υπόψη την ικανοποίηση των κοινωνικών αναγκών, την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος, τη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς και τις ανάγκες των μελλοντικών γενεών. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί με την υιοθέτηση, από τους αστικούς κυβερνώντες, κινήτρων για τη δημιουργία ή ενίσχυση του τομέα της δημιουργικής οικονομίας στις πόλεις τους. Έτσι ο πολιτισμός και η ψυχαγωγία αποτελούν βασικά εργαλεία στα χέρια των ερευνητών του αστικού χώρου για την επίτευξη του στόχου της αειφόρου ανάπτυξης (Montgomery & Robinson, 1993; Δέφνερ κ.ά., 2009).

Η ανθρώπινη δημιουργικότητα και το πνευματικό κεφάλαιο επιβάλλεται να προωθείται από το κράτος ως μια σημαντική διάσταση της βιώσιμης ανάπτυξης. (Ruyters, 2005). Έτσι, δημιουργικές πόλεις είναι αυτές που οι διοικήσεις τους ακολουθούν την πολιτική ενίσχυσης πολιτιστικών και δημιουργικών δραστηριοτήτων. Η έννοια της «δημιουργικής πόλης» εμφανίστηκε στα τέλη της δεκαετίας του 1980 και ενθαρρύνει την ευρύτητα σκέψης και της φαντασίας κάνοντας χρήση των πιθανών πόρων. Η δημιουργική υποδομή περιλαμβάνει την τεχνολογία και ένα ευέλικτο εργατικό δυναμικό. Ακόμη, η βασική ιδέα μιας δημιουργικής πόλης είναι η κοινωνική ισότητα και η διαχείριση του ανθρώπινου δυναμικού (Landry, 2005).

Πίνακας 1.6: Παραδείγματα δημιουργικών πόλεων από το διεθνή χώρο

Δημιουργική Πόλη	Δημιουργικά Πεδία
Σάντα Φε - Αργεντινή	Χειροτεχνία και παραδοσιακές τέχνες
Σασαγιάμα - Ιαπωνία	Χειροτεχνία και παραδοσιακές τέχνες
Μπαμιάν - Αφγανιστάν	Χειροτεχνία και παραδοσιακές τέχνες
Σασαγιάμα - Ιαπωνία	Χειροτεχνία και παραδοσιακές τέχνες
Ιτσεόν - Ν. Κορέα	Χειροτεχνία και παραδοσιακές τέχνες
Φαμπριάνο - Ιταλία	Χειροτεχνία και παραδοσιακές τέχνες
Ισφαχάν - Ιράν	Χειροτεχνία και παραδοσιακές τέχνες
Ασσουάν - Αίγυπτος	Χειροτεχνία και παραδοσιακές τέχνες
Όστιν- ΗΠΑ	MME
Λιντς- Αγγλία	MME
Λυών - Γαλλία	MME
Γιόρκ - Αγγλία	MME
Ντακάρ - Σενεγάλη	MME
Σαπόρο - Ιαπωνία	MME
Γουανγκτζού - Κίνα	MME
Μπογκοτά - Κολομβία	Μουσική
Κίνγκστον - Τζαμάικα	Μουσική
Σεβίλλη - Ισπανία	Μουσική
Λίβερπουλ - Αγγλία	Μουσική
Γλασκόβη - Σκωτία	Μουσική
Αννόβερο - Γερμανία	Μουσική
Κατοβίτσε - Πολωνία	Μουσική
Χαμαμάτσου - Ιαπωνία	Μουσική
Αδελαΐδα - Αυστραλία	Μουσική
Σίντνεϊ - Αυστραλία	Κινηματογράφος
Μπράντφορντ - Αγγλία	Κινηματογράφος
Σάντος- Βραζιλία	Κινηματογράφος
Ρέικιαβικ- Ισλανδία	Κινηματογράφος
Μπουένος Άιρες- Αργεντινή	Σχεδιασμός
Σαγκάη - Κίνα	Σχεδιασμός
Σιγκαπούρη - Σιγκαπούρη	Σχεδιασμός
Βερολίνο - Γερμανία	Σχεδιασμός
Μπιλμπάο - Ισπανία	Σχεδιασμός
Τορίνο - Ιταλία	Σχεδιασμός
Κοριτίμπα - Βραζιλία	Σχεδιασμός
Ντιτρόιτ - ΗΠΑ	Σχεδιασμός
Μόντρεαλ - Καναδάς	Σχεδιασμός
Σεντζέν - Κίνα	Σχεδιασμός
Κόμπε - Ιαπωνία	Σχεδιασμός
Σεούλ - Νότια Κορέα	Σχεδιασμός
Πεκίνο - Κίνα	Σχεδιασμός
Ναγκόγια - Ιαπωνία	Σχεδιασμός
Ελσίνκι - Φινλανδία	Σχεδιασμός
Βουδαπέστη - Ουγγαρία	Σχεδιασμός
Μπέργκεν- Νορβηγία	Γαστρονομία
Φλοριανόπολις- Βραζιλία	Γαστρονομία
Άγιος Φραγκίσκος- ΗΠΑ	Παραστατικές Τέχνες
Νέα Υόρκη -ΗΠΑ	Μόδα, Τέχνες, Κινηματογράφος
Λονδίνο	Μουσεία

Πηγή: (Ιδία επεξεργασία)

1.3 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΠΡΩΤΟΥ ΜΕΡΟΥΣ

Το δεύτερο μισό του 20ου αιώνα ήταν μια περίοδος ραγδαίων εξελίξεων και διαφοροποιήσεων για τις ευρωπαϊκές πόλεις σε επίπεδο πολεοδομικό, κοινωνικό και οικονομικό, λόγω της αλλαγής της παραγωγικής δομής από το δευτερογενή στον τριτογενή παραγωγικό τομέα (Αναστασιάδης κ.ά., 2012). Συνέπεια αυτών των διαφοροποιήσεων ήταν η παρακμή μεγάλων τμημάτων των πόλεων (εγκαταλελειμμένα βιομηχανικά κελύφη, παλιές αποθήκες, παλιοί σιδηροδρομικοί σταθμοί, προβλήτες λιμανιών), που αποτέλεσε έκτοτε μείζον ζήτημα για τις ίδιες τις πόλεις.

Αυτό το ζήτημα πολλοί αστικοί διαχειριστές προσπάθησαν ή προσπαθούν να θεραπεύσουν με ποικίλες μεθόδους μια εκ των οποίων είναι η αναζωογόνηση αστικών περιοχών με τη δημιουργία ή περαιτέρω ενίσχυση χώρων που φιλοξενούν ΠΚΔΒ. Τέτοια παραδείγματα περιοχών είναι ο κήπος Κόβεντ, το Ντόνκλαντς στο Λονδίνο, το Λε Μαραί στο Παρίσι και το Σόχο στη Νέα Υόρκη (Mignaqui et al., 2005).

Όπως είδαμε στα άνω κεφάλια η αστική αναγέννηση ή ανασυγκρότηση ή αναζωογόνηση, όπως αλλιώς είθισται να συναντάται στην ελληνόγλωσση βιβλιογραφία ο αγγλόφωνος όρος urban regeneration ή urban renaissance ή urban renewal αποτελεί μια αστική πολιτική, που συνδέεται με την προώθηση της ανάπτυξης των πόλεων σε οικονομικό και κοινωνικό επίπεδο. Αυτή μπορεί να επιτευχθεί με την ενίσχυση της δημιουργικής οικονομίας -μέσω της δημιουργίας πολιτιστικών και ψυχαγωγικών επικέντρων, καθώς και δημιουργικών δραστηριοτήτων- που αποτελεί μια από τις βασικές δομές οργάνωσης προγραμμάτων ανασυγκρότησης κέντρων πόλεων τόσο σε χώρες της Ευρώπης, όσο και στην Ελλάδα και θεωρείται πρωταρχικό εργαλείο βιώσιμης αστικής ανάπτυξης και ανέλιξης των πόλεων στη διεθνή ιεραρχία του αστικού συστήματος.

Γενικά, είναι επιστημονικά παραδεκτό ότι οι πόλεις που περιλαμβάνουν δημιουργικές και πολιτιστικές βιομηχανίες αναπτύσσονται οικονομικά και παρουσιάζουν υψηλά επίπεδα απασχόλησης, δηλαδή διαθέτουν ανταγωνιστικό πλεονέκτημα σε τοπικό αλλά και περιφερειακό επίπεδο, γι' αυτό κρίνεται σημαντική η συνεισφορά της δημιουργικής οικονομίας στην εθνική οικονομία των κρατών και εν γένει στην αναπτυξιακή πορεία των πόλεων (Αυδίκος, 2014).

Την πρωτοκαθεδρία στην υιοθέτηση της στρατηγικής ανάπτυξης και ενθάρρυνσης του τομέα της δημιουργικής οικονομίας, που οδηγεί στην αστική αναγέννηση και βιώσιμη ανάπτυξη περιοχών, την κατέχουν οι δημοτικές αρχές πόλεων από το Ηνωμένο Βασίλειο (π.χ. Λίβερπουλ) και τις ΗΠΑ (π.χ. Νέα Υόρκη). Βέβαια οι κυβερνώντες και άλλων πόλεων του κόσμου ακολούθησαν παρόμοια πολιτική όπως, επί παραδείγματι, η Βαρκελώνη, η Γρενάδα και το Μπιλμπάο στην Ισπανία, η Μπολόνια στην Ιταλία, το Βερολίνο και άλλες πόλεις του πρώην ανατολικού μπλοκ όπως το Μπρασόβ, το Σιμπιού και το Κλουζ στη Ρουμανία (Becut, 2016), καθώς και το Ροστόκ (στη Γερμανία).

Εικόνα 1.7: Μουσείο Γκουγκενχάιμ στο Μπιλμπάο

Πηγή: (E-architect, 2016)

Επιπρόσθετα, η ανάπτυξη των δημιουργικών και πολιτιστικών βιομηχανιών αποτελεί εργαλείο αστικής διακυβέρνησης και σχεδιασμού πόλεων από τους ιθύνοντες περιοχών της Ασίας- π.χ. Γουανγκτζού (Zielke, & Waibel, 2014) και Σαγκάη στην Κίνα-, της Αυστραλίας (π.χ. Μελβούρνη και Σίντνεϊ), της Αφρικής (π.χ. Κέιπ Τάουν Νότιας Αφρικής) και της Νότιας Αμερικής (π.χ. Ρίο ντε Τζανέιρο, Σάντος, Φλοριανόπολις στη Βραζιλία και Μπουένος Άϊρες στην Αργεντινή). Όμως είναι χρήσιμο να επισημανθεί ότι υπάρχουν διαφορές στον τρόπο ανάπτυξης της δημιουργικής οικονομίας από τις δημοτικές αρχές των πόλεων της Ευρώπης, της Βόρειας Αμερικής, της Ασίας και άλλων ηπείρων λόγω ποικίλων τοπικών συνθηκών (Zheng, 2011).

Εικόνα 1.8: Δημιουργική συστάδα «Παλιά Biskuit Mill» στο Κέιπ Τάουν

Πηγή: (<http://www.theoldbiscuitmill.co.za>)

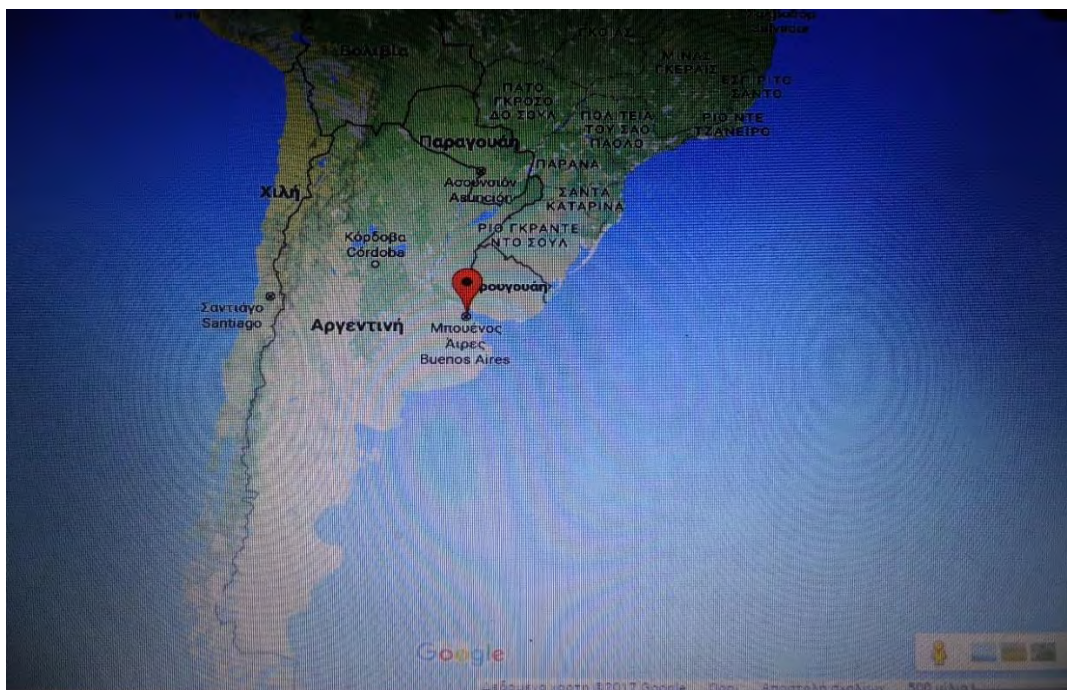
Στα επόμενα κεφάλαια θα εξετάσουμε αντιπροσωπευτικά παραδείγματα πόλεων από τις ηπείρους της Νότιας Αμερικής (Μπουένος Άϊρες) και της Ασίας (Σαγκάη) που δεικνύουν, ότι η δημιουργική οικονομία συμβάλλει στην ανάπτυξη και στην αστική αναγέννηση ενός τόπου, γι' αυτό αποτελεί εργαλείο αστικής αναζωογόνησης και βιώσιμης ανάπτυξης των πόλεων από τις τοπικές αρχές.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΣΤΗΝ ΑΣΤΙΚΗ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗ ΚΑΙ ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΜΠΟΥΕΝΟΣ ΑΪΡΕΣ**2.1 ΓΕΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΓΙΑ ΤΟ ΜΠΟΥΕΝΟΣ ΑΪΡΕΣ**

Το Μπουένος Άϊρες είναι η πρωτεύουσα της Δημοκρατίας της Αργεντινής. Αποτελεί μία από τις μεγαλύτερες πόλεις στη Λατινική Αμερική με σημαντική πολιτιστική προσφορά και είναι χωροθετημένο στη δυτική ακτή των εκβολών του ποταμού Ρίο ντε λα Πλάτα στη νοτιοανατολική ακτή της ηπείρου της Νότιας Αμερικής. Η αρχική ονομασία της πόλης ήταν 'Παναγία Αγία Μαρία των ευλογημένων ανέμων' και η τωρινή είναι 'η πόλη των ούριων ανέμων'. Ιδρύθηκε στις 2 Φεβρουαρίου 1536 από μια ισπανική αποστολή με επικεφαλής τον Πέδρο ντε Μεντόσα (Lewis, 2002).

Χάρτης 2.1: Γεωγραφική Θέση του Μπουένος Άϊρες

Πηγή: (Ιδία επεξεργασία από χάρτη της Google, <https://www.google.gr/maps>)

Οι κάτοικοι του Μπουένος Άϊρες ονομάζονται porteños, "άνθρωποι από το λιμάνι", καθώς πολλοί από τους κατοίκους ήταν απόγονοι μεταναστών. Η πόλη γεωγραφικά ευρίσκεται στο εσωτερικό της μητροπολιτικής περιοχής του Μπουένος Άϊρες, είναι πολιτικά αυτόνομη από το 1994 και εκτείνεται σε μια πεδιάδα που καλύπτει 19,4 χιλιόμετρα από βορρά προς νότο και 17,9 χιλιόμετρα από τα ανατολικά προς τα δυτικά (Piccaya, 2014).

Περίπου τρία εκατομμύρια άνθρωποι ζουν στην πόλη του Μπουένος Άϊρες που διαθέτει έκταση 202 km². Το ΑΕΠ της πόλης είναι 84, 7 δις.\$ και το κατά κεφαλήν ΑΕΠ της 12.571\$ (Global Housing, 2017; Brtdata, 2017). Η πόλη χωρίζεται σε 48 συνοικίες ή γειτονιές κάποιες εκ των οποίων είναι το Παλέρμο, η Λα Μπόκα, το Μπαράκας, το Σαν Τέλμο, η Ρεκολέτα, το Μπελγκράνο, το Αλμάγκρο, το Μποέδο, το Καμπαλίτο, το Πουέρτο Μαδέρο, το Ρετίρο, η Τριμπουνάλες (όπου ευρίσκεται το θέατρο Κολόμβου ένα από τα πιο σημαντικά θέατρα στον κόσμο) και η Βίλια Ορτιζάρ. Η μητροπολιτική περιοχή του Μεγάλου Μπουένος Άϊρες αποτελεί το εικοστό δεύτερο πιο πυκνοκατοικημένο αστικό κέντρο στον κόσμο με πάνω από 14 εκατομμύρια ανθρώπους (Piccaya, 2014).

Εκατό χρόνια πριν το Μπουένος Άϊρες ήταν μια από τις πλουσιότερες πρωτεύουσες του κόσμου. Η αρχιτεκτονική γαλλικού στιλ, οι μεγάλοι λεωφόροι, η μποέμ λογοτεχνική σκηνή, οι ανοιχτοί χώροι και τα καφέ της πόλης οδήγησαν να χαρακτηριστεί ως «Παρίσι της Νότιας Αμερικής». Το Μπουένος Άϊρες διέθετε ανέκαθεν πολιτιστική ταυτότητα με υψηλή και λαϊκή κουλτούρα. Έτσι, είναι γνωστό μεταξύ άλλων για την όπερά του, το θέατρο Κολόμβου και το ταγκό που ξεκίνησε από την περιοχή Λα Μπόκα, η οποία συνδέθηκε έντονα με τον πολιτισμό (Thomasz, 2016).

Εικόνα 2.1: Μπουένος Άϊρες

Πηγή: (Lonelyplanet.2017)

Στον αιώνα που ακολούθησε η αυταρχική πολιτική, τα στρατιωτικά πραξικοπήματα και ο υπερπληθωρισμός είχαν βαρύ τίμημα, με αποτέλεσμα την απότομη πτώση του βιοτικού επιπέδου του λαού του Μπουένος Άϊρες. Σήμερα η πόλη αντιμετωπίζει ένα από τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι μεγαλουπόλεις σε όλο τον αναπτυσσόμενο κόσμο και συνίσταται στην υψηλή κοινωνική ανισότητα. Στη σύγχρονη εποχή στην περιοχή παρατηρούνται υψηλά επίπεδα πολιτιστικής συμμετοχής και μεγάλος αριθμός τυπικών και αυτοσχέδιων χώρων (Worldcitiescultureforum, 2016a).

Πίνακας 2.1: Γενικά στοιχεία για το Μπουένος Άϊρες

Έκταση	200 τ. Χλμ.
Συνολικός πληθυσμός	2.890.151 (μεγαλύτερη πόλη στην Αργεντινή)
Ποσοστό του πληθυσμού της χώρας που ζουν στην πόλη	7.20%
Αριθμός εργατικού δυναμικού	1.728.382
Αριθμός νοικοκυριών	1.425.840
Ποσοστό πληθυσμού αλλοδαπών	13%
Ποσοστό απασχολούμενων στη δημιουργική οικονομία	9,3%

Πηγή: (Worldcitiescultureforum, 2016b)

2.2 Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΣΤΟ ΜΠΟΥΕΝΟΣ ΑΪΡΕΣ

Το Μπουένος Άϊρες ήταν η πρώτη περιοχή της Λατινικής Αμερικής, όπου άνθισε η δημιουργική οικονομία. Ο τομέας της δημιουργικής οικονομίας αντιπροσωπεύει το 8,6% του ΑΕΠ της πόλης στον οποίο απασχολείται το 9,3% του εργατικού δυναμικού της περιοχής, δηλαδή 160.000 άτομα περίπου (Turismo. buenosaires. gob. ar). Επιπρόσθετα, ένα μέρος της δημιουργικής οικονομίας αποτελείται από μουσεία, εκθέσεις, γκαλερί τέχνης, την αρχιτεκτονική και την πολιτιστική κληρονομιά της πόλης.

Η αξία του πολιτισμού για τον τουρισμό έχει από καιρό αναγνωριστεί από τις τοπικές αρχές και τους ιδιωτικούς φορείς που επιθυμούν να προσελκύσουν εθνικούς και διεθνείς επισκέπτες. Το ταγκό παραμένει ένα από τα κύρια εξαγωγίμα προϊόντα της πόλης και το φεστιβάλ τανγκό είναι το πιο δημοφιλές φεστιβάλ στην πόλη, με 600.000 επισκέπτες κάθε χρόνο. Αξίζει να σημειωθεί ότι από το 2009 η UNESCO έχει ορίσει το ταγκό ως μέρος της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς της ανθρωπότητας (Worldcitiescultureforum, 2016a) και, επιπλέον, το Μπουένος Άϊρες ήταν η πρώτη αστική περιοχή που ανακηρύχθηκε πόλη του σχεδιασμού από την UNESCO το 2005 (Lederman, 2015) ,ενώ οι τοπικές αρχές της φιλοδοξούν να αποτελέσει 'την πολιτιστική πρωτεύουσα της Νότιας Αμερικής' (Bayardo, 2013).

Ωστόσο, το τανγκό είναι μόνο ένα μικρό μέρος της πολιτιστικής ζωής της πόλης. Χώροι όπως το θέατρο Κολόμβου, το Μουσείο Τέχνης της Λατινικής Αμερικής, το Εθνικό Μουσείο Καλών Τεχνών και το Εθνικό Μουσείο Διακοσμητικής Τέχνης είναι διεθνώς γνωστά και προσελκύουν μεγάλο αριθμό επισκεπτών (Worldcitiescultureforum, 2016a). Επιπλέον, με ένα αυξανόμενο κοινό τα τελευταία δεκατέσσερα χρόνια, το Διεθνές Φεστιβάλ Ανεξάρτητων Δημιουργών Φιλμ (BAFICI) είναι πλέον το δεύτερο μεγαλύτερο φεστιβάλ της πόλης από πλευράς επισκεπτών μετά το φεστιβάλ Τανγκό. Επιπροσθέτως, θα ήταν καλό να αναφερθεί ότι στην πόλη κάθε χρόνο διεξάγεται καρναβάλι στις γειτονιές Αλμάγκρο, Φλόρες, Λινιέρ, Μονσεράτ, Πάρκο Avellaneda, Πάρκο Σεντενάριο και Σαν Τέλμο (<http://www.accorhotels.com>).

Η διοικητική αρχή επιδιώκει να τοποθετήσει το Μπουένος Άϊρες ως βασικό προορισμό για τον αθλητισμό και τις επιχειρήσεις του τουρισμού με τη φιλοξενία διεθνών αθλητικών γεγονότων, όπως είναι η πρόσφατη Διεθνής Συνάντηση της Ολυμπιακής Επιτροπής και οι Ολυμπιακούς Αγώνες Νέων το 2018. Έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον να σημειωθεί ότι στην πόλη αυτή διεξάχθηκαν το 1951 οι πρώτοι Παναμερικανικοί Αγώνες και ήταν μία από τις πόλεις που το 1978 φιλοξένησαν το Παγκόσμιο Κύπελλο ποδοσφαίρου (Worldcitiescultureforum, 2016a).

Ένα άλλο εντυπωσιακό χαρακτηριστικό της πολιτιστικής ζωής του Μπουένος Άϊρες είναι η μεγάλη ποικιλία των πολιτιστικών γεγονότων που περιλαμβάνουν φεστιβάλ μουσικής, εκθέσεις τέχνης και βιβλίου. Άτυπες πολιτιστικές δραστηριότητες ενισχύουν την ανάπτυξη των καλλιτεχνικών κοινοτήτων και ενθαρρύνουν την πολυμορφία και την καινοτομία στις πολιτιστικές μορφές. Μετά το 2001-02 και την οικονομική και θεσμική κρίση που ακολούθησε στην πόλη εμφανίστηκαν νέοι πολιτιστικοί χώροι, εργοστάσια που μετατράπηκαν σε πολιτιστικές δομές, εναλλακτικοί χώροι των θεάτρων, επιχειρήσεις σχεδιασμού και ιδιωτικά μουσεία. (Turismo. buenosaires. gob. ar).

Στο σημείο καλό θα ήταν καλό να τονιστεί, ότι οι διαφημίσεις, οι ταινίες, οι τηλεοπτικές παραγωγές, τα κινούμενα σχέδια και τα βιντεοπαιχνίδια συνθέτουν τον οπτικοακουστικό τομέα στον οποίο απασχολείται σχεδόν το 20% των εργαζομένων στις ΠΚΔΒ της πόλης. Η συσπείρωση των οπτικοακουστικών μέσων -ταινίες, διαφημίσεις, δραστηριότητες που σχετίζονται με τα μέσα μαζικής ενημέρωσης- διαθέτει πάνω από 170 εταιρείες που λαμβάνουν οικονομικές συμβουλές, υποστήριξη και επαγγελματική κατάρτιση μέσω μιας σειράς μηχανισμών, όπως το κέντρο για την προσέλκυση των επενδυτών (CAI) και

το εκπαιδευτικό ίδρυμα Comunicaciones (Turismo. buenosaires. gob. ar). Στις μέρες μας περισσότερες από 80 χώρες μεταδίδουν τηλεοπτικό περιεχόμενο που δημιουργείται στην Αργεντινή και κυρίως στο Μπουένος Άϊρες. Ο προορισμός των εξαγωγών των τηλεοπτικών προγραμμάτων είναι: Λατινική Αμερική 43%, Ανατολική Ευρώπη 42%, ΗΠΑ 3% και Καναδάς 2% (Mignaqui et al., 2005).

Στις αρχές της δεκαετίας του 2000 το γραφείο πολιτισμού της πόλης δημιούργησε ένα ίδρυμα για τη μελέτη της πολιτιστικής βιομηχανίας, ενώ διοργάνωσε διεθνή φεστιβάλ για το τανγκό, τον κινηματογράφο και το τζαζ (Lederman, 2015). Επί τούτοις, στο Μπουένος Άϊρες διεξάγονται ετήσιες μουσικές παραστάσεις. Το «Υπόγειο φεστιβάλ» στο Μπουένος Άϊρες είναι ένα φεστιβάλ αφιερωμένο στη ροκ μουσική, που διοργανώνεται έξω από το Πολιτιστικό κέντρο Ρεκολέτα και προσελκύει πάνω από 2.000 καλλιτέχνες και 350.000 θεατές κάθε χρόνο. Ακόμη, διαθέτει κολοσσιαία όπερα που κατετάγη μεταξύ των κορυφαίων του κόσμου με βάση την ακουστική της (Turismo. buenosaires. gob. ar).

Το ετήσιο διεθνές φεστιβάλ μουσικής είναι ένα τριήμερο γεγονός για την προώθηση της μουσικής βιομηχανίας στο οποίο οργανώνονται σεμινάρια για τους αναδυόμενους καλλιτέχνες και μέσω αυτού επιδιώκεται να δημιουργηθούν εμπορικές ευκαιρίες για τους μουσικούς, τους παραγωγούς και άλλους εκπροσώπους των μουσικών βιομηχανιών (Turismo. buenosaires. gob. ar). Έτσι, το γραφείο πολιτισμού της πόλης επιχειρεί μέσα από τη διοργάνωση διεθνών φεστιβάλ και την αναδιαμόρφωση των μουσείων να ισχυροποιήσει τη δημιουργική οικονομία και να διαμορφώσει μια ισχυρή πολιτιστική φήμη (branding) για την πόλη (Kanai και Ortega-Alcazar, 2009; Luker, 2010).

Εικόνα 2.2: Διεθνές φεστιβάλ μουσικής

Πηγή: (<https://turismo.buenosaires.gob.ar>)

Επίσης, μέσω του προγράμματος (project) Bandas Por Barrios αναδύονται συγκροτήματα και καλλιτέχνες ανταγωνίζονται, εκτελώντας μουσικά προγράμματα σε διάφορους χώρους, ενώ κατέχουν την ευκαιρία να συμμετέχουν σε μουσικά εργαστήρια και εκπαιδευτικά προγράμματα. Η Αργεντινή έχει μια πλούσια λογοτεχνική παράδοση, που αποδεικνύεται από το γεγονός ότι το 12,5% του συνόλου των τίτλων της ισπανικής γλώσσας παράγονται στη χώρα αυτή. Στο Μπουένος Άϊρες εκδίδονται περίπου 24.000 νέα βιβλία κάθε χρόνο και η πόλη διαθέτει τα περισσότερα βιβλιοπωλεία ανά άτομο (25 ανά 100.000 άτομα) στη Νότια Αμερική.

Ακόμα, την ετήσια έκθεση βιβλίου του Μπουένος Άϊρες επισκέπτονται πάνω από 1,2 εκατομμύρια άτομα κάθε χρόνο και λαμβάνουν μέρος σε αυτή περίπου 1.500 επαγγελματίες του εκδοτικού οίκου από περισσότερες από 50 χώρες. Η Νύχτα των Βιβλίων είναι άλλο ένα ετήσιο γεγονός κατά τη διάρκεια του οποίου διαδραματίζονται πωλήσεις βιβλίων, συναυλίες, συνεντεύξεις με συγγραφείς και αναγνώσεις βιβλίων (Turismo. buenosaires. gob. ar).

Εκτός αυτού μεγάλα πολιτιστικά κέντρα, όπως το κέντρο πολιτισμού «Ρεκολέτα» και το Πολιτιστικό Κέντρο «Σαν Μαρτίν» μαζί με το κέντρο πολιτισμού «De la Cooperación», αναδεικνύουν το σύγχρονο πολιτιστικό χαρακτήρα της πόλης μέσα από τις εικαστικές τέχνες, τη μουσική, το θέατρο, το χορό και τον κινηματογράφο. Στο Μπουένος Άϊρες υφίστανται σχολές και πανεπιστήμια της τεχνολογίας και των επιχειρήσεων που παράγουν αποφοίτους του τεχνικού τομέα, της πληροφορικής και της μηχανικής, όπως είναι το τεχνολογικό Ινστιτούτο του Μπουένος Άϊρες (ITBA) και το Πανεπιστήμιο του Σαλβαδόρ (Turismo. buenosaires. gob. ar).

Το «Ciudad del Rock» είναι μια μεγάλη χωρική συγκέντρωση για τη λαϊκή μουσική, τις εθνικές και διεθνείς μπάντες και σε αυτή διοργανώνονται μεγάλα μουσικά φεστιβάλ. Αναπτύχθηκε σε ένα πρώην θεματικό πάρκο και έχει ως στόχο να συμβάλει στην αναζωογόνηση της πολιτιστικής προσφοράς στα νότια της πόλης (Worldcitiescultureforum, 2016a). Περαιτέρω, στην περιοχή του Πουέρτο Μαδέρο, στο κέντρο της πόλης, πραγματοποιήθηκε ένα μεγάλο έργο αστικής ανάπλασης όπου η προκουαία της πόλης μετατράπηκε σε καταστήματα ψυχαγωγίας, γραφεία και περιοχές για κατοικίες.

Στο Παλέρμο – στους χωρικούς τομείς Σόχο και Χόλιγουντ -η ανάπτυξη δραστηριοτήτων που σχετίζονται με τη μόδα, το σχεδιασμό, τον κινηματογράφο (το Ελ Ντορέγκο που βρίσκεται στο Χόλιγουντ του Παλέρμο), την τηλεόραση, την εστίαση, τα μπαρ, τις καφετέριες, καθώς και χώρων με πολιτιστικό και καλλιτεχνικό χαρακτήρα αποτέλεσαν εργαλεία που συνέβαλλαν στην αστική αναβάθμιση και βιώσιμη ανάπτυξη της περιοχής (Mignaqui et al., 2005). Αξίζει να τονιστεί ότι στις βόρειες περιοχές της πόλης είναι εγκατεστημένα τα Μουσεία Φυσικών Επιστημών, «De Los Ninos Abasto», «Εβίτα», το Εθνικό Μουσείο Διακοσμητικής Τέχνης και το Εθνικό Μουσείο Καλών Τεχνών.

Εικόνες 2.3 και 2.4: «Περιοχή των Τεχνών» στη συνοικία Μπαράκας

Πηγή: (Areas Globales, 2010)

Πίνακας 2.2: Δείκτες δημιουργικής οικονομίας Μπουένος Άϊρες

Δείκτης	Αριθμοί	Ημερομηνία
Ποσοστό των εργαζομένων στις ΠΚΔΒ	9,30% (160.000)	2011
Ποσοστό του ΑΕΠ της πόλης που αντιπροσωπεύουν οι ΠΚΔΒ	8,60%	2011
Δημόσιες βιβλιοθήκες	81	2013
Διάφορα μουσεία	55	2013
Εθνικά Μουσεία	18	2007
Σημαντικές αίθουσες συναυλιών	2	2013
Αριθμός θεατρικών παραστάσεων σε όλα τα θέατρα ανά έτος	5.415	2012
Θέατρα	287	2013
Αριθμός άλλων πολιτιστικών/ ιστορικών χώρων	507	2013
Μνημεία Παγκόσμιας Κληρονομιάς της UNESCO	1	2009
Αριθμός δημόσιων βιβλιοθηκών ανά 100.000 πληθυσμό	2,8	2012
Αριθμός τίτλων βιβλίων που εκδόθηκαν στη χώρα μέσα σε ένα χρόνο	23.680	2012
Γκαλερί τέχνης	331	2013
Σινεμά	76	2013
Φεστιβάλ Ταινιών	20	2013
Βιβλιοπωλεία	734	2013
Βιβλιοπωλεία ανά 100.000 κατοίκους	25	2013
Παλαιοπωλείο βιβλίων	102	2012
Μπαρ	3.642	2013
Μπαρ ανά 100.000 κατοίκους	126	2013
Εστιατόρια	2.823	2013
Φεστιβάλ και γιορτές	95	2013
Αριθμός των διεθνών φοιτητών που σπουδάζουν στην πόλη	73.416	2013
Αριθμός επισκέψεων στα πέντε πιο κορυφαία σε επισκέψεις μουσεία και πινακοθήκες	1.840.473	2011
Αριθμός των εισιτηρίων σε θέατρα ανά έτος	3.893.044	2011

Αριθμός των εισιτηρίων σε κινηματογράφους ανά έτος	11.037.730	2012
Αριθμός επισκεπτών στα κυριότερα φεστιβάλ ταινιών	370.000	2013
Συνολική αξία από τις πωλήσεις εισιτηρίων κινηματογράφων σε \$	\$53.846.548	2012
Εκτιμώμενη συμμετοχή στο κεντρικό καρναβάλι/ φεστιβάλ	600.000	2013
Ποσοστιαία εκτιμώμενη συμμετοχή στο κεντρικό καρναβάλι και στα φεστιβάλ στο συνολικό του πληθυσμό της πόλης	21%	2013
Αριθμός των αλλοδαπών τουριστών ετησίως	2.843.658	2012
Ποσοστό των αλλοδαπών τουριστών στο συνολικό πληθυσμό της πόλης	98%	2012
Νυχτερινά κέντρα διασκέδασης, ντίσκο και Αίθουσες χορού	140	2013
Αριθμός δανειζόμενων βιβλίων από τις δημόσιες βιβλιοθήκες ανά έτος (εκατομμύρια)	6,7	2012
Συνολικός Αριθμός Μουσείων	73	2013
Αριθμός εστιατορίων ανά 100.000 πληθυσμού	98	2013

Πηγή: (worldcitiescultureforum, 2016a)

2.2.1 ΟΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΕΣ ΣΥΣΤΑΔΕΣ ΣΤΟ ΜΠΟΥΕΝΟΣ ΑΪΡΕΣ

Το Μπουένος Άϊρες διαθέτει τέσσερις δημιουργικές συσπειρώσεις (creative clusters) στον αστικό του ιστό. Έτσι, ο σχηματισμός, «Τεχνολογική Περιοχή» (Distrito Tecnológico) που ευρίσκεται, στις περιοχές Μποέδο, Πάρκο Πατρίκιος και Νυέβα Πομπέουα, στη νότια πλευρά του Μπουένος Άϊρες είναι το πρώτο σύμπλεγμα πολιτιστικών και δημιουργικών επιχειρήσεων το οποίο χτίστηκε εξολοκλήρου από την αρχή. Από την έναρξή της λειτουργίας της, το 2009, αποτελείται πάνω από 160 επιχειρήσεις τεχνολογίας (εταιρίες ανάπτυξης λογισμικού και συσκευών) που απασχολούν περίπου 30.000 εργαζομένους και διαθέτει έκταση 200 εκτάρια (Mount, 2012; Thomasz, 2016).

Χάρτης 2.2: Γεωγραφική θέση δημιουργικών συστάδων στο Μπουένος Άϊρες

Πηγή: (Cafydma, 2015)

Οι δημιουργικές συστάδες στον παραπάνω χάρτη είναι οι εξής:

Το μέρος του χώρου που καλύπτεται με κίτρινο χρώμα είναι η δημιουργική συστάδα «περιοχή Οπτικοακουστικών».

Το μέρος του χώρου που καλύπτεται με ροζ χρώμα είναι η δημιουργική συστάδα «περιοχή των τεχνών».

Το μέρος του χώρου που καλύπτεται με μωβ χρώμα είναι η δημιουργική συστάδα «περιοχή σχεδιασμού».

Το μέρος του χώρου που καλύπτεται με γαλάζιο χρώμα είναι η δημιουργική συστάδα «τεχνολογική περιοχή».

Προσέτι, υφίσταται ο δημιουργικός σχηματισμός «Περιοχή των Τεχνών» (Distrito de las artes) στις νότιες γειτονιές της πόλης Λα Μπόκα, Σαν Τέλμο και Μπαράκας, όπου διαμένουν άτομα με χαμηλό εισόδημα. Στην παραπάνω δημιουργική συστάδα δραστηριοποιούνται ΠΚΔΒ που συνδέονται με τις εικαστικές τέχνες, τη φωτογραφία τη μουσική (π.χ. αίθουσα συναυλιών) και τη λογοτεχνία. Ακόμα, αυτή διαθέτει έκταση 300 εκτάρια και καταλαμβάνει χώρο, πρώην εργοστασίου παραγωγής ενέργειας, στον οποίο απασχολούνται 25.000 εργαζόμενοι (Thomasz, 2016; Mount, 2012).

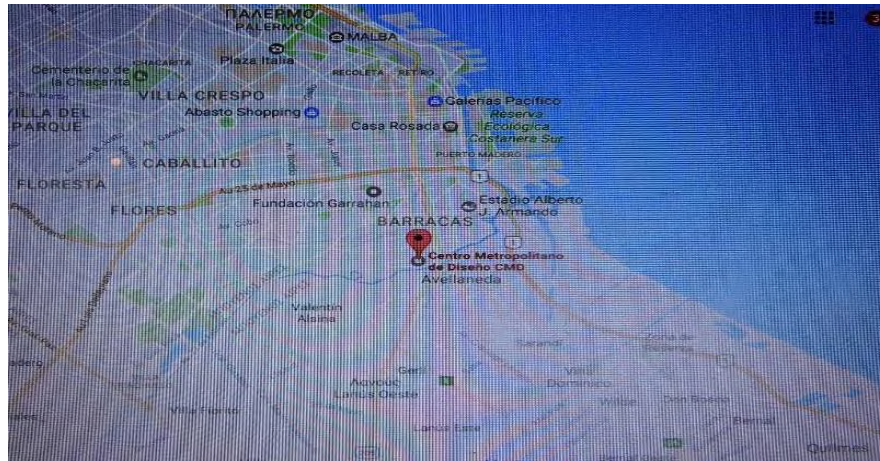
Η δημοτική αρχή ενθαρρύνει τις επιχειρηματικές πρωτοβουλίες στην περιοχή παρέχοντας φορολογικά κίνητρα που συνδυάζονται με μέτρα για την προστασία των δικαιωμάτων στέγασης του τοπικού πληθυσμού, λόγω κινδύνου εκτοπισμού του από την περιοχή, εξαιτίας του φαινομένου του εξευγενισμού (Thomasz, 2016; Mount, 2012). Επίσης, το 2011 δημιουργήθηκε η δημιουργική ζώνη «Περιοχή των Οπτικοακουστικών» -που εκτείνεται στις βόρειες περιοχές της πόλης Παλέρμο (Χόλιγουντ), Βίλια Κρέσπο, Κολεγκιάλες, Τσακαρίτα, Βίλια Ορτυζάρ και La Paternal- στην οποία στεγάζονται πάνω από 175 επιχειρήσεις που οι δραστηριότητές τους σχετίζονται με τη μουσική, τον κινηματογράφο, την τηλεόραση, καθώς και τον τομέα της διαφήμισης. Συν τοις άλλοις, σε αυτή τη δημιουργική συστάδα απασχολούνται 63.000 εργαζόμενοι, καταλαμβάνει έκταση 559 εκτάρια και η αξία των προϊόντων που παράγονται σε αυτήν αποτελούν σημαντικό τμήμα των εξαγωγών για την πόλη (British Council, 2011; <https://turismo.buenosaires.gob.ar>).

Πρόσθετα, υφίσταται η δημιουργική συστάδα «Περιοχή Σχεδιασμού», το επίκεντρο της οποίας είναι το Μητροπολιτικό Κέντρο Σχεδιασμού (CMD- Centro Metropolitano de Diseno), που εδρεύει στη γειτονιά του Μπαράκας στο νοτιανατολικό Μπουένος Άϊρες. Το Μπαράκας είναι μια συνοικία με βιομηχανικό παρελθόν που διαθέτει βιομηχανικά κτίρια υψηλής πολιτιστικής αξίας (<http://www.buenosaires.gob.ar/>). Η δημιουργική συστάδα «Περιοχή Σχεδιασμού», η οποία καταλαμβάνει έκταση 230 εκτάρια και απασχολεί 22.000 εργαζομένους συνέβαλλε στην ανάπλαση και στην ανάπτυξη του νότιου τμήματος της πόλης. Σε αυτή οφείλεται ο χαρακτηρισμός, από την UNESCO ,του Μπουένος Άϊρες ως πόλη του σχεδιασμού (Thomasz, 2016).

Το ΜΚΣ δημιουργήθηκε, το 2001, σε παλιό εργοτάξιο από τον αρχιτέκτονα Gastón Flores και το 2007 το νομοθετικό σώμα της πόλης όρισε το ΜΚΣ και τα περίχωρά του, ως 'περιοχή ιστορικής προστασίας' (UNESCO, 2005). Το κέντρο βρίσκεται σε ένα

κτίριο 15.000 m² και μπορεί να φιλοξενήσει μέχρι 1500 άτομα. Επίσης, διαθέτει περίπου 350 εργαζομένους, 4 εργαστήρια, μια επιχειρηματική θερμοκοιτίδα -με χωρητικότητα για 70 νεοσύστατες επιχειρήσεις- μια βιβλιοθήκη, ένα αμφιθέατρο, ένα εκθεσιακό χώρο, ένα γραφείο εκπαίδευσης και ένα κατάστημα σχεδιασμού (British Council, 2011). Ακόμη, στο χώρο αυτό διεξάγεται το διεθνές φεστιβάλ σχεδιασμού (Loudenback, 2015).

Χάρτης 2.3: Γεωγραφική θέση του Μητροπολιτικού Κέντρου Σχεδιασμού (CMD)

Πηγή: (Ιδία επεξεργασία από χάρτη της Google, <https://www.google.gr/maps>)

Επιπρόσθετα, η δημιουργική συστάδα «Τεχνολογική Περιοχή» στεγάζει το «Μητροπολιτικό Κέντρο της Τεχνολογίας», ένα πρωτοποριακό νέο εκπαιδευτικό ίδρυμα στην Αργεντινή, που προωθεί τη συνέργεια μεταξύ της ακαδημαϊκής κοινότητας, της βιομηχανίας και της κυβέρνησης για την ενσωμάτωση της θεωρίας, της εμπειρίας και της επιχειρηματικότητας στην εκπαίδευση (Turismo. buenosaires. gob. ar). Η ανάπτυξη δημιουργικών σχηματισμών (π.χ. η περιοχή τεχνών) είχε και έχει σκοπό να συμβάλλει στην ανάπτυξη των φτωχότερων γειτονιών της νότιας πλευράς, ώστε να αμβλυνθεί η ανισότητά τους με τις πλούσιες περιοχές στα βόρεια της πόλης. Για το λόγο αυτό η δημοτική αρχή του Μπουένος Άϊρες βελτίωσε τις υποδομές και την ασφάλεια αυτών των περιοχών ενώ συνεχίζει να προσφέρει φορολογικές ελαφρύνσεις και δάνεια, από τράπεζα που διοικεί, σε επιχειρήσεις που αναπτύσσουν δραστηριότητες στις νότιες χωρικές ενότητες (Mount, 2012).

Είναι χρήσιμο να επισημανθεί ότι πρώην βιομηχανικά κελύφη χρησιμοποιήθηκαν ως χώροι πολιτιστικών και δημιουργικών δραστηριοτήτων και οι τρεις από τις τέσσερις ΠΚΔΒ επιχειρήσεις στο νότιο τμήμα της πόλης, όπου ζει το 30% των κατοίκων του Μπουένος Άϊρες, εντοπίζονται στις περιοχές Λα Μπόκα, Μπαράκας, Πάρκο Πατρίκιος και Νυέβα Πομπέου (Lederman, 2015). Από τα παραπάνω συνάγεται ότι οι τέσσερις

δημιουργικές συσπειρώσεις που διαθέτει το Μπουένος Άϊρες είναι η «Τεχνολογική Περιοχή», η «Περιοχή των Οπτικοακουστικών μέσων», η «Περιοχή Τεχνών» και η «Περιοχή Σχεδιασμού». Σε αντίθεση με την τελευταία περιοχή, που είναι χωροθετημένη στο βόρειο τμήμα, οι άλλες τρεις βρίσκονται στο νότιο τομέα της πόλης.

Η συστάδα «Περιοχή Σχεδιασμού», όπως επισημάνθηκε προάγει το σχεδιασμό, τις τέχνες και αντίκες, ενώ η δημοτική αρχή της πόλης εκτιμά ότι σε αυτήν τη δημιουργική συστάδα θα δημιουργηθούν δέκα νέα ξενοδοχεία, περίπου διακόσια νέα εστιατόρια και θα συνδεθεί με τη στρατηγική branding της πόλης, προσφέροντας ένα αναγνωρίσιμο μοναδικό μέρος για τον πολιτιστικό τουρισμό. Επομένως στόχος των ιθυνόντων είναι η νότια πλευρά της πόλης να καταστεί ελκυστικός τόπος για νέους κατοίκους και επιχειρήσεις (Lederman, 2015). Παρατηρούμε, λοιπόν, ότι οι ΠΚΔΒ είναι σημαντικές για την πόλη, καθώς εξασφαλίζουν οικονομική ανάπτυξη (British council, 2011).

Πίνακας 2.3: Έκταση των δημιουργικών συστάδων στο Μπουένος Άϊρες και αριθμός απασχολούμενων σε αυτές

Περιοχή	Έκταση σε εκτάρια	Εργαζόμενοι
Συστάδα Περιοχή Οπτικοακουστικών	559	63000
Συστάδα Τεχνολογική Περιοχή	200	30000
Συστάδα Περιοχή των Τεχνών	300	25000
Συστάδα Περιοχή του Σχεδιασμού	230	22000
ΣΥΝΟΛΟ	1289	140000

Πηγή: (Ιδία επεξεργασία)

2.3 Η ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΩΣ ΕΡΓΑΛΕΙΟ ΑΣΤΙΚΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΚΑΙ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΤΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΑΡΧΗΣ ΤΟΥ ΜΠΟΥΕΝΟΣ ΑΪΡΕΣ

Το Μπουένος Άϊρες είναι μια πόλη των αντιθέσεων. Μερικές από αυτές είναι ορατές στις βόρειες και τις νότιες περιοχές της πόλης, καθώς στις βόρειες περιοχές υφίσταται ένα δομημένο περιβάλλον με ουρανοξύστες, σχεδιασμένους από διεθνείς αρχιτέκτονες, εν αντιθέσει με τις νότιες όπου εντοπίζονται παραγκουπόλεις. Το σχέδιο για τη μεταφορά των γραφείων, της δημοτικής αρχής της πόλης, από το κέντρο του Μπουένος Άϊρες στο

Μπαράκας (νότια πλευρά) ήταν μια προσπάθεια να υπάρξει ανάπτυξη των φτωχών περιοχών της πόλης και συνδυάστηκε με τη δημιουργία ενός εμπορικού κέντρου στην περιοχή (Mount, 2012). Μια βασική πρόκληση, λοιπόν, ήταν η ανάπτυξη των δημόσιων πολιτιστικών πολιτικών ώστε να αντιμετωπιστούν οι κοινωνικές ανισότητες.

Επίσης, η συνεργασία δημοσίου και ιδιωτικού τομέα, με σκοπό την ανάπτυξη της δημιουργικής οικονομίας, συνέβαλλε στη βιώσιμη ανάπτυξη της περιοχής (Worldcitiescultureforum, 2016a). Η δημοτική αρχή του Μπουένος Άϊρες είναι εξαιρετικά δραστήρια στην προώθηση και την ανάπτυξη των τοπικών ΔΚΠΣ βιομηχανιών. Οι επενδύσεις σε αυτόν τον τομέα αποφέρουν θετικές επιδράσεις στο πεδίο της απασχόλησης όπως έχουμε ήδη προαναφέρει.

Αξίζει να αναφερθεί ότι η προαναφερθείσα αρχή ακολουθεί την πολιτική ανάπτυξης της δημιουργικής οικονομίας, ώστε να επιτευχθεί αστική αναγέννηση και βιώσιμη ανάπτυξη στην περιοχή που βασίζεται στα διεθνή πρότυπα, αλλά με ορισμένες τροποποιήσεις βάσει των ιδιαιτεροτήτων του τόπου της (Gonzalez και Healey, 2005). Επιπρόσθετα, η πολιτική αυτή επιδιώκει να συμβάλλει στη διαμόρφωση μιας πολιτισμικής εικόνας για το Μπουένος Άϊρες καθιστώντας την πόλη πιο ελκυστική για κατοίκων άλλων περιοχών, τους επενδυτές και τους επισκέπτες της (Lederman, 2015).

Ακόμη, προσπαθεί να διορθώσει τα χαρακτηριστικά προβλήματα της πόλης όπως είναι ο κοινωνικός αποκλεισμός και διαχωρισμός (Portes & Roberts, 2005; Javier, 2000; Grimson, 2008), καθώς και οι εδαφικές ανισότητες (Centner, 2009; Libertun de Duren, 2006). Στον αντίποδα κάποιοι υποστηρίζουν ότι οι δημιουργικές συστάδες δε συμβάλλουν στην ενίσχυση της απασχόλησης του πληθυσμού που διαβιεί στις νότιες περιοχές της πόλης ενώ οι δραστηριότητες σε αυτές από τα υποκείμενα του εσωτερικού τους περιβάλλοντος έχουν καθαρά μόνο εμπορευματικό χαρακτήρα χωρίς να προάγεται η δημιουργικότητα (Bayardo, 2013).

Εικόνα 2.5: Εθνικό Μουσείο Καλών Τεχνών

Πηγή: (<http://www.buenosaires.travel>)

Εικόνα 2.6: Το Μητροπολιτικό Κέντρο Σχεδιασμού στο Μπουένος Άϊρες

Πηγή : (<http://i.bnet.com>)

2.3.1 ΠΟΙΑ ΕΙΝΑΙ Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΠΟΥ ΑΚΟΛΟΥΘΕΙ Η ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΑΡΧΗ ΤΟΥ ΜΠΟΥΕΝΟΣ ΑΪΡΕΣ ΓΙΑ ΝΑ ΕΝΙΣΧΥΣΕΙ ΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΟΥ ΔΙΟΙΚΕΙ

Ο φορέας που είναι αρμόδιος για τον τομέα της δημιουργικής οικονομίας είναι η Γενική Διεύθυνση Δημιουργικών Βιομηχανιών (DGINC). Αυτή είναι υπεύθυνη για την ανάπτυξη του Μπουένος Άϊρες σε διεθνή δημιουργικό κόμβο. Στο επίκεντρο του σχεδίου της ΓΔΔΒ είναι η ανάπτυξη των πολιτιστικών και δημιουργικών βιομηχανιών (British council, 2011). Η δημοτική αρχή της πόλης διαθέτει τρία κύρια γραφεία υποστήριξης της οπτικοακουστικής βιομηχανίας:

1. Το ΜΑΣΤ (BASET) που χορηγεί άδειες γυρισμάτων στην πόλη.
2. Το ΕΚΜΑ (BACF) που είναι αρμόδιο για τις διεθνείς οπτικοακουστικές παραγωγές και αποτελεί μέρος του Διεθνούς Συνδέσμου Επιτρόπων Κινηματογράφου (AFICI) προσφέροντας μια σειρά από υπηρεσίες σε οργανισμούς που επιθυμούν να κινηματογραφήσουν στην πόλη.
3. Το ΕΟ (ΟΑ) που εντοπίζει πηγές χρηματοδότησης, παρέχει εκπαίδευση και αναλύει την οπτικοακουστική βιομηχανία (Turismo.buenosaires.gob.ar). Ειρήσθω εν παρόδω, το «Μητροπολιτικό Ινστιτούτο Σχεδιασμού και Καινοτομίας», το κέντρο για την έρευνα, την ανάπτυξη, την καινοτομία και το σχεδιασμό στη μηχανική και το παρατηρητήριο των δημιουργικών βιομηχανιών (δεξαμενή σκέψης δημιουργικών βιομηχανιών) συμβάλλουν στην ανάπτυξη των δημιουργικών βιομηχανιών. Οι κύριοι στόχοι τους είναι:
 - Η υποστήριξη και ενθάρρυνση των ιδιωτικών και δημόσιων πρωτοβουλιών που σχετίζονται με τον τομέα του σχεδιασμού.
 - Η προώθηση και ο συντονισμός της αλληλεπίδρασης μεταξύ των σχεδιαστών.
 - Η συμβολή στην κατασκευή ενός εθνικού δικτύου με κέντρα σχεδιασμού, ινστιτούτα και οργανισμούς.
 - Σε τακτά χρονικά διαστήματα η παραγωγή, η οργάνωση και η διάδοση των πληροφοριών που μπορεί να είναι χρήσιμες για το σχεδιασμό.
 - Συνεργασία με τους διεθνείς παράγοντες του κλάδου.

- Συμβολή στο να αποτελέσει το Μπουένος Άϊρες σημείο αναφοράς για τον τομέα του σχεδιασμού στη Λατινική Αμερική (UNESCO, 2005).

Το ΜΙΣΚ είναι μια περιοχή στο «Κέντρο Μητροπολιτικού Σχεδιασμού (ΚΜΣ)», αφιερωμένη ειδικά στην έρευνα και την ανάπτυξη του σχεδιασμού και τη σχέση του με την καινοτομία, τον παραγωγικό κόσμο και την κοινωνία (UNESCO, 2005). Επιπροσθέτως, το «Κέντρο για την προσέλκυση των επενδυτών (ΚΠΕ)» και το εκπαιδευτικό ίδρυμα Comunicaciones παρέχουν οικονομικές συμβουλές, υποστήριξη και επαγγελματική κατάρτιση μέσω μιας σειράς μηχανισμών (Turismo. buenosaires. gob.ar). Το ΚΕΑΚΣΜ αποτελεί ένα ερευνητικό κέντρο που συνδυάζει τις διαφορετικές προσεγγίσεις της καινοτομίας με τη βιομηχανία. Έτσι, οι τεχνολογικές καινοτομίες μπορούν να ενσωματωθούν σε προϊόντα τα οποία στη συνέχεια απορροφούνται από την κοινωνία μέσω του σχεδιασμού.

Το Παρατηρητήριο των Δημιουργικών Βιομηχανιών (ΠΔΒ) είναι μια μονάδα μελετών που αποτελείται από μια διεπιστημονική ομάδα που ασχολείται με τη συλλογή, επεξεργασία και δημοσιοποίηση ποσοτικών και ποιοτικών πληροφοριών σχετικά με τις τοπικές δημιουργικές βιομηχανίες. Κύριος στόχος του ΠΔΒ είναι να συμβάλλει στη διαμόρφωση ενός συστήματος πληροφόρησης για τις ΠΚΔΒ, ώστε να είναι χρήσιμο στη λήψη αποφάσεων από το δημόσιο τομέα και από τους φορείς των δημιουργικών και πολιτιστικών βιομηχανιών (UNESCO, 2005).

Εικόνα 2.7: Περιοχή Μπόκα (Μπουένος Άϊρες)

Πηγή: (<https://macdermottsargentina.com>)

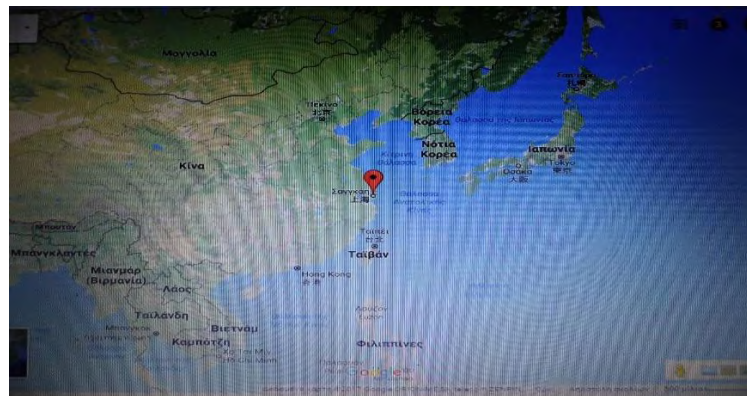
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΣΤΗΝ ΑΣΤΙΚΗ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗ ΚΑΙ ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΣΑΓΚΑΗΣ

3.1 ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗ ΣΑΓΚΑΗ

Η δεύτερη πόλη που θα εξετάσουμε στα πλαίσια της παρούσας εργασίας είναι η Σαγκάη μια ενδιαφέρουσα περίπτωση εξαιτίας του γεγονότος ότι είναι το οικονομικό κέντρο της Κίνας, μιας χώρας, που διαθέτει παγκοσμίως τη δεύτερη μεγαλύτερη οικονομία και είναι μεγαλύτερη πληθυσμιακά. Η Σαγκάη είναι η μεγαλύτερη πόλη στην Κίνα (Kam, 2007) με πληθυσμό 23,74 εκατομμύρια κατοίκους (Statista, 2016). Τα πρώτα οικιστικά κατάλοιπα στην περιοχή ανάγονται στο 5.000 π.χ. (<http://www.frommers.com>). Το όνομά της προέρχεται από δυο κινέζικους χαρακτήρες Σανγκ, (πάνω) και ήϊ που ο συνδυασμός τους σημαίνει πάνω στη θάλασσα, γιατί κατά τη διάρκεια της δυναστείας των Τανγκ (618-907 μ.Χ.) η Σαγκάη ήταν κυριολεκτικά πάνω στη θάλασσα (Danielson, 2004). Αργότερα, η εγγύτητά της στην Hangzhou, την πρωτεύουσα της δυναστείας των Νοτίων Σονγκ (1127-1279) αποδείχθηκε ευεργετική. Εν συνεχεία το 751 μ.Χ., η Σαγκάη ενσωματώθηκε στην κομητεία του Huating, το 1292 μ.χ. ιδρύθηκε ως αυτόνομη πόλη από τη δυναστεία Γιουάν και αναπτύχθηκε στα τέλη της δυναστείας των Τσινγκ (1644-1912) ως ένας από τους κύριους εμπορικούς λιμένες της Κίνας (<http://www.frommers.com>).

Γεωγραφικά, η πόλη χωρίζεται από τους ποταμούς Χουκνγκ - Που και Σου - Τσέου Creek. Κατά μήκος αυτών των δύο ποταμών, υφίσταται η συγκέντρωση των σημαντικότερων πολιτιστικών και οικονομικών ζωνών στη Σαγκάη, όπως η διεθνής ζώνη χρηματοοικονομικής και εμπορίου Lujiazui και ο εκθεσιακός χώρος όπου διεξήχθη η Expo το 2010 (He & Gebhardt, 2014).

Χάρτης 3.1: Γεωγραφική θέση της Σαγκάης

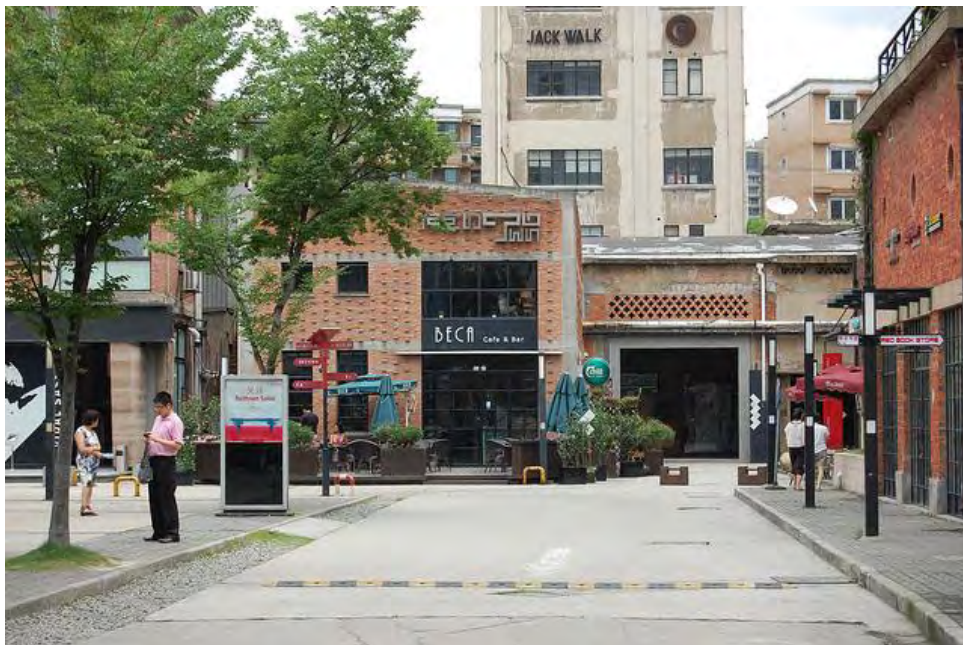

Πηγή: (Ιδία επεξεργασία από χάρτη της Google, <https://www.google.gr/maps>)

Κατά τη διάρκεια των δύο τελευταίων δεκαετιών η Σαγκάη γνώρισε ραγδαία οικονομική ανάπτυξη. Η δομή της οικονομίας που βασιζόταν στο δευτερογενή τομέα μετατράπηκε σε οικονομία της γνώσης και των υπηρεσιών, με απόρροια ο τριτογενής τομέας να αυξηθεί δραματικά από το 20% το 1970 σε 57% το 2010. Στη διάρκεια αυτής της περιόδου η δημοτική αρχή της πόλης της Σαγκάης ήταν η πρώτη που υιοθέτησε την πολιτική ανάπτυξης των δημιουργικών βιομηχανιών στην Κίνα (Keane, 2009; O' Connor & Gu, 2006) αποφέροντας οικονομικά και κοινωνικά οφέλη (Wu, 2004).

Επίσης, στη σύγχρονη εποχή είναι μια λαμπερή παγκόσμια μητρόπολη με μια ακμάζουσα καταναλωτική κουλτούρα (Wu, 2004) που χαρακτηρίζεται από το λεγόμενο «παρωχημένο στυλ νεωτερικότητας», το δυτικό και ανατολικό τρόπο ζωής που επικρατεί σε αυτή, καθώς και την αντιπαράθεση ανάμεσα στο παρελθόν και το μέλλον της αστικής της ιστορίας (Lagerkvist, 2010). Η Σαγκάη διαθέτει το μεγαλύτερο λιμάνι της χώρας της και θεωρείται ο σύνδεσμος ή η πύλη προς άλλα μέρη της Κίνας, καθώς επίσης και στον υπόλοιπο κόσμο (Jinfeng & Kagawa, 2009). Ακόμη, αναγνωρίζεται ως ένα τυπικό παράδειγμα, που φημίζεται για την επιχειρηματική αστική διακυβέρνηση και τις πρακτικές της (Olds, 1997).

Εικόνα 3.1: Δημιουργική Συσπείρωση «Κόκκινη Πόλη»

Πηγή: Feltysurface, (2012)

Εικόνα 3.2: Η Σαγκάη σε διάφορες χρονικές περιόδους

Πηγή: (<http://www.laboiteverte.fr>)

3.2 Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΣΤΗ ΣΑΓΚΑΗ

Η ανάπτυξη των πολιτιστικών και δημιουργικών επιχειρήσεων στη Σαγκάη είναι διαφορετική από το Λονδίνο, τη Νέα Υόρκη, το Τόκιο και άλλες πόλεις της Ασίας, καθώς κάθε πόλη διαθέτει τοπικά χαρακτηριστικά και εξαρτάται από τις κατά τόπους αστικές διακυβερνήσεις. Οι δημιουργικές βιομηχανίες, στις παραπάνω πόλεις, αναπτύχθηκαν όταν εισήλθαν στη μεταβιομηχανική εποχή (postindustrialization) και μπορούσαν να χρησιμοποιήσουν τις καλύτερες ψηφιακές τεχνολογίες και άλλους πόρους που διατίθονταν από την παγκοσμιοποίηση (Jinfeng & Kagawa, 2009).

Στην ανάπτυξη των ΠΚΔΒ στη Σαγκάη συνέβαλε η ταχεία εκβιομηχάνιση. Η δημιουργική οικονομία της Σαγκάης περιλαμβάνει κυρίως τους τομείς: έρευνα και ανάπτυξη, αρχιτεκτονικού σχεδιασμού, μέσων ενημέρωσης του πολιτισμού και μόδας (Greek, 2012). Η συνολική παραγωγή των δημιουργικών βιομηχανιών για το έτος 2006 ανερχόταν σε 229.171 εκατομμύρια γιουάν και αντιπροσώπευαν το 6,55% του συνολικού ΑΕΠ της πόλης (Jinfeng & Kagawa, 2009).

Εικόνα 3.3 Δημιουργικό Πάρκο 800SHOW

Πηγή: (www.e-architect.co.uk)

Πίνακας 3.1: Στοιχεία για τη δημιουργική οικονομία της Σαγκάης

Αριθμός απασχολούμενων στη δημιουργική οικονομία	950.000 άτομα	2009
Συνολικά παραγόμενη αξία της δημιουργικής οικονομίας το 2009	390 δισεκατομμύρια γιουάν	2009
Συνολικά παραγόμενη αξία της δημιουργικής οικονομίας το 2010	448,8 δισεκατομμύρια γιουάν	2010
Ποσοστιαία αύξηση προστιθέμενης αξίας των ΠΚΔΒ μεταξύ των ετών 2009 και 2010	16,72 %	2010
Έκταση των δημιουργικών συσπειρώσεων	2.680.000 m ²	2010
Αριθμός δημιουργικών συστάδων	80	2010
Αριθμός ΠΚΔΒ στις δημιουργικές συστάδες	6.110	2010
Αριθμός απασχολούμενων στις δημιουργικές συστάδες	>110.000 εργαζόμενοι	2010
Συνολική παραγόμενη αξία των ΠΚΔΒ στις δημιουργικές συστάδες	44,50 δισεκατομμύρια γιουάν	2010
Επενδυτικά κεφάλαια που προσέλκυσαν οι δημιουργικές συστάδες	>από 100 δις. γιουάν	2010
Αριθμός χωρών προέλευσης των εργαζομένων στις ΔΣ	>30	2010

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Το Φεβρουάριο του 2010 η Σαγκάη τιμήθηκε από την UNESCO ως «η Πόλη του σχεδιασμού» ενώ το ίδιο έτος πραγματοποιήθηκε εκεί η παγκόσμια έκθεση της Expo (Greek, 2012). Ακόμη, στην πόλη διοργανώνεται ετησίως η διεθνής δημιουργική βιομηχανική εβδομάδα που στοχεύει να «σφυρηλατήσει ένα εμπορικό σήμα» για τις δημιουργικές βιομηχανίες της Σαγκάης. Συν τοις άλλοις, το 95% των μικρών και μεσαίων ΠΚΔΒ στη Σαγκάη βρίσκονται εκτός των επίσημων δημιουργικών συσπειρώσεων (Ο' Connor & Gu, 2006). Επιπροσθέτως, κάθε χρόνο στη Σαγκάη διοργανώνονται τα εξής φεστιβάλ πολιτιστικού και τουριστικού περιεχομένου:

1. Διεθνές Φεστιβάλ Μόδας
2. Φεστιβάλ Τέχνης
3. Φεστιβάλ Τουρισμού
4. Φεστιβάλ Ταινίας και τηλεόρασης (Shanghai, 2010a)

Κατά την επταετία 2004 έως και 2010 οι ΠΚΔΒ, στη Σαγκάη, σημείωσαν σημαντικά επιτεύγματα. Έτσι, η προστιθέμενη αξία που είχε δημιουργηθεί από τις πολιτιστικές και δημιουργικές βιομηχανίες είχε αυξηθεί από 49.3 δισεκατομμύρια γιουάν το 2004 σε 134 δισεκατομμύρια γιουάν το 2010. Επιπροσθέτως, το 2010, η συνολικά παραγόμενη αξία από αυτές ήταν 448,8 δισεκατομμύρια γιουάν και η προστιθέμενη αξία των πολιτιστικών και δημιουργικών βιομηχανιών είχε αυξηθεί κατά 16,72% σε σχέση με το 2009. Επιπρόσθετα, ο αριθμός των απασχολούμενων σε αυτές ήταν το 2009 950.000 εργαζόμενοι. (Shanghai, 2010b; Shanghai, 2010c). Το 2009 οι ΠΚΔΒ με αντικείμενο των δραστηριοτήτων τους την έρευνα και ανάπτυξη σημείωσαν αύξηση στην προστιθέμενη αξία τους κατά 23,6%, ενώ οι ΠΚΔΒ που συνδέονται με τον αρχιτεκτονικό σχεδιασμό αύξησαν την προστιθέμενη αξία τους κατά 18,9% (Shanghai, 2010c).

Επιπλέον, η προστιθέμενη αξία των δημιουργικών επιχειρήσεων στη Σαγκάη υπερτριπλασιάστηκε το χρονικό διάστημα 2010-2016 παρέχοντας απασχόληση σε ένα εκατομμύριο άτομα, ενώ το «Κέντρο Δημιουργικής Βιομηχανίας (ΚΔΒ)» της Σαγκάης υποστηρίζει ότι υπάρχει ένας υψηλός βαθμός συσσώρευσης καλλιτεχνικών και δημιουργικών δραστηριοτήτων, στις πολιτιστικές και δημιουργικές βιομηχανίες, που συμβάλλουν στην αύξηση των τοπικών φορολογικών εσόδων και στην τόνωση της ανάπτυξης της περιοχής (Zheng & Chan, 2014). Μέσα στο εύρος των δημιουργικών βιομηχανιών προτιμώνται οι τομείς που παράγουν υψηλή οικονομική αποδοτικότητα, με

απόρροια να παρατηρείται το φαινόμενο να υφίσταται μικρή ποικιλία στα επαγγέλματα της δημιουργικής οικονομίας και παράλληλα διαπιστώνεται ότι η δημιουργική τάξη στη Σαγκάη ασκεί τις δραστηριότητές της σε γειτονιές που είναι ανοικτές και φιλόξενες σε άτομα εκτός της κοινότητάς τους (Rao & Dai, 2016).

Επιπροσθέτως, είναι χρήσιμο να επισημανθεί ότι, στη δεκαετία του 1990 περισσότερες από 1.000 βιομηχανικές επιχειρήσεις που ήταν χωροθετημένες στο κέντρο της πόλης είτε έκλεισαν είτε μεταφέρθηκαν στα προάστια. Έτσι, πρώην βιομηχανικά κελύφη μετατράπηκαν, αρχικά, μέσω σποραδικών ενεργειών ανεξάρτητων καλλιτεχνών και επαγγελματιών του πολιτιστικού τομέα σε εστίες ανάπτυξης δημιουργικών δραστηριοτήτων ενώ μεταγενέστερα ακολούθησαν συντονισμένες ενέργειες κατασκευής δημιουργικών συσπειρώσεων (He & Gebhardt, 2014). Παράλληλα, η Σαγκάη διαθέτει πάνω από 72 μουσεία τα σημαντικότερα εκ των οποίων είναι το Μουσείο της Σαγκάης, το Παλάτι Τέχνης, το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας, το Μουσείο Ιστορίας, το Μουσείο Τεχνολογίας και Επιστήμης, το Κέντρο Τέχνης Αφισών και το Κέντρο Ιστορίας της Πολεοδομίας της Σαγκάης (Chinahighlights, 2016).

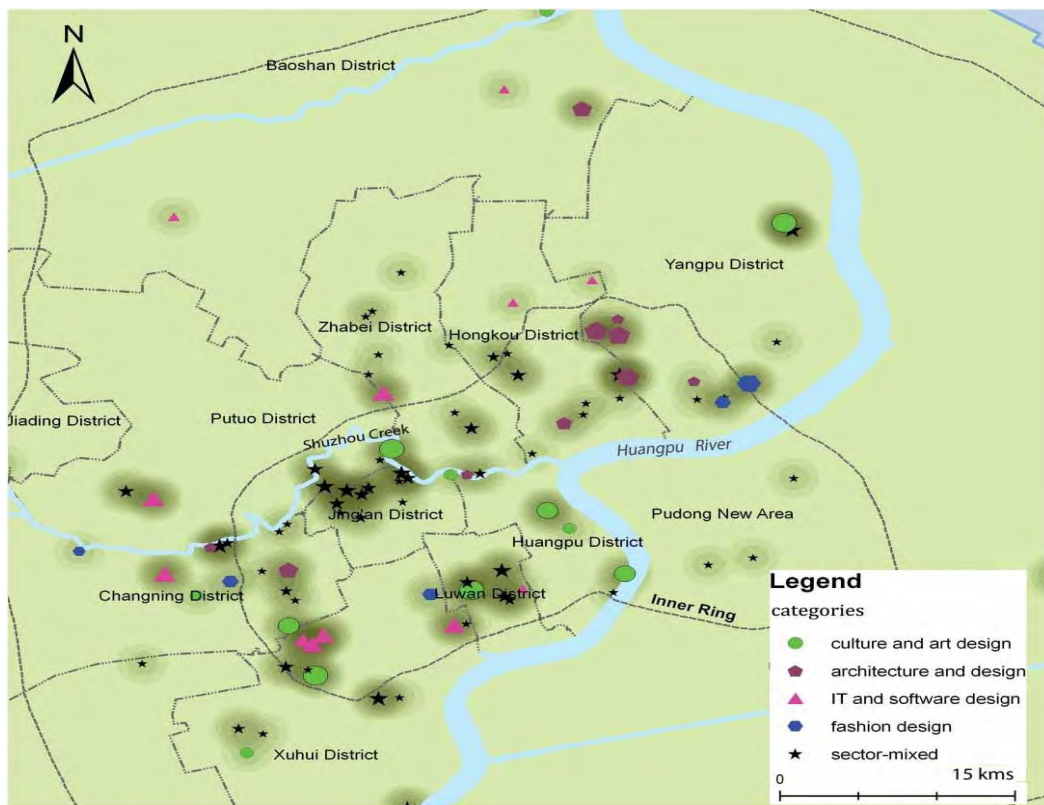
3.2.1 ΟΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΕΣ ΣΥΣΠΕΙΡΩΣΕΙΣ ΣΤΗ ΣΑΓΚΑΗ

Η Σαγκάη αποτέλεσε μια από τις πρώτες πόλεις στην Κίνα στις οποίες αναπτύχθηκαν οι δημιουργικές συστάδες ενώ διαθέτει το μεγαλύτερο απόθεμα των δημιουργικών συσπειρώσεων σε αυτήν (Gu, 2014; Jinfeng & Kagawa, 2009). Η ομαδοποίηση των επιχειρήσεων της τέχνης και των μέσων μαζικής ενημέρωσης σε εγκαταλελειμμένα βιομηχανικά κτίρια άρχισε στα τέλη του 1990. Έτσι προέκυψαν δύο περιοχές συσπειρώσεων: η περιοχή στην όχθη του ποταμού Σου - Τσέου Creek και η περιοχή της τέχνης «Τιαντζιφάνγκ». Η πρώτη δημιουργήθηκε σε εγκαταλελειμμένα βιομηχανικά κτίρια κατόπιν πρωτοβουλίας των καλλιτεχνών, ενώ η δεύτερη ήταν απόρροια των δράσεων αστικής ανάπλασης από τη δημοτική αρχή (Gu, 2014).

Αξίζει να επισημανθεί ότι μέχρι και το 2010 η Σαγκάη διέθετε 80, διαπιστευμένες από τη δημοτική αρχή, που φιλοξενούσαν 6.110 πολιτιστικές και δημιουργικές βιομηχανίες με περισσότερους από 110.000 εργαζομένους που προέρχονταν από περισσότερα από 30 κράτη (Shanghai, 2010c). Πρόσθετα, το 80 % από αυτές δεν ήταν αυτοτροφοδοτούμενες και βασίζονταν στην χρηματοδότηση από την τοπική αρχή (Gu, 2014). Επίσης, τα επενδυτικά κεφάλαια που προσέλκυσαν οι δημιουργικοί σχηματισμοί υπολογίζονται σε πάνω από 100 δισ. γιουάν (Shanghai, 2010c).

Ως προς τη χωροθέτηση των δημιουργικών σχηματισμών στη Σαγκάη υπάρχουν μελέτες που υποστηρίζουν τα κάτωθι: Αρχικά, ο Zhou και άλλοι μελετητές διαπίστωσαν ότι οι δημιουργικές συστάδες είναι ενσωματωμένες στο κέντρο της πόλης σε περιοχές με πλούσια ιστορική παράδοση όπως το Puxi, που βρίσκεται στη δυτική όχθη του ποταμού Χουκνγκ – Που. Ακόμη, κατόπιν εξέτασης της χωρικής κατανομής των δημιουργικών πάρκων στη Σαγκάη υποστηρίξαν ότι τα δημιουργικά πάρκα σχηματίζουν ένα ημικύκλιο (ποταμός Σου – Τσέου Creek, ποταμός Χουκνγκ – Που και εσωτερικός δακτύλιος), ένα διάδρομο κατά μήκος του ποταμού Σου – Τσέου Creek και δύο κύκλους γύρω από τα πανεπιστήμια Τονγκ Τζί και Τζιάο Τονγκ (He και Gebhardt, 2014).

Χάρτης 3.2: Κατανομή των δημιουργικών συστάδων στις περιοχές της Σαγκάης ανάλογα με το αντικείμενο των δραστηριοτήτων των ΔΚΠΣ που εδρεύουν σε αυτές και το μέγεθος των δημιουργικών συσπειρώσεων

Πηγή: (He & Gebhardt, 2014)

Culture and art design (Πολιτισμός και Τέχνες)

Artitecture and design (Αρχιτεκτονική και σχεδιασμός)

Software design (Σχεδιασμός λογισμικού)

Fashion design (Σχεδιασμός μόδας)

Sector mixed (Μικτές δραστηριότητες)

Πίνακας 3.2: Οι περιοχές όπου εδρεύουν οι δημιουργικές συστάδες της Σαγκάης

Περιοχή Πουντόνγκ: Δημιουργικές συστάδες και έκτασή τους σε m²		
Δημιουργική Βιομηχανική Βάση Zhangjiang (100.000)	Δημιουργικός Κήπος Xinling (11.264)	
Περιοχή Xuhui: Δημιουργικές συστάδες και έκτασή τους σε m²		
Κεντρικός δρόμος Loft (41.000)	Δημιουργικός Κήπος 2557 (40.000)	Εργοστάσιο Σχεδιασμού (5.000)
Wending Living Style Plaza (11.000)	Δημιουργικό Πάρκο Δυτικής Τράπεζας (18.200)	D1 Διεθνές δημιουργικός χώρος (20.800)
Κέντρο Σχεδιασμού Ζωής (33.600)	Βιομηχανικό Πάρκο Λογισμικού Honqiao (14.000)	Δημιουργικό Πάρκο Huifeng (13.000)
Χώρος –Surpass (103.600)	Βιομηχανικό Πάρκο Λογισμικού Leshan (21.300)	Δημιουργικός χώρος X2 (13.000)
Κτίριο Ψηφιακής Διασκέδασης (23.000)		
Περιοχή Changing: Δημιουργικές συστάδες και έκτασή τους σε m²		
Κόκκινη πόλη (75.000)	Κεντρικό Σημείο Μόδας (10.000)	ΠInShangHub727 (13.000)
Δημιουργική Ζώνη Husizhan (7.000)	Βιομηχανικό Πάρκο Μόδας Σαγκάης (10.000)	Ποτάμι Δημιουργίας (4.500)
Δημιουργικό Κέντρο Zhoujiaqiao (12.000)	Πάρκο Λογισμικού Tianshan (25.000)	Πλατεία Καινοτομίας UDC (10.000)

Δημιουργικό Κέντρο Τεχνών Y&G (6.000)	Δημιουργικό Πάρκο Juwei (4.600)	Δημιουργική άνοιξη (4.000)·
Περιοχή Putuo: Δημιουργικές συστάδες και έκτασή τους σε m ²		
· M50 (24.000)	· Παγκόσμιο Πανεπιστημιακό Πάρκο Λογισμικού (20.000)	Χρυσή Δημιουργία Βάλλεϋ (23.000)·
· Ε Αποθήκη Δημιουργικού Κέντρου (6.000)	· Βιομηχανικό Πάρκο Μόδας Jingyuan (200.549)	
Περιοχή Zhabei: Δημιουργικές συστάδες και έκτασή τους σε m ²		
· Δημιουργική Αποθήκη	Καινοτόμο Επιστημονικό Πάρκο SJTU (10.500)	· Βιομηχανικό Πάρκο Σχεδιασμού Σαγκάης (9.300)
· Μόδα Σανγκάης 1158 (41.000)	Το Εργοστάσιο (19.383)	Παλαιά Αποθήκη Sihang (30.000)
Δημιουργία JD (4.926)	· Δημιουργικό Πάρκο Peacock (13.700)	
Περιοχή Hongkou: Δημιουργικές συστάδες και έκτασή τους σε m ²		
1933 (31.721)	· Πράσινη λωρίδα εξοικονόμηση ενέργειας (40.000)	Γέφυρα Wisdom (14.000)
Λωρίδα Κήπου Εξοικονόμησης Ενέργειας (40.000)	Δημιουργικό Κέντρο Jianqiao 69 (6.000)	· Ηλιόλουστος Κήπος Πράσινης Γης (8.200)
Διάστημα 188 (30.000)	· Δημιουργικό Πάρκο Xinxinggan (12.000)	· Δημιουργικό Πάρκο Rainbow (10.000)
Ζώνη Δημιουργικών Βιομηχανιών Yozo 173 (25.000)	· Δημιουργικό Πάρκο Tongli (7.000)	· Δημιουργικό Πάρκο Wuhua (12.000)
Περιοχή Yangpu: Δημιουργικές συστάδες και έκτασή τους σε m ²		
Συστάδα Σχεδιασμού γύρω από το Πανεπιστήμιο Τονγκ Τζί (650.000)	· Δημιουργικό Πάρκο Dong Fang Gu (42.000)	· Δημιουργική Πλατεία Mingda (20.000)
· Hi-Shanghai (234.000)	Διεθνές Κέντρο Ανταλλαγής Σχεδιασμού (34.000)	· Δημιουργικό Κέντρο Σχεδιασμού Onlly (31.000)

· Δημιουργική Συμμαχία (22.000)	· Πρωτότυπο Εργαστήριο Σχεδιασμού (32.000)	Δημιουργικό Πάρκο μέσο δαχτυλίδι όχθης ποταμού 128 (35.000)
Περιοχή Huangpu: Δημιουργικές συστάδες και έκτασή τους σε m ²		
· Γέφυρα Νο. 8 (20.000)	· Νότιο Σόχο (10.100)	· Κέντρο Σχεδιασμού Τουριστικών Σουβενίρ (10.000)
· Τσαντζιφάνγκ (15.000)	· Αυλή Καινοτομίας (210.000)	· Έξοχη Πρωτοπορία 700 (12.300)
Περιοχή Jingan: Δημιουργικές συστάδες και εκτάσεις τους σε m ²		
800 Show Δημιουργικό Βιομηχανικό Πάρκο (20.000)	· Μοντέρνος Βιομηχανικός Πύργος (14.000)	· Δημιουργικό Διάστημα Jingan (19.400)
· Κέντρο Μέσων Ενημέρωσης Πολιτισμού (4.730)	· Δημιουργικό Πάρκο Huizhi (15.400)	· Διάστημα 3 Joy (10.300)
98 Ζώνη Καινοτομίας (14.200)	· Τα Νέα Εργοστάσια (19.300)	· Xijiao X Γέφυρες Δημιουργικό Βιομηχανικό Πάρκο (15.000)
Περιοχή Baoshan: Δημιουργική συστάδα και έκτασή της σε m ²		
Ζώνη Κινουμένων Σχεδίων και Κόμικς (50.000)		
Περιοχή Minhang: Δημιουργική συστάδα και έκτασή της σε m ²		
Πρωτότυπο Πολιτιστικό Πάρκο Songjiang (214.000)		
Περιοχή Jiading: Δημιουργική συστάδα και έκτασή της σε m ²		
Χρυσή Σοφία 3131 (32.000)		
Περιοχή Jinshan: Δημιουργικές συστάδες και έκτασή τους σε m ²		
Παραλία της Σαγκάης (Δροσερές Αποβάθρες • Αποβάθρες Ευτυχίας • Εξωτερική Αποβάθρα) (40.000)		

Πηγή: (<http://www.creativecity.sh.cn>)

Οι δημιουργικές συστάδες «Σιντιεντί», «Γέφυρα Νο 8», «M50», «Τιαντζιφάνγκ» και η «Δημιουργική αποθήκη» αποτελούν πρότυπο ανάπτυξης πολιτιστικών και δημιουργικών βιομηχανιών σε όλη τη χώρα. Σύμφωνα με τον John Howkins, τον 'πατέρα' της δημιουργικής οικονομίας, η Σαγκάη αποτελεί το νέο παγκόσμιο κόμβο των πολιτιστικών και δημιουργικών βιομηχανιών μετά από το Λονδίνο, τη Νέα Υόρκη και το Τόκιο (Jinfeng & Kagawa, 2009). Αν και τα δημιουργικά πάρκα διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη των δημιουργικών βιομηχανιών της Σαγκάης είναι απλώς η κορυφή του «παγόβουνου» αυτών στην πόλη, καθώς είναι εύκολα εντοπίσιμες οι περιοχές τους (He και Gebhardt, 2014).

Στην πραγματικότητα η συνολική παραγόμενη αξία των δραστηριοτήτων των δημιουργικών συσπειρώσεων, που καταλαμβάνουν έκταση 2.680.000 τετραγωνικών μέτρων (Shanghai, 2010c), αντιπροσωπεύει λίγο περισσότερο από το 10% -περίπου 44,50 δισεκατομμύρια γιουάν- της συνολικής παραγωγής των ΠΚΔΒ στη Σαγκάη και είναι αποτέλεσμα πρωτοβουλιών της κυβέρνησης, αλλά και των εταιρειών ανάπτυξης ακινήτων (Creative Real Estate). Παράλληλα, η χωρικότητα των δημιουργικών επιχειρήσεων έξω από τις δημιουργικές συστάδες παρουσιάζει συμπυκνωμένη κατανομή, καθώς περίπου το 90% εξ' αυτών είναι συσσωρευμένες στην κεντρική περιοχή της πόλης (He & Gebhardt, 2014).

Το κομβικό σημείο των δημιουργικών πάρκων στη Σαγκάη εντοπίζεται στον πυρήνα της περιοχής των παλαιών αποικιακών ζωνών και αποτελείται από τα δημιουργικά συμπλέγματα των περιοχών Τζινγκ'αν και Luwan, που είναι κατά μήκος των ποταμών Σου – Τσέου Creek και Χουκνγκ - Που αντιστοίχως. Επιπρόσθετα, άλλες περιοχές που διαθέτουν δημιουργικές συστάδες και ευρίσκονται κατά μήκος των παραπάνω ποταμών είναι οι Xuhui, Χουκνγκ - Που, Pudong, Yangpu, Hongkou, Putuo και Baoshan.

Έτσι σχετιζόμενα με τα παραπάνω το βασικότερο σημείο των δημιουργικών σχηματισμών στη Σαγκάη ευρίσκεται βόρεια των περιοχών Luwan και Xuhui, που παλιότερα κατείχαν οι Γάλλοι, όπου στο δομημένο περιβάλλον αυτών παρατηρούνται επιρροές από το γαλλικό στυλ, ενώ τόποι όπου εδρεύουν άλλες δημιουργικές επιχειρήσεις είναι διάφορα ιστορικά μέρη στην παλιά αποικιακή ζώνη όπως η Ναντσίνγκ, το Xintiandi και η Old Bund στη Νότια Όχθη του ποταμού Γιονγκ (He & Gebhardt, 2014).

Η χωρική ανάλυση στη Σαγκάη έχει επισημάνει την τάση μερικές μεμονωμένες ΠΚΔΒ να επαναχρησιμοποιούν παλαιές βιομηχανικές περιοχές ενώ η πλειοψηφία (τα δύο τρίτα) των δημιουργικών πάρκων εγκαταστάθηκαν σε πρώην βιομηχανικούς χώρους ή αποθήκες. Κάποιοι δημιουργικοί σχηματισμοί είναι η ΔΣ «1933» στη νότια περιοχή Yangpu και οι «δροσερές αποβάθρες» στη νότια περιοχή του Χουκνγκ - Που οι οποίοι εδρεύουν σε πρώην βιομηχανικά κελύφη (He & Gebhardt ,2014).

Η ΔΣ «1933» είναι μια δημιουργική συσπείρωση σχεδιασμού και εκθέσεων. Καλύπτει μια έκταση 31.721 τ.μ. και είναι ένα κτίριο ορόσημο της περιοχής Hongkou της Βόρειας Σαγκάης. Το κτίριο έλαβε το όνομά της από το έτος κατά το οποίο χτίστηκε και σχεδιάστηκε από το Βρετανό αρχιτέκτονα Balfours ενώ αποτελούσε εργοστάσιο επεξεργασίας κρέατος μέχρι το 2002 όταν η βιομηχανική μονάδα μεταφέρθηκε στα εξωτερικά προάστια της Σαγκάης.

Πάνω από το 60% των επιχειρήσεων στη ΔΣ «1933» ανήκουν στο χώρο της εστίασης και των υπηρεσιών ενώ το υπόλοιπο καταλαμβάνουν μεγάλες εταιρείες σχεδιασμού επίπλων, μόδας και άλλων προϊόντων. Έτσι, η ΔΣ «1933» αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα αποκατάστασης ιστορικού κτιρίου και χρησιμοποίησής του για την στέγαση πολιτιστικών και δημιουργικών βιομηχανιών στην Κίνα (Gu, 2014).

Εικόνα 3.4: Δημιουργική συστάδα «1933»

Πηγή: (Shanghaiartdeco.net)

Άλλοι δημιουργικοί σχηματισμοί είναι οι εξής: Η ΔΣ «M50» είναι το μεγαλύτερο σύμπλεγμα τέχνης στη Σαγκάη και προγενέστερα ήταν εργοστάσιο κλωστοϋφαντουργίας (Zhong, 2009). Αποτελεί μια από τις πιο διάσημες δημιουργικές συσπειρώσεις στη δημιουργική ζώνη του ποταμού Σου – Τσέου Creek, έχει έκταση περίπου 24.000 τετραγωνικών μέτρων και αποτελείται από περισσότερα από 50 κτίρια. Η ΔΣ «M50» είχε εκμισθωθεί σε καλλιτέχνες ήδη από το 1980 και έχει προσελκύσει πάνω από 150 καλλιτέχνες λόγω της μεγάλης της έκτασης, των χαμηλών ενοικίων και του ευχάριστου περιβάλλοντος που διαθέτει (το τοπίο δίπλα στο ποτάμι) (He & Gebhardt, 2014). Στη συνέχεια στην περιοχή ιδρύθηκαν κάποιες διεθνείς εταιρείες σχεδιασμού και γκαλερί που εξήγαγαν τα έργα των καλλιτεχνών που εγκαταστάθηκαν σε αυτή γεγονός που οδήγησε τη δημιουργική συστάδα «M50» να αποτελεί πόλο έλξης και άλλων καλλιτεχνών (Gu, 2014).

Εικόνα 3.5: Δημιουργική συστάδα «M50»

Πηγή: (<http://greek.cri.cn>)

Περαιτέρω, στις περιοχές Luwan και Xuhui υφίστανται οι δημιουργικές συστάδες «Τιαντζιφάνγκ» και η «Γέφυρα No. 8» οι δραστηριότητες των οποίων σχετίζονται με τη μόδα και καταλαμβάνουν χώρους πρώην εργοστασίων. Ειδικά, στο δημιουργικό πάρκο «Τιαντζιφάνγκ» στο παρελθόν ήταν εγκατεστημένα έξι εργοστάσια της τότε ακμάζουσας βιομηχανίας κλωστοϋφαντουργίας. Το 1998 η δημοτική αρχή της περιοχής Luwan, στην οποία βρίσκεται το παραπάνω δημιουργικό πάρκο αποφάσισε την ανάπλαση της περιοχής (Gu, 2014).

Η δημιουργική συστάδα «Τιαντζιφάνγκ» καταλαμβάνει έκταση 15.000 τετραγωνικών μέτρων και έγινε γνωστή στα τέλη της δεκαετίας του '90, όταν ο διεθνούς φήμης καλλιτέχνης Chen Yifei μετακόμισε στην περιοχή και ενοικίασε ένα από τα εργοστάσια μετατρέποντάς το σε στούντιο τεχνών, ενέργεια την οποία ακολούθησαν και άλλοι καλλιτέχνες. Αξίζει να επισημανθεί ότι το 2006 η δημιουργική συστάδα «Τιαντζιφάνγκ» αποτελούσε μια από τις πιο επισκέψιμες συσπειρώσεις και βρέθηκε στην κορυφή του καταλόγου των καλύτερων δημιουργικών βιομηχανικών πάρκων στη Σαγκάη (Gu, 2014). Άλλες δύο δημιουργικές συστάδες είναι η «Γέφυρα Νο. 8», που διαθέτει έκταση 20.000 τετραγωνικών μέτρων και καταλαμβάνει χώρο πρώην εργοστασίου (<http://www.easytourchina.com>) και ο «Δημιουργικός Κήπος 2257» που εντοπίζεται στο δρόμο Longhuaxi και αποτελείται από επιχειρήσεις MME και σχεδιασμού (Wang, 2009).

Εικόνα 3.6: Η περιοχή ψυχαγωγίας Σιντιενντί στη Σαγκάη

Πηγή: (Greek, 2012)

Η ΔΣ ονόματι «Κόκκινη Πόλη» που είναι χωροθετημένη κατά μήκος μιας από τις εμπορικότερες λεωφόρους της πόλης, στην περιοχή Changhai, καταλαμβάνει χώρο πρώην κρατικού εργοστασίου χάλυβα και συνδέεται με μια γραμμή του μετρό απολαμβάνοντας απaráμιλλα γεωγραφικά πλεονεκτήματα. Η συγκεκριμένη περιοχή που επιλέχθηκε από τη δημοτική αρχή για να φιλοξενήσει τη ναυαρχίδα της πόλης το πολιτιστικό έργο - Γλυπτική του Διαστήματος- (Zhong, 2012) υλοποιήθηκε με τη συνεργασία δημόσιου και ιδιωτικού τομέα (Wang, 2009).

Η δημιουργική συσπείρωση «Δημιουργικό εργοστάσιο» αποτελεί την πρώτη συστάδα τέχνης στη Σαγκάη που ανοικοδομήθηκε σε πρώην αποθήκη και ευρίσκεται στο δρόμο Guangfu στη βόρεια όχθη του ποταμού Σου – Τσέου Creek (He and Gebhardt ,2014). Αυτή περιλαμβάνει ένα μεγάλο αριθμό επιχειρήσεων σχεδιασμού ενώ στην ίδια περιοχή εδρεύει το Πανεπιστήμιο Τονγκ Τζί, ένα από τα καλύτερα πανεπιστήμια στην αρχιτεκτονική και τον πολεοδομικό σχεδιασμό στην Κίνα (Jinfeng και Kagawa ,1999).

Προσέτι, υφίσταται στην περιοχή Jing'an, η δημιουργική συσπείρωση «800SHOW» που διαθέτει έκταση 20.000 τμ και αποτελείται από τρεις ζώνες που σχετίζονται με τον πολιτισμό, τα γραφεία και την αναψυχή (Welch, 2016). Αυτοί οι άνω χώροι μαζί με άλλους παρόμοιους επιλέγηκαν να καλύψουν τις ανάγκες των δημιουργικών συγκεντρώσεων (Gu, 2014). Αυτό που μπορεί να παρατηρηθεί είναι ότι υπάρχει σύνδεση μεταξύ του δομημένου περιβάλλοντος της πόλης με τις ΔΣ (Hutton, 2006).

Το 1999 στις συστάδες «Δημιουργικό εργοστάσιο», «M50», «Κόκκινη πόλη» και «Τιαντζιφάνγκ» διεξήχθη επιστημονική έρευνα, με ερωτηματολόγια, που απέδειξε τα εξής: Μεταξύ των 104 επιχειρήσεων που παρείχαν πληροφορίες σχετικά με το έτος ίδρυσης, το 86,5% ήταν μικρότερες από 10 ετών, το 56,7% μικρότερες από πέντε ετών, και το 25% μικρότερες από τρία χρόνια. Έτσι, μπορεί να συμπεράνουμε ότι η γέννηση νέων πολιτιστικών και δημιουργικών επιχειρήσεων σημειώθηκε το χρονικό διάστημα που σχηματίστηκαν οι δημιουργικές συστάδες στη Σαγκάη.

Επιπλέον, οι παραπάνω τέσσερις συστάδες κυριαρχούνταν από μικρές επιχειρήσεις, καθώς το μέσο μέγεθος όλων των επιχειρήσεων ήταν 7,2 εργαζόμενοι. Οι πολιτιστικές και δημιουργικές επιχειρήσεις στους δημιουργικούς σχηματισμούς «M50» και «Τιαντζιφάνγκ» ήταν ακόμη μικρότερες με μέσο μέγεθος μόλις 3,5 υπαλλήλους. Μεταξύ των εταιρειών που παρείχαν τις σχετικές πληροφορίες το 70,1% (N = 118) δεν είχε θυγατρική ή άλλους κλάδους κατά το χρόνο της έρευνας και μόνο το 16% είχε μόνο μία θυγατρική ή άλλο κλάδο (Zheng, 2011).

Εικόνα 3.7: Δημιουργική συστάδα «Δημιουργικός Κήπος 2577»

Πηγή: (<http://www.creativecity.sh.cn>)

Επί τούτοις, οι δημιουργικές ζώνες που είναι συγκεντρωμένες στις περιοχές που περικλείονται από τους ποταμούς Σου - Τσέου Creek και Χουκνγκ - Που αντανακλούν τη στρατηγική του δήμου για την προώθηση των ΠΚΔΒ στο κέντρο της πόλης. Σύμφωνα με αυτή τη στρατηγική αναπλάστηκε η περιοχή κατά μήκος του ποταμού Χουκνγκ - Που που αποτελούνταν από πρώην βιομηχανικές μονάδες (Jinfeng & Kagawa, 2009).

Άξιον αναφοράς είναι το γεγονός ότι στην περιοχή Πουντόνγκ, που βρίσκεται ανατολικά του ποταμού Χουκνγκ - Που απέναντι από το ιστορικό κέντρο της πόλης Ρυκί, είναι χωροθετημένο το θεματικό πάρκο της Ντίσνεϋλαντ που άρχισε τη λειτουργία του τον Ιούνιο του 2016 (Shanghaidisneyresort.com). Επίσης, στην περιοχή αυτή δημιουργήθηκαν εγκαταστάσεις για την Expo 2010 και τη φιλοξενία τομέων της δημιουργικής οικονομίας όπως η έρευνα και η ανάπτυξη, ο σχεδιασμός, η διαφήμιση και η μόδα (Jinfeng & Kagawa, 2009).

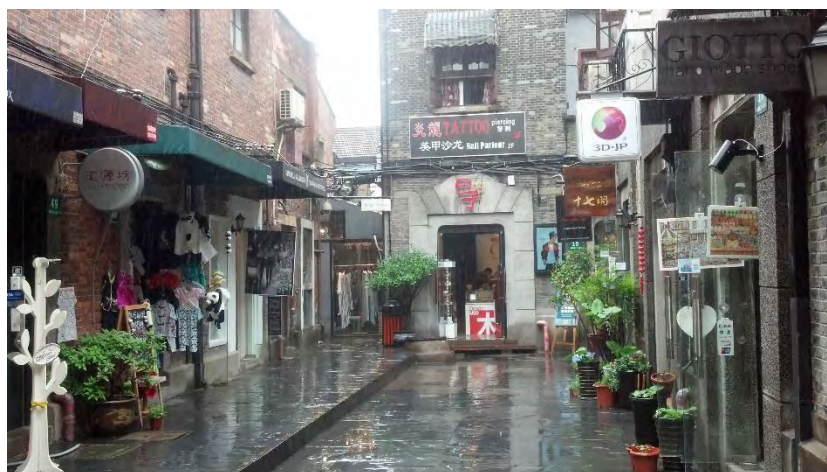
Συνοπτικά μπορεί να επισημανθεί ότι από τα δυτικά προς τα ανατολικά κατά μήκος του ποταμού Σου - Τσέου Creek υφίστανται διάφορες δημιουργικές ζώνες, όπως το δημιουργικό κέντρο στη γέφυρα Houija, η Αποθήκη «Ε» προς το δρόμο του Γιτσάνγκ και η «M50» προς το δρόμο του Moganshand. Επιπροσθέτως, υπάρχουν το «Δημιουργικό Βιομηχανικό Πάρκο» στην περιοχή Τζινγκ'αν και η αποθήκη «Sihang» προς το δρόμο Guangfu (Jinfeng & Kagawa, 2009).

Αυτές οι δημιουργικές συστάδες βρίσκονται στις περιοχές του Τσανγκ Πινγκ, του Putuo, του Τζινγκ'αν και της Zhabei. Πέραν τούτου αξίζει να αναφερθεί ότι η ζώνη της δημιουργικής βιομηχανίας κατά μήκος του ποταμού Σουτσόου Creek που αποτελούνταν παλαιότερα από πρώην βιομηχανικές μονάδες, πρώην αποθήκες και ιστορικά κτίρια συνέβαλε στην οικονομική ανάπτυξη και στην αναζωογόνησή της περιοχής (Jinfeng & Kagawa, 2009).

Συνοψίζοντας, λοιπόν, στη Σαγκάη ακολουθήθηκαν τρία διαφορετικά σενάρια ομαδοποίησης. Πρώτον, η ομαδοποίηση των στούντιο καλλιτεχνών στις ιστορικές βιομηχανικές αποθήκες της δημιουργικής συστάδας M50 που μπορεί να θεωρηθεί ότι ομοιάζει με τις περιγραφές του Zukin για το Σόχο στη Νέα Υόρκη. Το δεύτερο σενάριο είναι αυτό της πολιτιστικής κατανάλωσης στο «Τιάν Ζι Φανγκ» που αποτελεί έναν από τους πιο δημοφιλείς προορισμούς για τους διεθνείς τουρίστες και τους ντόπιους. Το τρίτο σενάριο είναι η ανακαίνιση ενός από τα εμβληματικότερα κτήρια της πόλης το «1933» για το οποίο πραγματοποιήθηκε εκτενής αναφορά παραπάνω. (He και Gebhardt, 2014).

Οι δημιουργικοί σχηματισμοί διαθέτουν τα εξής χαρακτηριστικά: Κατ 'αρχάς, οι περισσότερες συστάδες ελέγχονται από τη δημοτική αρχή. Δεύτερον, ευρίσκονται εντός ορισμένων χωρικών ορίων. Τρίτον, οι περισσότερες συστάδες διαθέτουν φορέα διαχείρισης. Τέταρτον, όλο και περισσότερες δημιουργικές συστάδες αποτελούνται από υποτομείς των πολιτιστικών και δημιουργικών βιομηχανιών (Zheng, 2011).

Εικόνα 3.8: Δημιουργική συστοιχία «Τιαντζιφάνγκ»

Πηγή: (www.realmofzorcon.com)

Πίνακας 3.3: Ποσοστό % των επιχειρήσεων στις ΔΣ ανάλογα με τις ετήσιες πωλήσεις τους σε Γιουάν

ΔΣ	Ετήσιες Πωλήσεις							
	A	B	Γ	Δ	Ε	ΣΤ	Z	ΣΥΝΟΛΟ
Δημιουργική Αποθήκη	8	8	0	23	23	38	0	100
Πάρκο Καινοτομίας Chuangyi Yuan	10	20	40	30	0	0	0	100
Δημιουργικός Κήπος 2577	0	0	14	28	15	15	28	100
Πάρκο Μέσων Ενημέρωσης του Πολιτισμού Τζινγκ'αν	0	0	15	85	0	0	0	100
Αρχοντικό Σύγχρονης Βιομηχανίας Τζινγκ'αν	7	23	8	31	8	23	0	100
«Δημιουργικό Πάρκο»	0	0	3	37	20	10	30	100
ZhoujiaQiao	0	6	23	42	19	6	4	100

Σημειώσεις: A = μικρότερο από 100 000; B = 100 000-500 000; Γ = 500 000-1 000 000; Δ = 1 000 000-5 000 000; Ε = 5 000 000-10 000 000; ΣΤ = 10 000 000-30 000 000; Z = πάνω από 30 000 000.

Πηγή: (Zheng & Chan, 2014)

Από τον παραπάνω πίνακα παρατηρούμε ότι στο πάρκο καινοτομίας «Chuangyi Yuan», η πλειοψηφία των πολιτιστικών και δημιουργικών επιχειρήσεων διαθέτουν ετήσιες πωλήσεις λιγότερες από 5 εκατομμύρια γιουάν. Στη «Δημιουργική Αποθήκη», στο «Αρχοντικό Σύγχρονης Βιομηχανίας Τζινγκ'αν», στο «Πάρκο Πολιτισμού» και στην περιοχή ZhoujiaQiao, οι περισσότερες εταιρείες έχουν ετήσιες πωλήσεις που κυμαίνονται από 0.5 εκατομμύρια έως 30 εκατομμύρια γιουάν. Άλλες ΔΣ ,δηλαδή ο «Δημιουργικός Κήπος 2557» και το «Δημιουργικό Πάρκο», διαθέτουν εταιρείες με πολύ μεγαλύτερες κλίμακες παραγωγής που κυμαίνονται από 1 έως 30 εκατομμύρια γιουάν.

Επιπροσθέτως, διαπιστώνεται συστέγαση των πολιτιστικών και δημιουργικών βιομηχανιών με κεντρικές επιχειρηματικές περιοχές, πανεπιστήμια, χώρους εστίασης, καθώς και τουριστικά αξιοθέατα. Η συστέγαση με τις ΚΕΠ είναι ιδιαίτερως σημαντική για τις δημιουργικές επιχειρήσεις εκτός των δημιουργικών συστάδων. Επιπλέον, υφίσταται διαφοροποίηση των κατηγοριών των πολιτιστικών και δημιουργικών επιχειρήσεων, καθότι για παράδειγμα οι εταιρείες των μέσων μαζικής ενημέρωσης μπορεί να είναι πλησίον με στούντιο σχεδιασμού και καταστήματα εμπορίου (He και Gebhardt , 2014). Επιπρόσθετα, οι δύο βασικές δημιουργικές συστάδες στο κέντρο της πόλης εμφανίζουν στενό δεσμό με τα πανεπιστήμια γεγονός σημαντικό, διότι η ανάπτυξη των δημιουργικών βιομηχανιών εξαρτάται και από την καινοτομία που εισάγεται σε αυτές (Jinfeng & Kagawa, 2009).

Αξιίζει να σημειωθεί ότι η δημιουργική συστάδα στις περιοχές Xuhui και Τσανγκ Πινγκ ,που συνδέεται με το Πανεπιστήμιο Τζιάο Τονγκ, είναι εξειδικευμένη στις βιομηχανίες λογισμικού, ενώ η δημιουργική συσπείρωση στις περιοχές Yangpu και Hongkou (που συνδέεται με το Πανεπιστήμιο Τονγκ Τζι) είναι εξειδικευμένη στον τομέα της αρχιτεκτονικής και του βιομηχανικού σχεδιασμού. Στο σημείο αυτό επισημαίνεται ότι το Πανεπιστήμιο Τζιάο Τονγκ φημίζεται για την επιστήμη της πληροφορικής και το Πανεπιστήμιο Τονγκ Τζι διαθέτει τη μεγαλύτερη σχολή αρχιτεκτονικού και αστικού σχεδιασμού στην Κίνα. Αυτές οι δύο δημιουργικές συστάδες είναι σε θέση να αποκτήσουν εξειδικευμένο ανθρώπινο προσωπικό και να διαθέτουν πρόσβαση στη γνώση από αυτά τα πανεπιστήμια (He και Gebhardt ,2014).

Χωρικά οι άνω σχηματισμοί εδρεύουν σε σύγχρονα αρχιτεκτονικά κτίρια και όχι στις παλιές βιομηχανικές περιοχές στο κέντρο της πόλης. Αντίθετα, οι συστάδες που ειδικεύονται στην τέχνη και παραγωγή πολιτισμού επέλεξαν να εγκατασταθούν στην παλιά πόλη και να γειτνιάζουν με ψυχαγωγικούς χώρους και τουριστικά αξιοθέατα. Επί παραδείγματι, ο δημιουργικός σχηματισμός «Δροσερές Αποβάθρες» αποτελείται από επιχειρήσεις του γαστρονομικού τομέα, στούντιο τέχνης και εργαστήρια σχεδιασμού μόδας και το δημιουργικό πάρκο «Τιαντζιφάνγκ», προς το δρόμο Taikang, από επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στο χώρο της τέχνης και στην εστίαση (He και Gebhardt, 2014). Από τα παραπάνω μπορεί να υποστηριχθεί ότι οι δημιουργικές βιομηχανίες ευνοούνται από τη γειτνίασή τους με κεντρικές επιχειρηματικές περιοχές, πανεπιστήμια, τουριστικά αξιοθέατα και ιστορικά μέρη, καθώς και γκαλερί και μουσεία (He και Gebhardt, 2014).

3.2.2 ΠΟΙΑ ΕΙΝΑΙ Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΠΟΥ ΑΚΟΛΟΥΘΕΙ Η ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΣΑΓΚΑΗΣ ΓΙΑ ΝΑ ΕΝΙΣΧΥΣΕΙ ΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΟΥ ΔΙΟΙΚΕΙ

Η αστική αρχή προώθησε τον τομέα της δημιουργικής οικονομίας, ώστε να υπάρξει βιώσιμη ανάπτυξη στην περιοχή (Zheng, 2010) και βελτίωση της εικόνας της (Zheng, 2011). Αυτό επιτεύχθηκε με χάραξη δημόσιας πολιτικής με στόχο τη δημιουργία και την ανάπτυξη των δημιουργικών βιομηχανικών ζωνών στη Σαγκάη (Evans, 2009; Newman & Smith, 2000; Pratt, 2009).

Το 2005 η Οικονομική Επιτροπή και η Στατιστική Επιτροπή της Σαγκάης όρισαν τους ακόλουθους τομείς ως πολιτιστικές και δημιουργικές βιομηχανίες: (1) έρευνα και ανάπτυξη, (2) αρχιτεκτονικός και συναφής σχεδιασμός, (3) πολιτιστικές δραστηριότητες, δημιουργία και μέσα μαζικής ενημέρωσης και (4) υπηρεσίες μόδας και ψυχαγωγίας. Ακόμη, το ίδιο έτος άρχισε να θέτει την ανάπτυξη ΠΚΔΒ στην ημερήσια διάταξή της και δημιούργησε ένα εξειδικευμένο ίδρυμα το Κέντρο δημιουργικής βιομηχανίας της Σαγκάης (ΚΔΒΣ) που υπάγεται στην Οικονομική Επιτροπή του Δήμου Σαγκάης και είναι υπεύθυνο για τη χάραξη πολιτικής στον τομέα της δημιουργικής οικονομίας (He και Gebhardt, 2014).

Έτσι, μετά το 2004 η Δημοτική Οικονομική Επιτροπή της Σαγκάης ενέκρινε και καθιέρωσε 75 δημιουργικές βιομηχανικές ζώνες στη Σαγκάη με τον ίδιο τρόπο που ιδρύθηκαν τα αστικά βιομηχανικά πάρκα τη δεκαετία του 1990 (Jinfeng & Kagawa, 2009). Η προώθηση των δημιουργικών συμπλεγμάτων από τη δημοτική αρχή περιλαμβάνει διάφορα μέσα πολιτικής όπως προνομιακή φορολογία και παροχή διαφόρων υπηρεσιών (π.χ. συμβουλευτικών, τεχνολογική υποστήριξη) για τις επιχειρήσεις που ανήκουν σε αυτές τις ζώνες ενώ ορισμένες κρατικές επιχειρήσεις στην περιοχή Τζινγκ'αν και άλλες περιοχές επιτρέπουν τις δημιουργικές βιομηχανίες να μισθώσουν τους χώρους τους (Zheng, 2011). Αξίζει να επισημάνουμε ότι το 12ο πενταετές σχέδιο της Σαγκάης (2011-2015) προέβλεπε ότι μέχρι το τέλος του 2015 οι πολιτιστικές και δημιουργικές θα πρέπει να αποτελούσαν το 12% του συνολικού ΑΕΠ της Σαγκάης από 9,7% που αντιπροσώπευαν το 2010 (Zheng & Chan, 2014).

Η τοπική κυβέρνηση της Σαγκάης ενθάρρυνε τη στέγαση των πολιτιστικών και δημιουργικών βιομηχανιών στις κεντρικές περιοχές της πόλης και καθόρισε τις δημιουργικές συστάδες σε ζώνες μέσω μαζικής ενημέρωσης, κινηματογραφικών ταινιών και σχεδιασμού (Olds, 1997). Όταν οι δημιουργικές ζώνες επεκτάθηκαν η προαναφερθείσα αρχή προέβηκε στην τεχνολογική υποστήριξή τους. Συνεπώς, διαπιστώνουμε ότι για τη γέννηση και την ανάπτυξη των δημιουργικών συμπλεγμάτων στη Σαγκάη η αστική αρχή έχει διαδραματίσει ουσιαστικό ρόλο. Επιπροσθέτως, υφίσταται ένα εξειδικευμένο όργανο το «Δημιουργικό Παράθυρο», που παρουσιάζει τα επιτεύγματα των δημιουργικών βιομηχανιών στη Σαγκάη μέσα από θεματικές εκθέσεις (Zheng, 2011).

3.2.3 ΟΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟΙ ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΙ ΩΣ ΕΡΓΑΛΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΑΡΧΗΣ ΤΗΣ ΣΑΓΚΑΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΙΤΕΥΞΗ ΑΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΖΩΟΓΟΝΗΣΗΣ ΚΑΙ ΒΙΩΣΙΜΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΟΥ ΔΙΟΙΚΕΙ

Κύριο μέλημα της δημοτικής αρχής της Σαγκάης ήταν η επίτευξη αστικής αναγέννησης και βιώσιμης ανάπτυξης σε διάφορες ιστορικές περιοχές της πόλης, μέσω της ανάπτυξης δημιουργικών συσπειρώσεων και διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς σε αυτές (Wang, 2009). Αυτό επετεύχθη, όπως τονίσαμε, με τη μετατροπή πρώην βιομηχανικών κτιρίων και αποθηκών σε δημιουργική πάρκα.

Έτσι, στις τελευταίες δεκαετίες, στο κέντρο της Σαγκάης, παρατηρήθηκε η διακοπή λειτουργίας μεγάλου αριθμού εργοστασίων και κατάληψής των χώρων τους από δημιουργικές συστάδες και από κάποιες ΠΚΔΒ, όπως στούντιο και αρχιτεκτονικά γραφεία (Zheng & Chan, 2014; Wu, 1999). Αυτό οφείλεται στους εξής παράγοντες: 1. Στις χαμηλότερες τιμές των ενοικίων, που είναι 20% κατά μέσο όρο φθηνότερα σε σύγκριση με τα ενοίκια στα σύγχρονα κτίρια, 2. στην αρχιτεκτονική των βιομηχανικών κτιρίων και 3. στα κίνητρα πολιτικής που συμβάλλουν στην ενθάρρυνση της επαναχρησιμοποίησης των παλαιών βιομηχανικών περιοχών από τις ΠΚΔΒ και τις ΔΣ.

Η αστική αρχή διαδραματίζει ενεργό ρόλο στη διαδικασία ανάπτυξης ενός όλο και αυξανόμενου αριθμού δημιουργικών πάρκων. Παράλληλα, η επαναχρησιμοποίηση των κατεστραμμένων αστικών χώρων παρέχει μια νέα ευκαιρία για την αστική αναβίωση των παλιών χώρων της πόλης (He και Gebhardt, 2014). Για του λόγου το αληθές η δημοτική αρχή της Σαγκάης αποφάσισε να ξεκινήσει την αναζωογόνηση περιοχών με τη δημιουργία αρχικά, το 2005, 18 δημιουργικών πάρκων που αυξήθηκαν το 2011 σε 81 τα

περισσότερα εκ των οποίων αναπτύχθηκαν σε αχρησιμοποίητους βιομηχανικούς χώρους που προήλθαν όταν, από τη δεκαετία του 1990, οι μεταποιητικές βιομηχανίες άρχισαν να μεταφέρουν τις δραστηριότητές τους από τις παλαιότερες βιομηχανικές περιοχές της πόλης στην περιφέρειά της. Αυτό επετεύχθη με την παροχή φορολογικών ελαφρύνσεων στις νεοφυείς επιχειρήσεις που είχαν εγκατασταθεί σε αυτά (He και Gebhardt, 2014). Με άλλα λόγια οι αστικοί χώροι που ήταν εγκαταλελειμμένες βιομηχανικές περιοχές ή αποθήκες, άλλαξαν χρήση και μετατράπηκαν σε ΠΚΔΒ μέσα από την ιδιωτική πρωτοβουλία και την ενθάρρυνση της δημοτικής αρχής (Kong et al., 2006).

Παρατηρούμε λοιπόν ότι η ανάπτυξη δημιουργικών συστάδων αποτέλεσε εργαλείο στρατηγικού σχεδίου ανάπτυξης της περιοχής για την προαναφερθείσα αρχή της Σαγκάης (Gu, 2014). Επιπρόσθετα, αυτή υιοθέτησε την πολιτική της αστικής αναγέννησης, μέσω της ανάπτυξης της δημιουργικής οικονομίας, ως μέθοδο αστικού σχεδιασμού (Gu, 2012). Αξίζει να τονιστεί, ότι μια επιτυχής περίπτωση αστικής αναγέννησης ήταν η ανακατασκευή παραδοσιακών σπιτιών στη δημιουργική συστάδα «Δημιουργικό πάρκο» της Σαγκάης (Wang, 2009).

Η ανάπτυξη των δημιουργικών συστάδων έδωσε ώθηση για τη βιώσιμη ανάπτυξη της Σαγκάης. Για παράδειγμα, στην περιοχή που αναπτύχθηκε η δημιουργική ζώνη «Τιαντζιφάνγκ» καταγράφηκαν επενδύσεις στην κτηματαγορά (παλιά σπίτια και διαμερίσματα), με απόρροια οι ιδιοκτήτες των σπιτιών να αυξήσουν τα εισοδήματά τους και να βελτιώσουν το επίπεδο διαβίωσης τους.

Η ενθάρρυνση της δημιουργικής οικονομίας από την τοπική κυβέρνηση μέσω της χωρικής επέκτασης των ΠΚΔΒ αποτελεί την επικρατούσα αντίληψη για το πώς μπορεί να προέλθει η οικονομική ανάπτυξη της περιοχής (Jinfeng & Kagawa, 2009). Προσθέτως, αξίζει να επισημανθεί, ότι τα συμπλέγματα πολιτιστικής δραστηριότητας της Σαγκάης, σε συνδυασμό με το city branding αυτής, αποτελούν εργαλεία απεικόνισης που συμβάλλουν στη δημιουργία ταυτότητας νέων αστικών χώρων (Chang & Teo, 2009) και ταυτόχρονα αποτελούν έργα αστικού θεάματος που ενισχύουν τον πολιτιστικό τουρισμό (Zheng, 2011).

3.3 ΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΠΟΥ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΕΙ Ο ΤΟΜΕΑΣ ΤΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΣΤΗ ΣΑΓΚΑΗ

Ο Zheng υποστηρίζει ότι ο έντονος ανταγωνισμός που υφίσταται ανάμεσα στα δημοτικά διαμερίσματα της Σαγκάης εκδηλώνεται στην κατασκευή ‘κέντρων δημιουργικότητας’, με σκοπό την προσέλκυση πολιτιστικών και δημιουργικών επιχειρήσεων ή ατόμων. Ο ανταγωνισμός αυτός προκάλεσε μια σειρά παρενεργειών η σημαντικότερη εκ των οποίων είναι η κατασπατάληση πόρων, διότι πολλά από τα κέντρα αυτά δεν είναι ανταγωνιστικά καθιστώντας αμφίβολη την επίτευξη δημιουργικότητας, καθώς και η έλλειψη διαδικασίας επιλογής ενοικιαστών εξαιτίας ανάγκης εμφάνισης κερδών (Zheng, 2011).

Επιπλέον, ο εξευγενισμός ως απότοκο της αστικής αναγέννησης των περιοχών ασκεί οικονομικές πιέσεις στους καλλιτέχνες και στις πολιτιστικές δραστηριότητες, γι’ αυτό είναι μια σοβαρή απειλή για την πολιτιστική πολυμορφία και τη δυναμική των δημιουργικών συσπειρώσεων (Bianchini, 1993). Με άλλα λόγια, ένας κίνδυνος που αντιμετωπίζει ο τομέας της δημιουργικής οικονομίας της Σαγκάης είναι ότι τα ενοίκια των χώρων που συστεγάζουν τις ΠΚΔΒ μπορεί να φθάσουν σε δυσβάσταχτα επίπεδα πριν η πόλη συσσωρεύσει αρκετό δημιουργικό κεφάλαιο.

Ένα άλλο βασικό χαρακτηριστικό των δημιουργικών συσπειρώσεων, σύμφωνα με τον Kraus, είναι ότι η πολιτιστική δημοκρατία και η πολιτιστική ποικιλομορφία περιορίζονται από τον κρατικό έλεγχο, δηλαδή υφίσταται χειραγώγηση της τέχνης (Zheng και Chan, 2014). Ακόμη, κάποιοι μελετητές υποστηρίζουν ότι οι πολιτιστικές και δημιουργικές βιομηχανίες είναι στην πραγματικότητα πολύ πιο κοντά στον χαρακτήρα των επιχειρηματικών ομίλων και διαθέτουν περιορισμένη συμβολή στη βελτίωση του πολιτιστικού περιβάλλοντος της Σαγκάης.

Επιπρόσθετα, θα ήταν σκόπιμο να τονιστεί ότι η ανταγωνιστικότητα της Σαγκάης στην πολιτιστική διάσταση δεν είναι τόσο ισχυρή όσο εκείνη της οικονομίας της (Zheng και Chan, 2014). Συν τοις άλλοις, οφείλουμε να επισημάνουμε ότι η Σαγκάη υπολείπεται σε μεγάλο βαθμό από τα παγκόσμια κέντρα δημιουργικότητας, όπως είναι η Νέα Υόρκη, το Παρίσι ή το Τόκιο, καθώς οι τρεις παραπάνω πόλεις διαθέτουν ήδη μια κρίσιμη μάζα του δημιουργικού κεφαλαίου και διαθέτουν φήμη σε όλο τον κόσμο.

Αξίζει να αναφερθεί ότι στο εσωτερικό της Κίνας, η Σαγκάη δεν μπορεί να αμφισβητήσει την πρωτοκαθεδρία του Πεκίνου ως δημιουργικό και πολιτιστικό κέντρο της χώρας, καθώς υστερεί τόσο στην πυκνότητα των πολιτιστικών ιδρυμάτων, όσο και στο μέγεθος των δημιουργικών κοινοτήτων (π.χ. στους καλλιτέχνες) (Kong , 2007). Το γεγονός ότι στη Σαγκάη η δημιουργική οικονομία δεν υφίσταται για μεγάλο χρονικό διάστημα σημαίνει ότι οι δημιουργικές και πολιτιστικές επιχειρήσεις επιβάλλεται να προστατευθούν από ένα άκρως εμπορευματοποιημένο χώρο. Μεταξύ άλλων οι έρευνες στους δημιουργικούς σχηματισμούς αποδεικνύουν, ότι τα πολεοδομικά συγκροτήματα παραγωγής δεν έχουν ακόμη ωριμάσει και οι κοινωνικοοικονομικές σχέσεις μεταξύ των επιχειρήσεων πρέπει να αναπτυχθούν περισσότερο (Zhong, 2012).

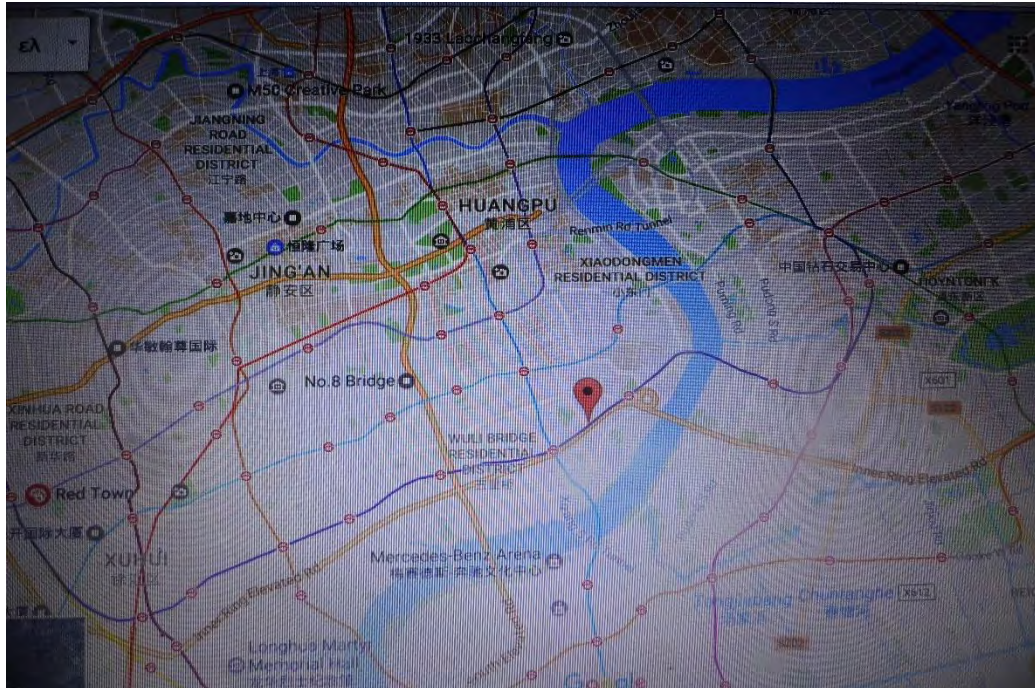
Περαιτέρω, αν και τα δημιουργικά συμπλέγματα διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην αναβάθμιση των επιχειρηματικών χαρακτηριστικών της πόλης οδηγώντας στην προσέλκυση επιχειρήσεων, εντούτοις παρέχουν περιορισμένη συμβολή στην προώθηση των ταλέντων (Zheng, 2011). Ως εκ τούτου, κάποιοι μελετητές θεωρούν ότι τα προϊόντα που παράγονται από τις δημιουργικές δραστηριότητες δεν προωθούν τη δημιουργικότητα των καλλιτεχνών ενώ υφίσταται κίνδυνος απώλειας της αυθεντικότητας των έργων τους (Keane, 2009 ; White & Xu, 2012). Επομένως, οι δημιουργικές συστάδες στη Σαγκάη αντιπροσωπεύουν μια στρατηγική αξιοποίησης του πολιτιστικού και συμβολικού κεφαλαίου για την ενίσχυση των αξιών των ακινήτων και δεν αποτελεί ένα μηχανισμό για την αναγνώριση ή υποστήριξη του ταλέντου (Zheng, 2011).

Εικόνα 3.10: Παγκόσμια Έκθεση EXPO της Σαγκάης

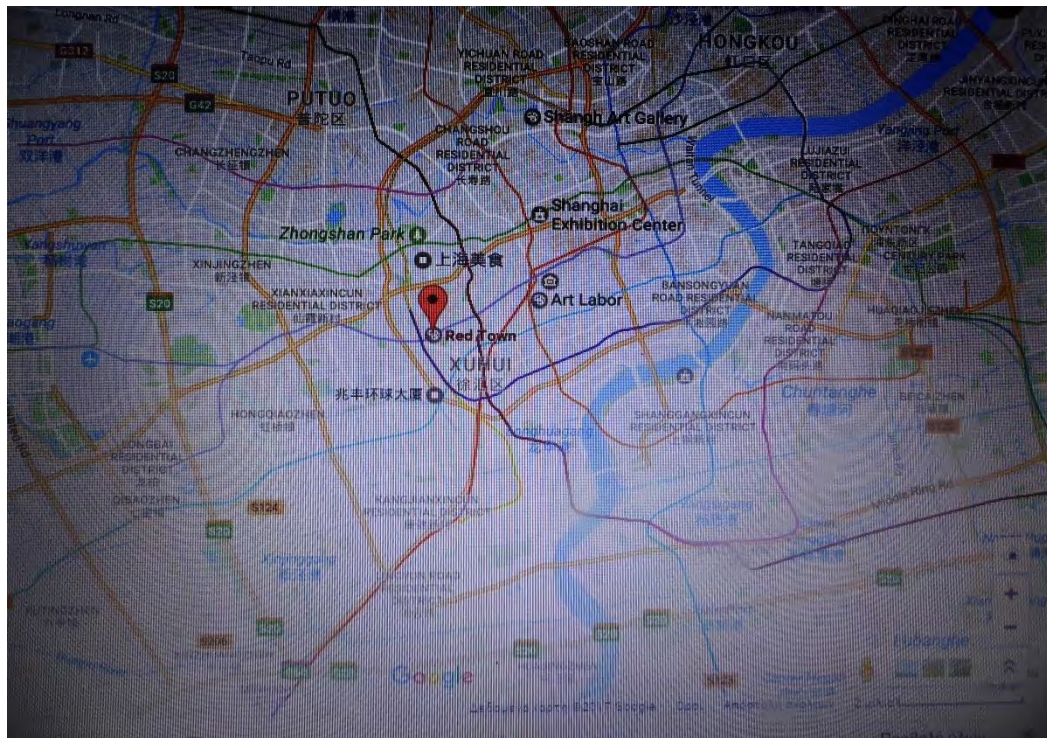
Πηγή: (<http://greek.cri.cn>)

Χάρτης 3.3: Γεωγραφική θέση των δημιουργικών συστάδων «Κόκκινη Πόλη», «1933», «M50» και «Γέφυρα No. 8»

Πηγή: (Ιδία επεξεργασία από χάρτη της Google, <https://www.google.gr/maps>)

Χάρτης 3.4: Γεωγραφική θέση της δημιουργικής συσπείρωσης «Κόκκινη Πόλη»

Πηγή: (Ιδία επεξεργασία από χάρτη της Google, <https://www.google.gr/maps>)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η ενίσχυση της δημιουργικής οικονομίας αναγνωρίζεται πλέον ως προτεραιότητα της πολιτικής σε εθνικό, περιφερειακό και δημοτικό επίπεδο διεθνώς. Η παραδοχή αυτή έχει οδηγήσει στην ενσωμάτωση του τομέα των πολιτιστικών και δημιουργικών βιομηχανιών σε έγγραφα πολιτικών εθνικών και υπερεθνικών οργανισμών. Οι πολιτικές αυτές κατατάσσουν σε περίοπτη θέση τις ΠΚΔΒ ως έναν από τους βασικούς οικονομικούς τομείς στο πλαίσιο της νέας οικονομίας της γνώσης και επιδιώκουν να στηρίξουν τη συνεχιζόμενη ανάπτυξη του τομέα. Προς την κατεύθυνση αυτή υφίσταται ο θεσμός της «Ευρωπαϊκής Πολιτιστικής Πρωτεύουσας» που αποτελεί δράση του προγράμματος «Δημιουργική Ευρώπη» της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Στο σημείο αυτό αξίζει να επισημανθεί ότι ο προαναφερθείς θεσμός συμβάλλει στην αστική αναγέννηση και ανάπτυξη των πόλεων που τον αναλαμβάνουν.

Για την περαιτέρω ανάπτυξη της δημιουργικής οικονομίας παγκοσμίως απαιτείται υλοποίηση κοινών δράσεων (π.χ. καθιέρωση παγκόσμιων βραβείων σε κάθε τμήμα του πολιτιστικού και δημιουργικού τομέα) από τους παγκόσμιους πολιτιστικούς οργανισμούς (π.χ. UNESCO, Διεθνές Συμβούλιο Μνημείων και Τοποθεσιών, Διεθνές Συμβούλιο Μουσείων). Επι παραδείγματι, προτείνεται η καθιέρωση του θεσμού της «Παγκόσμιας Πολιτιστικής Πρωτεύουσας», όπου η νικήτρια πόλη θα αναδεικνύεται κατόπιν διαγωνισμού που θα συμμετέχουν υποψήφιος πόλεις από όλο το παγκόσμιο φάσμα ή θα μπορούν να συμμετέχουν μόνο οι Πολιτιστικές Πρωτεύουσες κάθε ηπείρου. Ακόμη, για την επιτυχή ανάπτυξη της δημιουργικής οικονομίας σε τοπικό επίπεδο απαιτείται:

- 1) Η διάθεση ενός σαφούς πλαισίου πολιτικής που να προάγει τις δημιουργικές και πολιτιστικές βιομηχανίες.
- 2) Η ύπαρξη μιας τοπικής εταιρικής σχέσης που θα είναι σε θέση να πραγματοποιήσει τις επιμέρους δράσεις.
- 3) Συνέργεια μεταξύ ιδιωτικού και δημοσίου τομέα.

Την πρωτοκαθεδρία στην ανάπτυξη της δημιουργικής οικονομίας, ως εργαλείο αστικής διακυβέρνησης, την κατείχαν οι ιθύνοντες των πόλεων του ΗΒ, των ΗΠΑ και ακολούθως άλλων περιοχών της Δύσης (π.χ. Βερολίνο). Μεταγενέστερα οι δήμαρχοι και άλλων αστικών κέντρων από άλλες ηπείρους εφάρμοσαν παρόμοια πολιτική (π.χ. Σαγκάη, Μπουένος Άιρες). Στη σύγχρονη εποχή, κύριο μέλημα ολοένα και περισσότερων

δημοτικών αρχών, σε παγκόσμιο επίπεδο, αποτελεί η ανάπτυξη του τομέα της δημιουργικής οικονομίας εξαιτίας των οφελών που παρουσιάζει και συνδέονται με τη βιώσιμη ανάπτυξη μιας πόλης, με τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων της και με την ενίσχυση της φήμης της. Επίσης, ο έντονος ανταγωνισμός που παρατηρείται μεταξύ των πόλεων στα πεδία της προσέλκυσης επενδύσεων, νέων κατοίκων και τουριστών ωθεί τους τοπικούς άρχοντες στην υιοθέτηση της πολιτικής ανάπτυξης της δημιουργικής οικονομίας στο χωρικό πλαίσιο που ασκούν διακυβέρνηση.

Παράλληλα η πολιτική ανάπτυξης της δημιουργικής οικονομίας από τους ιθύνοντες των πόλεων, ώστε να επέλθει αστική αναγέννηση και βιώσιμη ανάπτυξη αυτών, επιβάλλεται να βασίζεται στις εμπειρίες και την τεχνογνωσία από πετυχημένες περιπτώσεις άλλων πόλεων. Το μοντέλο όμως που θα ακολουθήσουν οι δημοτικές αρχές διαφοροποιείται από πόλη σε πόλη καθώς λαμβάνονται υπόψη τα ιδιαίτερα κοινωνικά, οικονομικά και πολιτιστικά χαρακτηριστικά του κάθε τόπου. Έτσι, οι κυβερνώντες πόλεων, όπως το Μπουένος Άϊρες και η Σαγκάη, πέρα από τους βασικούς στόχους που επιδίωξαν και επιδιώκουν με την υιοθέτηση της παραπάνω πολιτικής και σχετίζονται με την αναβάθμιση του αστικού τοπίου και τη βιώσιμη ανάπτυξη αυτών διαθέτουν και δευτερεύουσες επιδιώξεις που εξαρτώνται από τα τοπικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν. Για παράδειγμα, η δημοτική αρχή του Μπουένος Άϊρες επιδίωξε και επιδιώκει με την ανάπτυξη της δημιουργικής οικονομίας στη νότια πλευρά της πόλης να επιτύχουν την άμβλυνση των κοινωνικών αντιθέσεων της με τις οικονομικά εύρωστες περιοχές του Βορρά, εκτός από την αισθητική αναβάθμιση και τη βιώσιμη ανάπτυξή της.

Απόδειξη του γεγονότος, ότι η ενίσχυση της δημιουργικής οικονομίας αποτελεί σημαντικό εργαλείο της αστικής διακυβέρνησης και σχεδιασμού περιοχών για τις δημοτικές αρχές των παραπάνω πόλεων είναι η ύπαρξη οργανισμών που ανήκουν στη δικαιοδοσία των δήμων, που υποστηρίζουν τις δραστηριότητες που άπτονται της δημιουργικότητας. Ακόμη, η πρόβλεψη των χώρων εργασίας για τις ΔΣ είναι σημαντικό συστατικό των πολιτικών βιώσιμης ανάπτυξης και αναγέννησης, για τις προαναφερόμενες περιοχές, τις τελευταίες δύο δεκαετίες. Επιπλέον, στους χώρους που αναπτύσσονται οι ΔΣ προηγούνται δημόσιες δράσεις που αποσκοπούν να προσδώσουν αξία σε αυτούς δημιουργώντας και βελτιώνοντας υπάρχουσες υποδομές (αύξηση των δημοσίων συγκοινωνιών και χώρων φωτισμού, διεύρυνση πεζοδρομίων, φύτευση δέντρων, κατασκευή πλατειών, λεωφόρων και πάρκων).

Στο σημείο αυτό θα ήταν καλό να επισημανθεί, ότι η προώθηση των δημιουργικών ζωνών από τους ιθύνοντες των αστικών περιοχών του Μπουένος Άϊρες και της Σαγκάης περιλαμβάνει διάφορα μέσα πολιτικής όπως προνομιακή φορολογία, χορήγηση δανείων και παροχή διαφόρων υπηρεσιών (π.χ. συμβουλευτικών, τεχνολογική υποστήριξη) για τις επιχειρήσεις που εγκαθίστανται σε αυτές. Επομένως, διαπιστώνεται ότι μια λειτουργία της δημοτικής αρχής στις παραπάνω πόλεις είναι να δημιουργεί προϋποθέσεις για την προσέλκυση επενδύσεων από τους ιδιώτες, στον τομέα της δημιουργικής οικονομίας και ιδιαίτερα στις ΔΚΠΣ, γεγονός που μας οδηγεί να συμπεράνουμε ότι σημαντικός παράγοντας για την ανάπτυξη της δημιουργικής οικονομίας, σε αυτές τις περιοχές, είναι η σύμπραξη ιδιωτικού και δημοσίου τομέα.

Το μέγεθος της επιρροής των δημιουργικών σχηματισμών στον τομέα της δημιουργικής οικονομίας διαφέρει από περιοχή σε περιοχή καθώς, επί παραδείγματι, στο Μπουένος Άϊρες είναι μεγάλο, καθόσον οι εργαζόμενοι στις δημιουργικές συστάδες της πόλης αποτελούν τη μεγάλη πλειοψηφία (87,5%) των εργαζομένων στον παραπάνω τομέα, αλλά στη Σαγκάη είναι μικρότερο από το Μπουένος Άϊρες, καθότι ο αριθμός των απασχολούμενων στα ΔΣ αυτής αντιπροσωπεύει το 11,5% του συνόλου των εργαζομένων στη δημιουργική οικονομία. Όμως, είναι κοινά παραδεκτό ότι οι ΔΣ συμβάλλουν στη βιώσιμη ανάπτυξη και αναζωογόνηση περιοχών όπως οι πόλεις που προαναφέρθηκαν.

Παράλληλα, διαπιστώνεται ότι οι ΔΣ στη Σαγκάη είναι περισσότερες από το Μπουένος Άϊρες. Ακόμη, μπορεί να αναφερθεί ότι υφίσταται σημαντική σχέση μεταξύ των δημιουργικών σχηματισμών, της αστικής ιστορίας και του πολιτισμού, γιατί τα ιστορικά μέρη με ιδιαίτερη εικόνα και πολιτισμικό παρελθόν είναι ζωτικής σημασίας για τα δημιουργικά συμπλέγματα γεγονός που αποδεικνύεται στις περιπτώσεις της Σαγκάης και του Μπουένος Άϊρες.

Αξίζει να τονισθεί, ότι τα κτίρια που στεγάζουν αρκετές ΔΣ στη Σαγκάη και στο Μπουένος Άϊρες ήταν πρώην βιομηχανικά κελύφη που υποβάθμιζαν το αστικό τοπίο. Το κίνητρο για τις δημοτικές αρχές να μετατρέψουν παλιά βιομηχανικά κτίρια σε δημιουργική πάρκα σχετίζεται με την ανάγκη ανάπτυξης και ανάπλασης των περιοχών των πόλεων τους. Απότοκο της αστικής αναζωογόνησης των κεντρικών περιοχών της Σαγκάης, λόγω της ανάπτυξης των ΔΣ, είναι να παρουσιαστεί το φαινόμενο του εξευγενισμού, διότι υφίστανται επενδύσεις στον τομέα των ακινήτων που οδηγεί στην

αύξηση των τιμών των ενοικιαζόμενων χώρων, ασκώντας οικονομικές πιέσεις στους καλλιτέχνες, γι' αυτό είναι μια σοβαρή απειλή για την πολιτιστική πολυμορφία και τη δυναμική των ΔΣ. Στο Μπουένος Άϊρες η δημοτική αρχή λαμβάνει μέτρα προστασίας των κατοικιών του τοπικού πληθυσμού των περιοχών, που υφίστανται εξευγενισμό. Επιπρόσθετα, κάποιοι μελετητές ισχυρίζονται ότι τα δημιουργικά πάρκα στις περιοχές του Μπουένος Άϊρες και της Σαγκάης δεν προάγουν τη δημιουργικότητα και τα ταλέντα των καλλιτεχνών, αλλά αντιθέτως εμπορευματοποιούν τις δημιουργικές δραστηριότητες.

Συν τοις άλλοις, ο τομέας της δημιουργικής οικονομίας στις παραπάνω πόλεις μπορεί να συμβάλλει και στην προώθηση της εικόνας τους, ιδιαίτερα, αν συνδυασθεί με την υιοθέτηση της στρατηγικά σχεδιασμένης διαδικασίας του city branding από τις αστικές αρχές, ενώ μπορεί να αποτελέσει αναπόσπαστο μέρος της ευρύτερης στρατηγικής του μάρκετινγκ τόπου. Εν κατακλείδι, μπορεί να υποστηριχθεί ότι το μοντέλο της δημιουργικής πόλης αποτελεί ένα σημαντικό εργαλείο της αστικής διακυβέρνησης και του αστικού σχεδιασμού στη σύγχρονη εποχή, καθώς συμβάλλει ώστε να επιτευχθεί αναγνωρισιμότητα, ενίσχυση ανταγωνιστικότητας, βιώσιμη ανάπτυξη και αναζωογόνηση σε αστικά κέντρα, όπως είναι η Σαγκάη και το Μπουένος Άϊρες.

Εικόνα 3.11: Σαγκάη

Δημιουργική συστάδα «Γέφυρα 8»

Πηγή: (<http://www.easytourtchina.com>)**Εικόνα 3.12:** Μπουένος Άϊρες

Θέατρο Κολόμβου

Πηγή: (<http://www.buenosairesfreewalks.com>)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1: ΕΙΚΟΝΕΣ

Εικόνα 1: Μπρασόβ

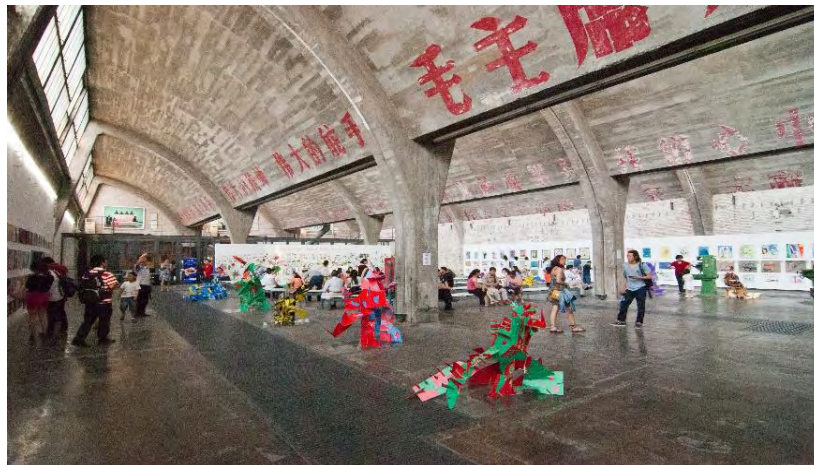
Πηγή: (<http://www.romaniajournal.ro>)

Εικόνα 2: Μουσείο Γκουανγκντόνγκ στην πόλη Γκουανγκζού

Πηγή: (<http://www.gettyimages.com/>)

Εικόνες 3 και 4: Δημιουργική συστάδα «798» στο Πεκίνο

Πηγή: (<http://sites.dartmouth.edu>; <https://upload.wikimedia.org>)

Εικόνα 5: Μπουένος Άϊρες

Πηγή: (Studentblogs, 2015)

Εικόνα 6: Δημιουργική συστάδα «περιοχή τεχνών» στο Μπουένος Άϊρες

Πηγή: (<https://turismo.buenosaires.gob.ar>)

Εικόνα 7: Το Μητροπολιτικό Κέντρο Σχεδιασμού (CMD) στο Μπουένος Άϊρες

Πηγή: (British council, 2011)

Εικόνα 8: Κέντρο πολιτισμού De la Cooperación (Μπουένος Άϊρες)

Πηγή: (<http://www.jvarqs.com.ar>)

Εικόνα 9: Θέατρο Κολόμβου (Μπουένος Άϊρες)

(<http://www.panoramio.com>)

Εικόνα 10: Το δημιουργικό πάρκο «Τιαντζιφάνγκ»

Πηγή: (Greek, 2012)

Εικόνα 11: Εσωτερικός χώρος δημιουργικής συστάδας 1933 (Σαγκάη)

Πηγή: (<https://www.triphobo.com>)

Εικόνα 12: Σαγκάη

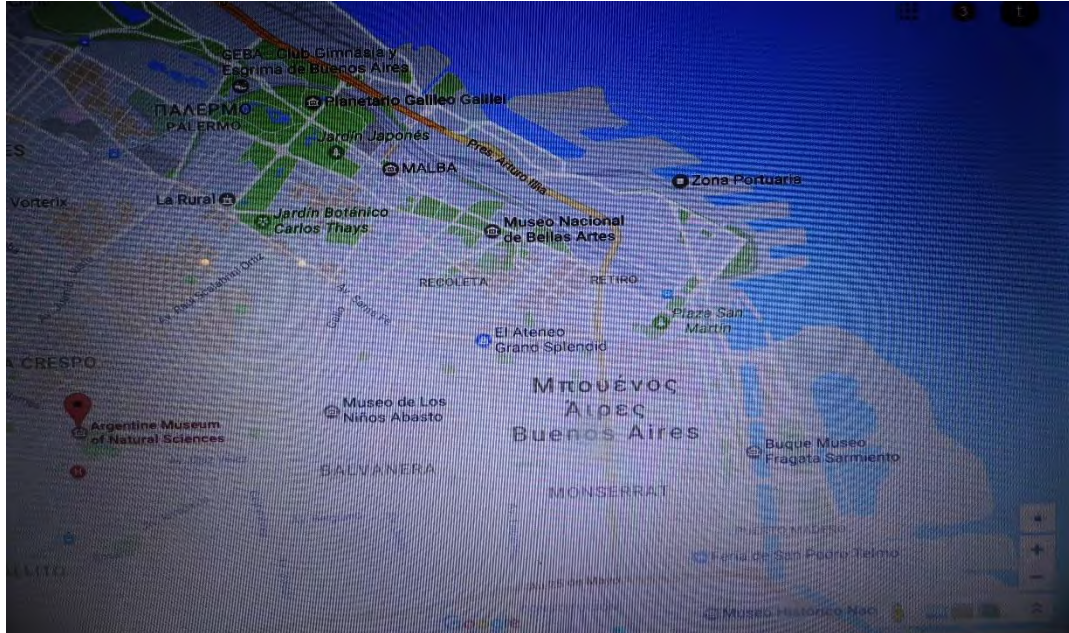

Πηγή: (<http://www.youngchinawatchers.com>)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2: ΧΑΡΤΕΣ

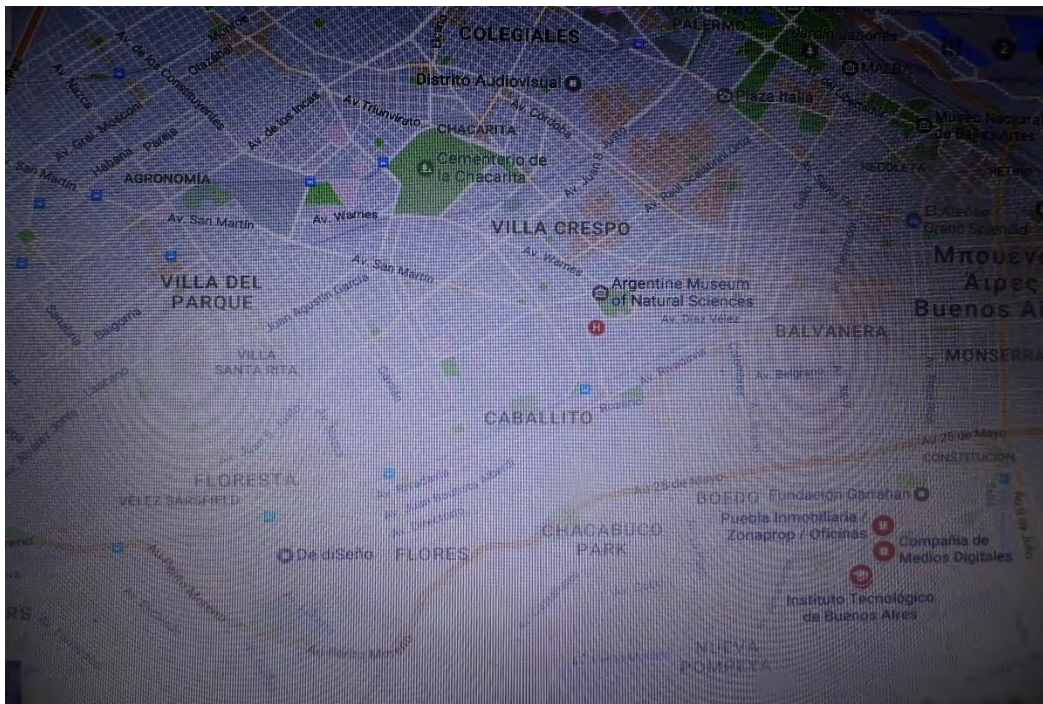
Α) ΧΑΡΤΕΣ ΜΕ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΕΣ ΣΥΣΤΑΔΕΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΕΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΕΣ ΤΟΥ ΜΠΟΥΕΝΟΣ ΑΪΡΕΣ

Χάρτης 1: Γεωγραφική θέση των «πολιτιστικών και δημιουργικών βιομηχανιών» στις βόρειες περιοχές του Μπουένος Αϊρες

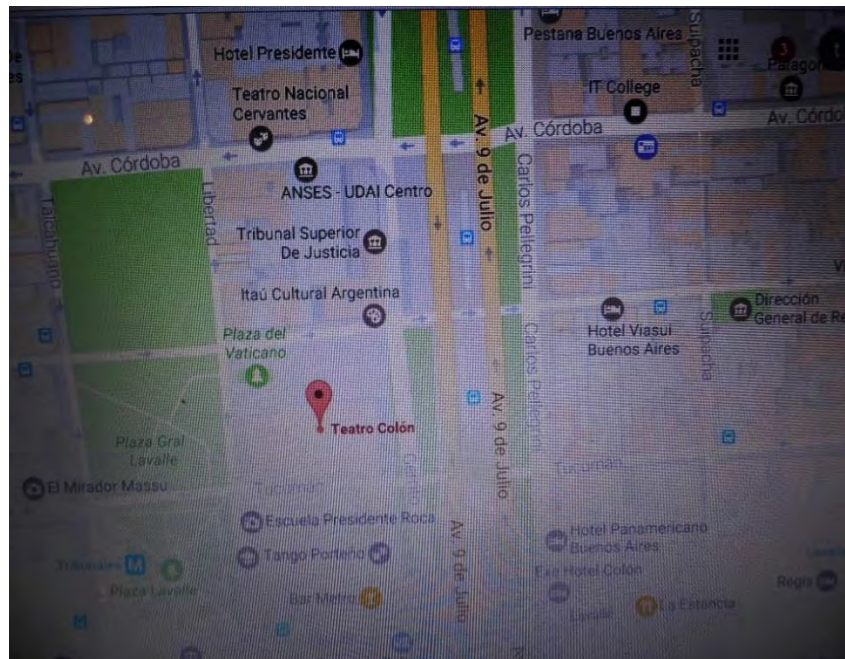
Πηγή: (Ιδία επεξεργασία από χάρτη της Google, <https://www.google.gr/maps>)

Χάρτης 2: Γεωγραφική θέση της ΔΣ «Περιοχή των Οπτικοακουστικών»

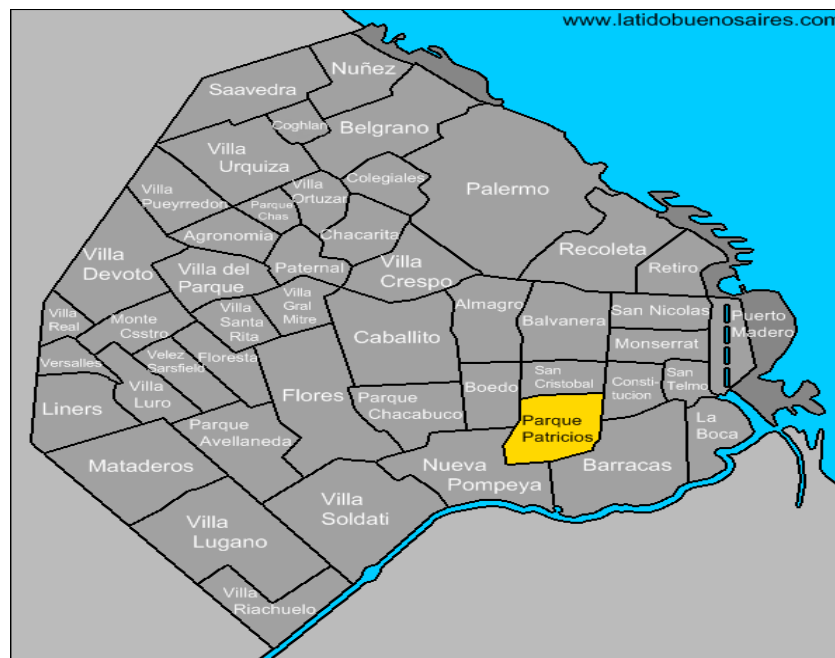
Πηγή: (Ιδία επεξεργασία από χάρτη της Google, <https://www.google.gr/maps>)

Χάρτης 3: Γεωγραφική θέση του Θεάτρου Κολόμβου

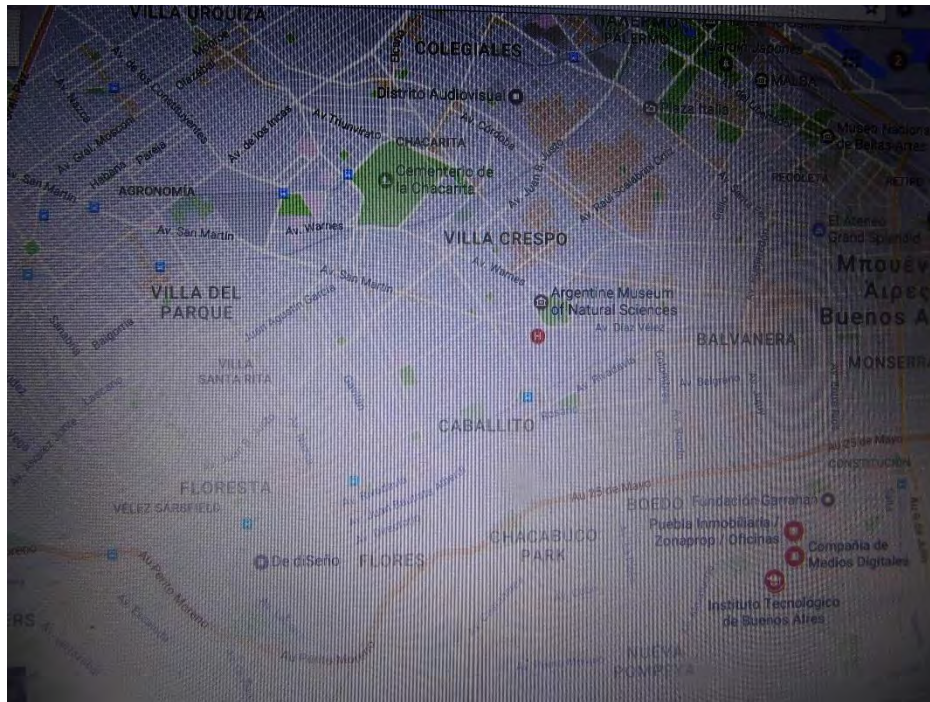

Πηγή: (Ιδία επεξεργασία από χάρτη της Google, <https://www.google.gr/maps>)

Χάρτης 4: Γεωγραφική θέση της περιοχής Πάρκο Πατρικίου όπου στεγάζεται η συστάδα τεχνολογικών επιχειρήσεων

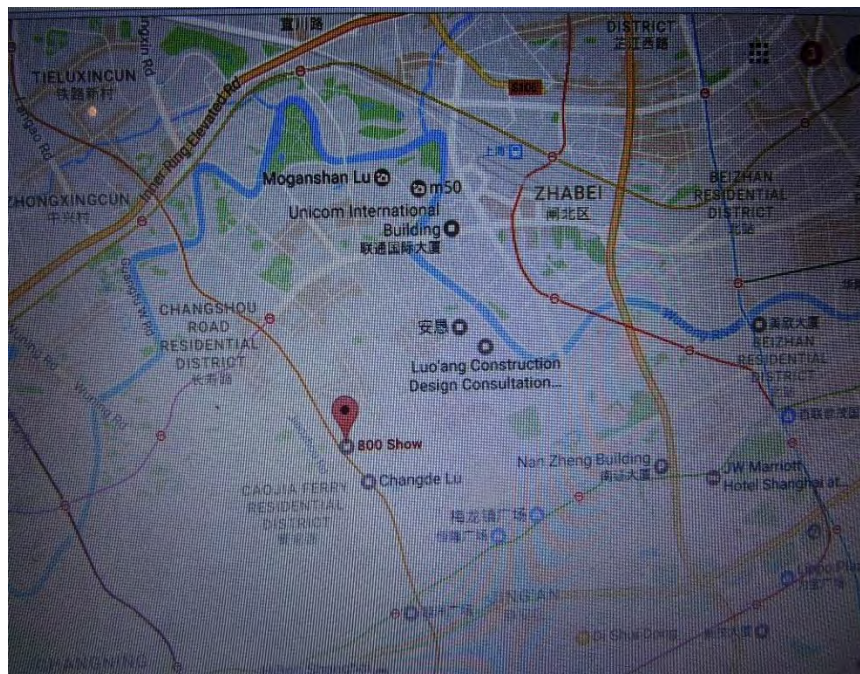

Πηγή: (<http://latidobuenosaires.com>)

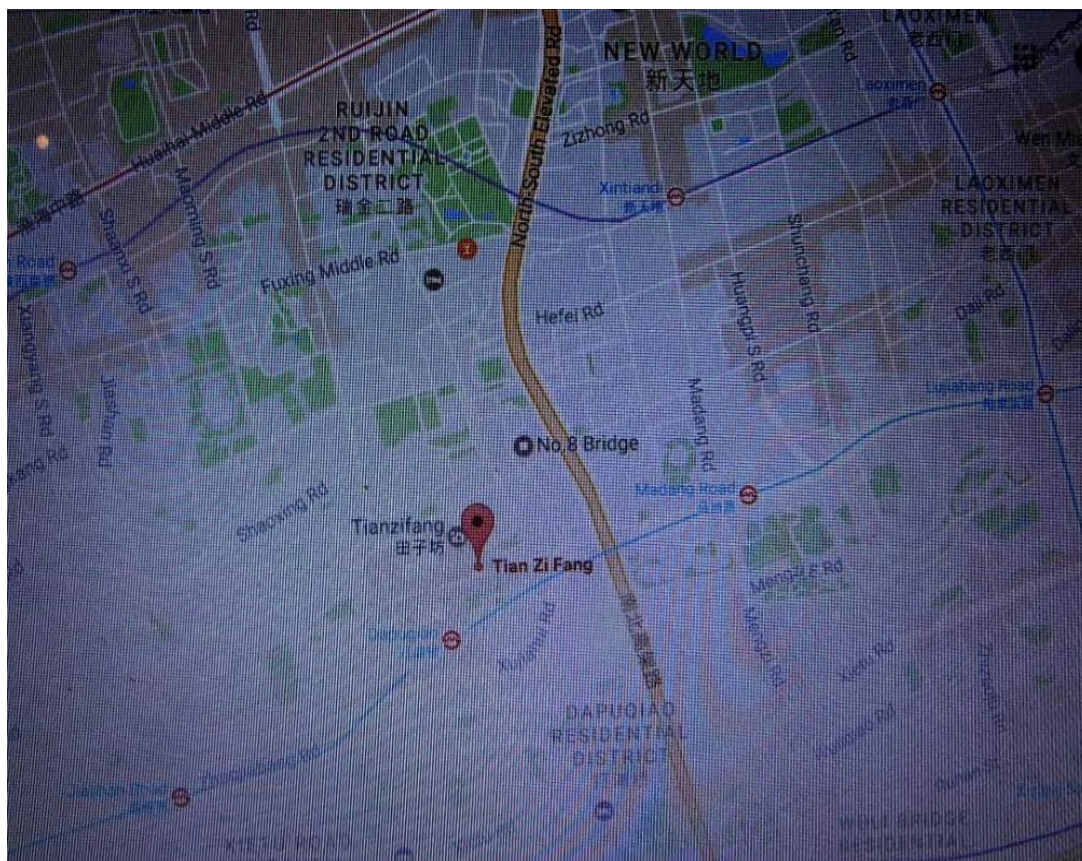
Χάρτης 5 : Γεωγραφική θέση της δημιουργικής συστάδας «Τεχνολογική Περιοχή»

Πηγή: (Ιδία επεξεργασία από χάρτη της Google, <https://www.google.gr/maps>)

B) ΧΑΡΤΕΣ ΜΕ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΕΣ ΣΥΣΤΑΔΕΣ ΤΗΣ ΣΑΓΚΑΗΣ

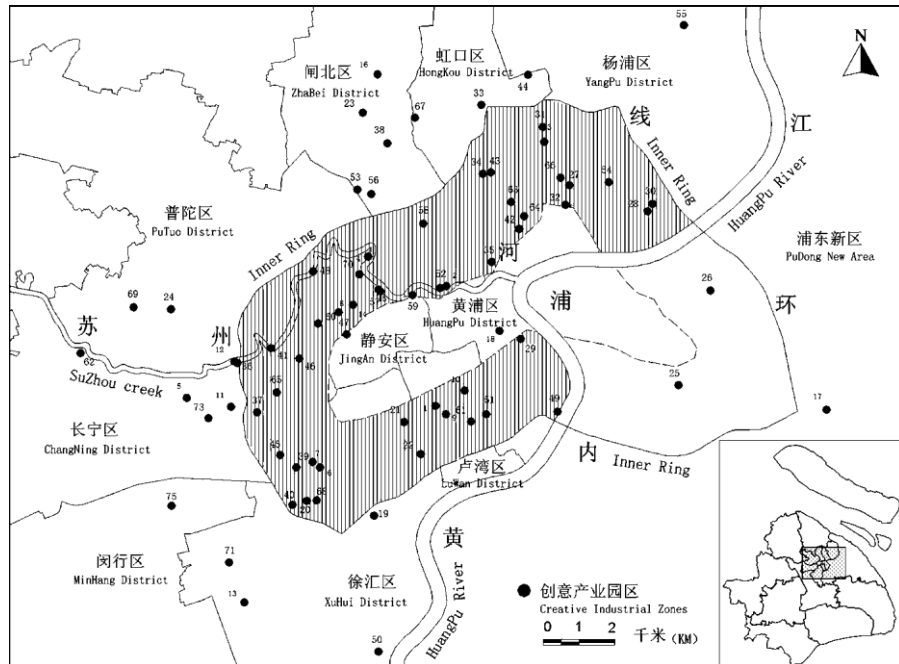
Χάρτης 1: Γεωγραφική θέση της δημιουργικής συστάδας «800 Show»

Πηγή: (Ιδία επεξεργασία από χάρτη της Google, <https://www.google.gr/maps>)

Χάρτης 2: Γεωγραφική θέση των ΔΣ «Τιάν Ζι Φανγκ» και «Γέφυρα 8»

Πηγή: (Ιδία επεξεργασία από χάρτη της Google, <https://www.google.gr/maps>)

Χάρτης 3: Οι δημιουργικές συστάδες που σχηματίζουν το σχήμα C ευρισκόμενες κατά μήκος του ποταμού Χουκνγκ - Που και του εσωτερικού δαχτυλίου

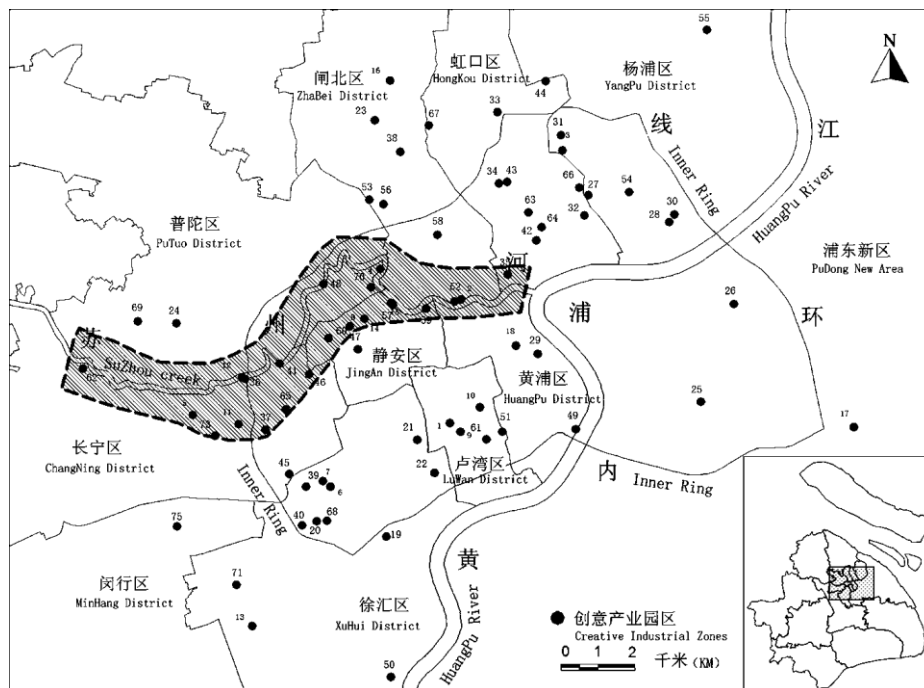

1. Τιαντζιφάνγκ	2. Δημιουργική Αποθήκη	3. Πάρκο Σχεδιασμού και Δημιουργίας	4. M50
5. Πάρκο Λογισμικού Tianshan	6. Πάρκο Λογισμικού Tianshan	7. Πάρκο Λογισμικού Hongqiao	8. Πάρκο Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης
9. Γέφυρα No. 8	10. Zhuowei 700	11. Πάρκο Βιομηχανικής Μόδας	12. Γέφυρα Zhoujia
13. Εργοστάσιο Σχεδιασμού	14. Tongle Fang	15. Σύγχρονο Βιομηχανικό Πάρκο Τζινγκ'αν	16. Βιομηχανικό Πάρκο Σχεδιασμού
17. Δημιουργική Βιομηχανική Βάση Πολιτισμικής Τεχνολογίας Zhangjiang	18. Βιομηχανικό Κέντρο Τουριστικών σουβενίρ	19. Δημιουργικό Σπίτι 2557	20. Πάρκο Μόδας
21. Δημιουργικός Δρόμος LOFT	22. Ψηφιακό Xuhu X2	23. Εργοστάσιο Αλουμινίου	24. Tiandi Park

25. Δημιουργικός Δρόμος Yifei	26. Έκθεση αυτοκινήτων	27. Hi Shanghai	28. Dongfang Βάλλεϋ
29. Κτίριο Σχεδιασμού Τουριστικών σουβενίρ	30. Συμμαχία Δημιουργικότητας	31. Αρχιτεκτονική Σχεδίαση Γιάρδας	32. Πάρκο Tongli
33. Γέφυρα Wisdom	34. Διάστημα 188	35. Διαμέρισμα Delin	36. Δημιουργικό Ποτάμι
37. Δημιουργική Προέλευση	38. Παραγωγή JD	39. Ψηφιακό κτίριο Διασκέδασης	40. Δημιουργικό Πάρκο Δυτικής Όχθης
41. Αποθήκη Husi	42. Παλιά Γιάρδα 1933	43. · Ηλιόλουστος Κήπος Πράσινης Γης	44. Youzu No.173
45. Νέο εργοστάσιο Χάλυβα No.10	46. Δημιουργική Πλατεία Hualian	47. Δημιουργικό Πάρκο 98	48. Αποθήκη E
49. Αποθήκη Waimalu	50. Δημιουργικό Πάρκο HSBC	51. Δημιουργικό Γραφείο Σοφίας	52. Παλιά Αποθήκη Sihang
53. Νέα Σοφία Βάλλεϋ	54. Meidiya 1895	55. Μεσαίο Δαχτυλίδι Όχθης Ποταμού 128	56. Οδός Διασήμων
57. Διασκεδαστικός χώρος 3	58. Πάρκο Peacock	59. Νότιος ποταμός Suzhou	60. Δημιουργικός Χώρος Jing'an
61. Πάρκο ομορφιάς SOHO	62. Λέσχη Μόδας Brand	63. Πάρκο Wuhua	64. Jianqiao 69
65. Πάρκο Juwei	66. Λιμάνι Up- start	67. Ουράνιο τόξο βροχής	68. Διεύθυνση ζωής
69. Jinsha Βάλλεϋ	70. Changshou Suhe	71. Συχνότητα SVA	72. Δημιουργική Πλατεία Πρώτου Οράματος
73. Αποθήκη Τέχνης Yuangong	74. Διεθνές Πάρκο Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης Lingang	75. Gubei Xinqiao	

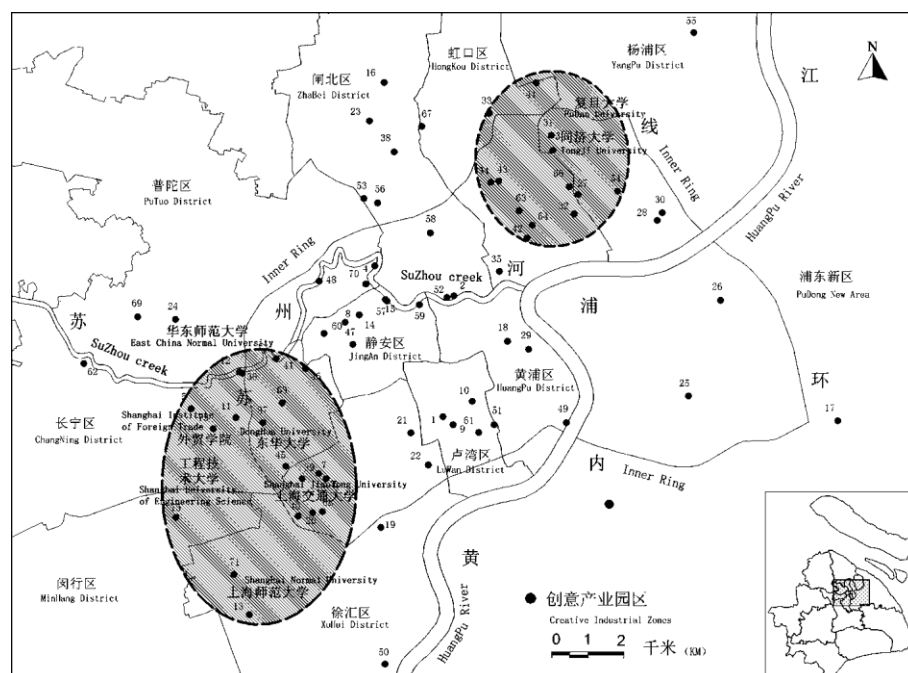
Πηγή: (Jinfeng, C. και Kagawa, T. , 2009)

Χάρτης 4: Οι δημιουργικές συστάδες κατά μήκος του ποταμού Σου – Τσέου Creek

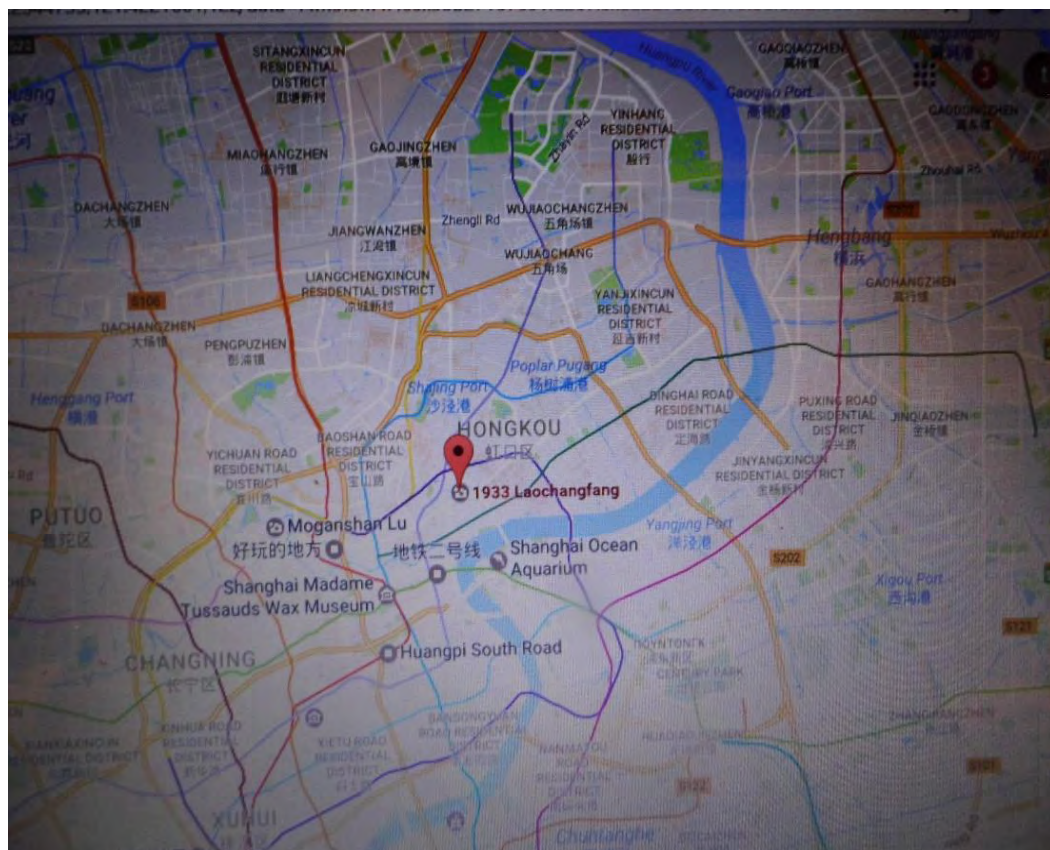
Πηγή: (Jinfeng, C. και Kagawa, T. , 2009)

Χάρτης 5: Οι δημιουργικές συστάδες που σχηματίζουν δύο δαχτυλίδια και ευρίσκονται στα βορειοανατολικά και νοτιοδυτικά της Σαγκάης

Πηγή: (Jinfeng, C. και Kagawa, T. , 2009)

Χάρτης 6: Γεωγραφική θέση της δημιουργικής συστάδας «1933»

Πηγή: (Ιδία επεξεργασία από χάρτη της Google, <https://www.google.gr/maps>)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3: ΠΙΝΑΚΕΣ**Πίνακας 1:** Το περιεχόμενο των δημιουργικών κλάδων: πέντε βασικές προσεγγίσεις

Μοντέλο DCMS	Μοντέλο συμβολικών κειμένων	Μοντέλο ομόκεντρων κύκλων	Μοντέλο πνευματικών δικαιωμάτων WIPO	Μοντέλο UNCTAD
Ως δημιουργικοί ορίζονται οι κλάδοι Οι ‘υψηλές’ ή ‘σοβαρές’ τέχνες Διακρίνει δύο είδη αξίας: της Περιλαμβάνει κλάδους που Διευρύνει την έννοια της που απαιτούν δημιουργικότητα, δεξιότητες και ταλέντο, με δυνατότητα δημιουργίας πλούτου και θέσεων εργασίας μέσω της εκμετάλλευσης των πνευματικών τους δικαιωμάτων.	Οι ‘υψηλές’ ή ‘σοβαρές’ τέχνες Διακρίνει δύο είδη αξίας: της Περιλαμβάνει κλάδους που Διευρύνει την έννοια της που απαιτούν δημιουργικότητα, δεξιότητες και ταλέντο, με δυνατότητα δημιουργίας πλούτου και θέσεων εργασίας μέσω της εκμετάλλευσης των πνευματικών τους δικαιωμάτων στο πεδίο της δημόσιας παρέμβασης. Έτσι ως δημιουργικά αντιμετωπίζονται εκείνα τα προϊόντα που αφορούν τη ‘βιομηχανική’ παραγωγή, διανομή και κατανάλωση συμβολικών κειμένων. διάφορα μέσα.	Διακρίνει δύο είδη αξίας την πολιτιστική και την εμπορική. Στον πυρήνα του μοντέλου βρίσκονται οι κεντρικές δημιουργικές τέχνες οι οποίες ήχο, λόγο και εικόνα υψηλής πολιτιστικής αξίας που διαχέεται προς τους εξωτερικούς κύκλους. Στην πορεία αυτής της διάχυσης η πολιτιστική αξία μειώνεται και αυξάνεται η εμπορική.	Περιλαμβάνει κλάδους που εμπλέκονται άμεσα ή έμμεσα στη δημιουργία, παραγωγή, μετάδοση και διανομή προϊόντων με πνευματικά δικαιώματα	Διευρύνει την έννοια της δημιουργικότητας περιλαμβάνοντας οποιαδήποτε οικονομική δραστηριότητα παράγει συμβολικά προϊόντα εξαρτώμενα από πνευματική ιδιοκτησία και απευθυνόμενα σε ένα ευρύ κοινό 1. Πολιτιστική κληρονομία 2. Τέχνες 3. ΜΜΕ 4. Λειτουργικές δημιουργίες

Πηγή: (Καλογερέσης και Κουρτέσης, 2013)

Πίνακας 2: Ποια είναι τα έσοδα και πόσοι είναι οι εργαζόμενοι στις ΠΚΔΒ παγκοσμίως

Τμήματα δημιουργικών και πολιτιστικών επιχειρήσεων	Έσοδα σε δις.\$ (2013)	Εργαζόμενοι (2013)
Τηλεόραση	477	3.527.000
Εικαστικές Τέχνες	391	6.732.000
Εφημερίδες και Περιοδικά	354	2.865.000
Διαφήμιση	285	1.953.000
Αρχιτεκτονική	222	1.688.000
Βιβλία	143	3.670.000
Παραστατικές Τέχνες	127	3.538.000
Ηλεκτρονικά παιχνίδια (Gaming)	99	65.000
Κινηματογράφος	77	2.484.000
Μουσική	65	3.979.000
Ράδιο	46	502.000
Σύνολο	2.285	31.524.000

Πηγή: (Ey, 2015)

Πίνακας 3: Ποσοστό μεταβολής των τομέων οικονομίας του ΗΒ σε σχέση με το ΑΕΠ της χώρας

Τομείς Οικονομίας	Ποσοστό μεταβολής σε σχέση με το ΑΕΠ μεταξύ 2013-2014	Ποσοστό μεταβολής σε σχέση με το ΑΕΠ μεταξύ 2008-2014
Κατασκευές	10.20%	9.70%
Δημιουργικές και Πολιτιστικές Βιομηχανίες	8.90%	37.50%
Επαγγελματικές υπηρεσίες	7.30%	22.60%
Άλλες υπηρεσίες	7.10%	30.60%
Χρηματοπιστωτικές και ασφαλιστικές δραστηριότητες	7.00%	21.60%
Διανομή, μεταφορά, ξενοδοχεία και εστιατόρια	5.50%	16.30%
Κτηματαγορά	3.70%	34.70%
Γεωργία, δασοκομία και αλιεία	2.50%	11.90%
Πληροφορίες και επικοινωνία	2.20%	13.30%
Κυβερνητικές υπηρεσίες, υγεία και εκπαίδευση	2.20%	12.70%
Σύνολο Οικονομίας ΗΒ	4,60	18,20

Πηγή: (DCMS, 2016)

Πίνακας 4: Έσοδα και εργαζόμενοι στα τμήματα δημιουργικής οικονομίας στη Λατινική Αμερική- Καραϊβική και στην Ασία-Ωκεανία

Τομείς δημιουργικής οικονομίας	Λατινική Αμερική- Καραϊβική		Ασία-Ωκεανία	
	Έσοδα (σε δις. \$) από τους τομείς της δημιουργικής οικονομίας	Εργαζόμενοι στη δημιουργική οικονομία	Έσοδα (σε δις. \$) της δημιουργικής οικονομίας	Εργαζόμενοι στη δημιουργική οικονομία
Τηλεόραση	41,9	105.000	118	1.943.000
Διαφήμιση	21,1	273.000	68,5	453.000
Εφημερίδες και Περιοδικά	19	124.000	141,6	1.630.000
Εικαστικές Τέχνες	12,4	376.000	191,5	3.284.000
Βιβλία	7,9	308.000	48,7	1.704.000
Κινηματογράφος	5,4	115.000	25,9	774.000
Παραστατικές Τέχνες	4,7	197.000	14,5	1.349.000
Ηλεκτρονικά παιχνίδια (Gaming)	4,6	36.000	47,1	252.000
Αρχιτεκτονική	4,4	316.000	117,2	492.000
Ράδιο	2,5	17.000	6,1	177.000
Μουσική	2,3	150.000	16,3	1.294.000
Σύνολο	124	1.900.000	743	12.700.000

Πηγή: (Ey, 2015)

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΕλληνόγλωσση Βιβλιογραφία

Αθανασόπουλος, Ο. και Καραβά, Μ. (2008) ‘Το Φαινόμενο του Εξευγενισμού (gentrification) Κεντρικών Περιοχών Πόλεων’, Εργασία στο μάθημα Ιστορία και Θεωρία 8: Θεωρίες για την σύγχρονη πόλη, Αθήνα: Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών - Εθνικό Μετσόβειο Πανεπιστήμιο.

Αραβαντινός, Α. (2002) ‘Δυναμικές και σχεδιασμός κέντρων στην πόλη των επόμενων δεκαετιών -προς συγκεντρωτικά ή αποκεντρωτικά σχήματα;’, *Αειχώρος*, (1) 1: 6-29.

Αραβαντινός, Α. (1997/1998) *Πολεοδομικός Σχεδιασμός, για μια Βιώσιμη Ανάπτυξη του Αστικού Χώρου*, Αθήνα: Συμμετρία.

Αυδίκος, Β. (2014) *Οι Πολιτιστικές και Δημιουργικές Βιομηχανίες στην Ελλάδα*, Αθήνα: Επίκεντρο.

Βλάχβη, Ε. (2011) ‘Αστική Αναγέννηση στην Κεντρική Περιοχή της Θεσσαλονίκης. Η περίπτωση της Δ.Ε.Θ’, Διπλωματική εργασία, Θεσσαλονίκη :Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας και Ανάπτυξης– Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.

Γετίμης Π. (1999/2005) ‘Αστικές πολιτικές και κοινωνικά κινήματα στις πόλεις’, στο Δ. Οικονόμου και Γ. Πετράκος (επ.) *Η Ανάπτυξη των Ελληνικών Πόλεων, Διεπιστημονικές Προσεγγίσεις Αστικής Ανάλυσης και Πολιτικής*, Βόλος/Αθήνα: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας/Gutenberg, σελίδες 359-370.

Γιαννακού, Α. (2016) ‘Η αστική αναγέννηση και αναζωογόνηση ως απόκριση στην αστική αλλαγή και στην κρίση’, Διάλεξη στα πλαίσια του μαθήματος Αστική Ανάπλαση, Αναγέννηση και Ανάπτυξη, Βόλος: ΤΜΧΠΠΑ -Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας.

Γοσποδίνη, Α. (2006) ‘Σκιαγραφώντας, ερμηνεύοντας και ταξινομώντας τα νέα τοπία της μεταβιομηχανικής πόλης’, στο Α. Γοσποδίνη Η. Μπεριάτος (επ.) *Τα νέα αστικά τοπία και η ελληνική πόλη*, Αθήνα: Κριτική.

Δέφνερ, Α. (1999/2005) ‘Πολιτιστικός τουρισμός και δραστηριότητες ελεύθερου χρόνου: η επίδραση στις λειτουργίες των πόλεων’, στο Δ. Οικονόμου και Γ. Πετράκος (επ.) *Η Ανάπτυξη των Ελληνικών Πόλεων, Διεπιστημονικές Προσεγγίσεις Αστικής Ανάλυσης και Πολιτικής*, Βόλος /Αθήνα: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας/Gutenberg, σελίδες 117-156.

Δέφνερ, Α., Μεταξάς, Θ., Συρακούλης, Κ. και Παπαθεοχάρη, Θ. (2009) ‘Μπορεί ένας πολιτιστικός πόρος να λειτουργήσει ως καταλύτης της ανάπτυξης μιας πόλης; Η περίπτωση του Μουσείου Καπνού της Καβάλας’, στον Κοτζαμάνης, κ.ά. (επ.) *Πρακτικά του 2ου Πανελληνίου Συνεδρίου Πολεοδομίας, Χωροταξίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης*, Τόμος 2, Βόλος: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας, σελίδες 829-836

Δημόπουλος, Κ. και Σιόλας, Α. (2009) ‘Οι προβληματισμοί για την έννοια της μητρόπολης και οι επιπτώσεις τους στην αντιμετώπιση του σχεδιασμού της’. στον Κοτζαμάνης, κ.ά. (επ.) *Πρακτικά 2ου Πανελληνίου Συνεδρίου Πολεοδομίας, Χωροταξίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης*, Τόμος 2, Βόλος: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας, σελίδες 747-756.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, (2011) Πρόταση Κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση του προγράμματος “Δημιουργική Ευρώπη”.

Ζουμπουλάκης, Μ. (2015) ‘Δημιουργικές προκλήσεις στην οικονομία’, *Days of Art*, τεύχος 2, σελ. 54-57.

Καραβιά Ε., (2006) ‘Αστικές Αναπλάσεις Υποβαθμισμένων Περιοχών’ , Εργασία στο μάθημα: Δυναμική των χωρικών δομών και χρήσεων γης και σύγχρονες πρακτικές του σχεδιασμού , στο πλαίσιο του ΔΠΜΣ «Αρχιτεκτονική-Σχεδιασμός του χώρου», Αθήνα: Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο

Καλογερέσης , Α. και Κουρτέσης Α., (2013) ‘Δημιουργικότητα και ανάπτυξη: μύθοι και πραγματικότητες με αφορμή την περίπτωση της Θεσσαλονίκης’, *Εισήγηση στο 11ο Τακτικό Επιστημονικό Συνέδριο Ελληνικής Εταιρείας Περιφερειακής Επιστήμης ERSA*, Πάτρα.

Λουκόπουλος ,Δ., Πολύζος, Ι., Πυργιώτης ,Ι. και Τούντα Φ. (1990) ‘Δυνατότητες και προοπτικές των προγραμμάτων ανάπλασης –Προτάσεις για ένα νέο οργανωτικό σχήμα’, Ερευνητικές εργασίες , Τομέας Πόλη & Κοινωνικές πρακτικές, Αθήνα: ΕΜΠ, Τμήμα Αρχιτεκτόνων, Γενική Γραμματεία Έρευνας & Τεχνολογίας, Ελληνική Εταιρία Τοπικής Ανάπτυξης & Αυτοδιοίκηση.

Μακρή, Μ. και Σκάγιαννης, Π. (2012) ‘Αποβιομηχάνιση και μετασχηματισμός του χώρου: Η οδός Πειραιώς’, *Εισήγηση στο 3ο Πανελλήνιο Συνέδριο Χωροταξίας, Πολεοδομίας & Περιφερειακής Ανάπτυξης*, Βόλος

Οικονόμου, Δ. (2004) ‘Αστική αναγέννηση και πολεοδομικές αναπλάσεις’, *Τεχνικά Χρονικά*, 5 (3): 1-10.

Οικονόμου, Δ., Γετίμης, Π., Δεμαθάς, Ζ., Πετράκος, Γ. και Πυργιώτης, Γ. (2001) *Ο διεθνής ρόλος της Αθήνας*, Βόλος: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας.

Πολύζος, Σ. (2015) *Αστική Ανάπτυξη*, Αθήνα: Κριτική.

Σουλιώτης, Ν. (2009) 'Πολιτιστικές στρατηγικές και αστική αναζωογόνηση στο ιστορικό κέντρο της Αθήνας: τοπικές συνθήκες και παγκόσμιες τάσεις', στον Κοτζαμάνης, κ.ά. 2009 (επ.) *Πρακτικά 2^ο Πανελληνίου Συνεδρίου Πολεοδομίας, Χωροταξίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης*, Τόμος II, Βόλος: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας, σελίδες 665-674.

Χατζηδημητρόγλου Χ. (2013) 'Δημιουργική Οικονομία: Οι Δημιουργικοί Κλάδοι στην Ελλάδα', Διπλωματική Εργασία, Αθήνα: Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο- Σχολή Εφαρμοσμένων Μαθηματικών & Φυσικών Επιστημών, Τομέας Ανθρωπιστικών Κοινωνικών Επιστημών και Δικαίου.

Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία

Adair, A., Berry, J., McGreal, S., Hutchison, N., Watkins, C. & Gibb, K. (2003) 'Urban regeneration and property investment performance', *Journal of Property Research*, **20** (4): 371- 386.

Becut, A., G., (2016), 'Dynamics of creative industries in a post-communist society. The development of creative sector in Romanian cities', *City, Culture and Society*, **7** (2): 63-68.

Bayardo, R. (2013) 'Políticas culturales y economía simbólica de las ciudades: 'Buenos Aires, en todo ' estas vos', *Latin American Research Review*, **48** (5): 100–128.

Bayliss, D. (2004) 'Creative planning in Ireland: the role of culture-led development in Irish planning', *European Planning Studies*, **12** (4): 497–515.

Bell, D., & Jayne, M. (2004) *City of Quarters: Urban Villages in the Contemporary City*, Oxford : Routledge

Bianchini, F. (1993) 'Remaking European cities: the role of cultural policies', in F. Bianchini and M. Parkinson (eds.) *Cultural Policy and Urban Regeneration. The West European Experience*, Manchester & New York: Manchester University Press, 1-20.

Bontje, M., & Musterd, S. (2009) 'Creative industries, creative class and competitiveness: Expert opinions critically appraised', *Geoforum*, **40** (5): 843–852.

Brown, A., O'Connor, J., & Cohen, S. (2000) 'Local music policies within a global music industry: Cultural quarters in Manchester and Sheffield', *Geoforum*, **31** (4): 437–451.

Campbell, S. (1996) 'Green Cities, Growing Cities, Just Cities? Urban Planning and the Contradictions of Sustainable Development', *Journal of the American Planning Association*, **62** (3): 296–312.

Centner, R. (2009) 'Conflictive Sustainability Landscapes: The Neoliberal Quagmire of Urban Environmental Planning in Buenos Aires', *Local Environment*, **14** (2): 173– 192.

- Chang, T. C. and Teo, P. (2009) ‘The shophouse hotel: vernacular heritage in a creative city’, *Urban Studies*, **46** (2): 341–367.
- Chatterton. P. (2000) ‘Will the real creative city please stand up’, *City*, **4** (3): 390-397.
- Clark, N., T., Lloyd, R., Wong, K. K. & Jain, P. (2002) ‘Amenities drive urban growth’, *Journal of Urban Affairs*, **24** (5): 493-515.
- Couch, C. (1990) *Urban renewal: Theory and practice*, London: Macmillan.
- Crewe, L. & Beaverstock, J. (1998) ‘Fashioning the city: Cultures of consumption in contemporary urban spaces’, *Geoforum*, **29** (3): 287–308.
- Danielson, E., N., (2004) *Shanghai and the Yangzi Delta: The New Yangzi River Trilogy. From Past to Present*, Vol. I, 8-9.
- Davidson, M and Lees, L. (2005) ‘New-build “gentrification” and London’s riverside renaissance’, *Environment and Planning A*, **37** (7): 1165 – 1190.
- Davis, C. H., Creutzberg, T. & Arthurs, D. (2009) ‘Applying an innovation cluster framework to a creative industry: The case of screen-based media in Ontario’, *Innovation: Management, Policy & Practice*, **11** (2): 201–214.
- Drake, G. (2003): ‘This place gives me space’: Place and creativity in the creative industries’, *Geoforum*, **34** (4): 511-524.
- Evans, G. (2001a) *Cultural planning: An urban renaissance*, London & New York: Routledge.
- Evans, G. (2001b) ‘Small is beautiful? ICT and SMTEs: a European comparative’, *Information Technology and Tourism*, **3** (3-4):139-153.
- Evans, G. (2009) ‘Creative cities, creative spaces and urban policy’, *Urban Studies*, **46** (5-6) : 1003–1040.
- Feldman, M. P. (1994) ‘Knowledge complementarity and innovation’, *Small Business Economics*, **6** (5): 363-372.
- Flew, T. & Cunningham, S. (2010) ‘Creative Industries after the first decade of debate’, *The Information Society*, **26** (2): 113-123.
- Florida, R., L. (2002) *The Rise of the Creative Class: And How It's Transforming Work, Leisure, Community and Everyday Life*, New York: Routledge.
- Florida. R. (2003) ‘Cities and creative class’, *City & Community*, **2** (1): 3-19.
- Foord, J. (2008) ‘Strategies for creative industries: An international review’, *Creative Industries Journal*, **1** (2): 91–113.
- Galloway, S. & Dunlop, S. (2007) ‘A critique of definitions of the cultural and creative industries in public Policy’, *International Journal of Cultural Policy*, **13** (1): 17–31.

- Garcia, B. (2004) 'Cultural policy and urban regeneration in western European cities: Lessons from experience, prospects for the future', *Local Economy*, **19** (4): 312–326.
- Garnham, N. (2005) 'From cultural to creative industries: An analysis of the implications of "Creative Industries" approach to arts and media policy making in the United Kingdom', *International Journal of Cultural Policy*, **11** (1): 15-29.
- Gonzalez, S., & Healey, P. (2005) 'A sociological institutionalist approach to the study of innovation in governance capacity', *Urban Studies*, **42** (11): 2055–69.
- Gospodini, A. (2006) 'Portraying, classifying and understanding the emerging landscapes in the post-industrial city', *Cities*, **23** (5): 311–330.
- Gospodini, A. (2009) 'Post-industrial trajectories of Mediterranean European cities: the case of post-Olympics Athens', *Urban Studies*, **46** (5-6): 1157–1186.
- Greenberg, M. (2013) 'What on Earth Is Sustainable? Toward Critical Sustainability Studies', *Boom: A Journal of California* **3** (4): 54–66
- Grimson, A. (2008) 'The Making of New Urban Borders: Neoliberalism and Protest in Buenos Aires', *Antipode* **40** (4): 504– 512.
- Gu, X. (2012) 'The art of re-industrialisation in Shanghai'. *Culture Unbound: Journal Current Cultural Research*, **4** (1): 193–211.
- Gu, X. (2014) 'Cultural Industries and Creative Clusters in Shanghai', *City, Culture and Society*, **5** (3): 123-130.
- Hall, P. (2000) 'Creative cities and economic development' *Urban Studies*, **37** (4): 639–649.
- Hallencreutz, D., & Lundequist, P. (2003) 'Spatial clustering and the potential for policy practice: Experiences from cluster-building processes in Sweden', *European Planning Studies*, **11** (5): 533–537.
- Hamnett, C. and Whitelegg, D. (2007) 'Loft conversion and gentrification in London: From industrial to postindustrial land use', *Environment and Planning A*, **39** (1): 106-124.
- Hannigan, J. (2003) 'Symposium on branding, the entertainment economy and urban place building: introduction', *International Journal of Urban and Regional Research*, **27** (2): 352–360.
- He, J.-L. & Gebhardt, H. (2014) 'Space of creative industries: A case study of spatial characteristics of creative clusters in Shanghai', *European Planning Studies*, **22** (11): 2351-2368.
- Howkins, J. (2001/2007) *The Creative Economy*, London: Penguin books.

- Hutton, T. A. (2004): 'The new economy of the inner city', *Cities*, **21** (2): 89-108.
- Hutton, T. (2006) 'Spatiality, built form and creative industry development in the inner city', *Environment and Planning A*, **38** (10), pp. 1819–1841.
- Hutton, T. (2009) 'Trajectories of the new economy: regeneration and dislocation in the inner city', *Urban Studies*, **46** (5-6): 987–1001.
- Javier, A. (2000) 'The Hyper-Shantytown Neo-Liberal Violence(s) in the Argentine Slum', *Ethnography*, **1** (1): 93–116.
- Jinfeng, C. και Kagawa, T. (2009) 'A Study on the Spatial Difference of Creative Industrial Zones in Shanghai', *Ritsumeikan Research Repository*, **21**: 29–42.
- Kam, W., C. (2007) 'Misconceptions and Complexities in the Study of China's Cities: Definitions, Statistics, and Implications', *Eurasian Geography and Economics*, **48** (4): 383–412.
- Keane, M. (2009) 'Creative industries in China: Four perspectives on social transformation', *International Journal of Cultural Policy*, **15** (4): 431–434.
- Kanai, M. & Ortega-Alcazar, I. (2009) 'The prospects for progressive culture-led urban regeneration in Latin America: Cases from Mexico City and Buenos Aires', *International Journal of Urban and Regional Research*, **33** (2): 483–501.
- Kong, L., Gibson, C., Khoo, L.-M. & Semple, A. - L. (2006) 'Knowledges of the creative economy: Towards a relational geography of diffusion and adaptation in Asia', *Asia Pacific Viewpoint*, **47** (2): 173-194.
- Kong, L. (2007) 'Cultural icons and urban development in Asia: Economic imperative, national identity, and global city status', *Political Geography*, **26** (4): 383-404.
- Lagerkvist, A. (2010) 'The future is here: Media, memory, and futurity in Shanghai', *Space and Culture*, **13** (3): 220–238.
- Landry, C. (2005) 'Lineages of the creative city', in S. Franke & E. Verhagen (Eds.), *Creativity and the City: How the Creative Economy Changes the City*, Rotterdam: NAI Publishers, 42-54.
- Landry, C. (2008) *The Creative City: A Toolkit for Urban Innovators*, London: Earthscan.
- Lazzeretti, L., Boix, R., & Capone, F. (2008) 'Do creative industries cluster? mapping creative local production systems in Italy and Spain', *Industry and Innovation*, **15** (5): 549–567.
- Lederman, (2015) 'Urban fads and consensual fictions: Creative, sustainable, and competitive city policies in Buenos Aires', *City & Community*, **14** (1): 47-67.

- Levickaité, R. (2011), 'Four Approaches to the creative economy: General overview', *Business, Management and Education*, **9** (1): 81-92.
- Lewis, M. C. (2002) '*Argentina: A Short History*', Oxford: Oneworld Publications
- Libertun de Duren, N. (2006) 'Planning a la carte: The location patterns of gated communities around Buenos Aires in a decentralized planning context.' *International Journal of Urban and Regional Research*, **30** (2): 308-27
- Lloyd, R. (2002) 'Neo-bohemia: Art and neighborhood redevelopment in Chicago', *Journal of Urban Affairs*, **24** (5): 517-532.
- Lloyd, R. (2006) *Neo-Bohemia: Art and Commerce in the Postindustrial City*, New York: Routledge.
- Logan, R., & Molotch, L. (1987) *Urban Fortunes: The Political Economy of Place*, Berkeley: University of California Press.
- Luker, M. J. (2010) 'The managers, the managed, and the unmanageable: Negotiating values at the Buenos Aires international music fair', *Ethnomusicology Forum*, **19** (1): 89-113.
- Markusen, A. and Schrock, G. (2006). 'The artistic dividend: urban artistic specialization and economic development implications', *Urban Studies*, **43** (10): 1661-1686.
- Markusen, A., Wassall, H., G., DeNatale, D., and Cohen, R. (2008) 'Defining the creative economy: Industry and occupational approaches', *Economic Development Quarterly*, **22** (1): 24-45.
- Martin, R. & Sunley, P. (2003) 'Deconstructing clusters: Chaotic concept or policy panacea?' *Journal of Economic Geography*, **3** (1): 5-35.
- Mato, D. (2009) 'All industries are cultural', *Cultural Studies*, **23** (1): 70-87.
- McCann, P. (2002) *Αστική και Περιφερειακή Οικονομική*, Αθήνα: Συμμετρία.
- Mignaqui, I., Szajnberg, D. & Ciccolella, P. (2005) 'Creative clusters in Buenos Aires city', Μπιλμπάο: *41st ISoCaRP Congress*.
- Miles, S. and Paddison, R. (2005) 'Introduction: The Rise and Rise of Culture-led Urban Regeneration', *Urban Studies*, **42** (5/6): 833-839.
- Miles, M. (2005) 'Interruptions: Testing the rhetoric of culturally led urban development', *Urban Studies*, **42** (5-6): 889-911.
- Miller, T. (2009), 'From Creative to Cultural Industries', *Cultural Studies*, **23** (1): 88-99.
- Mommaas, H. (2004) 'Cultural Clusters and the Post-Industrial City: Towards the Remapping of Urban Cultural Policy', *Urban Studies*, **41** (3): 506-532.

- Montgomery, J., & Robinson, M. D. (1993) 'Visual artists in New York: What's special about person and place', *Journal of Cultural Economics*, **17** (2): 17–39.
- Morteau, H. (2014) 'Which governance for cultural clusters? A compared analysis of Québec (St Roch District), Barcelone (22@) et Nantes (Quartier de la Création)', ACEI 2014: The 18th International Conference on Cultural Economics presented by the Association Cultural Economics International, pp. 1-20
- Nachum, L. & Keeble, D. (2003) 'Neo-Marshallian clusters and global networks: The linkages of media firms in central London', *Long Range Planning*, **36** (5): 459–480.
- Newman, P. and Smith, I. (2000) 'Cultural production, place and politics on the south bank of the Thames', *International Journal of Urban and Regional Research*, **24** (1): 9–24.
- O'Connor, J. (1998) 'Popular culture, cultural intermediaries and urban regeneration', in T. Hall & P. Hubbard (Eds.) *The entrepreneurial city: Geographies of politics, regime and representation*, Chichester: John Wiley & Sons, 225–239.
- O'Connor, J. & Gu, X. (2006) 'A new modernity? The arrival of creative industries in China', *International Journal of Cultural Studies*, **9** (3): 271–283.
- Olds, K. (1997) 'Globalizing Shanghai: The global intelligence corps and the building of Pudong', *Cities*, **14** (2): 109–123.
- Pacheco-Vega, R. (2007). 'Una crítica al paradigma de desarrollo regional mediante clusters industriales forzados', *Estudios Sociológicos*, **25** (75): 683-707.
- Peck, J. (2005) 'Struggling with the creative class', *International Journal of Urban and Regional Research*, **29** (4): 740–770.
- Pratt, A. C. (2000) 'New media, the new economy and new spaces', *Geoforum*, **31** (4): 425–436.
- Pratt, A. C. (2005) 'Cultural industries and public policy: An oxymoron?' *International Journal of Cultural Policy*, **11** (1): 31-44.
- Pratt, A. (2009) 'Urban regeneration: from the arts 'feel good' factor to the cultural economy: a case study of Hoxton, London', *Urban Studies*, **46** (5-6): 1041–1061.
- Porter, M. (2008) *On Competition. Updated and Expanded Edition*, Boston: Harvard Business School Publishing Corporation.

- Portes, A. and Roberts, R., B. (2005) 'The free-market city: Latin American urbanization in the years of the neoliberal experiment', *Studies in Comparative International Development*, **40** (1): 43–82.
- Rao, Y. & Dai, D. (2016) 'Creative Class Concentrations in Shanghai, China: What is the Role of Neighborhood Social Tolerance and Life Quality Supportive Conditions?' *Social Indicators Research*, **129** (1):1-10.
- Roberts, P. (2000) 'The Evolution, Definition and Purpose of Urban Regeneration', in P. Roberts, & H. Sykes (eds.) *Urban Regeneration: A Handbook*, London: Sage Publications, 9-36.
- Roberts, P., Sykes, H., (2000) *Urban Regeneration*, London: Sage Publications.
- Roodhouse, S. (2006) *Cultural Quarters: Principles and Practice*, Bristol: Intellect.
- Ruyters, D. (2005) 'Asocial, unprofitable and autonomous: The rise of the postcreative class', in S. Franke & E. Verhagen (Eds.) *Creativity and the city: How the creative economy changes the city*, Rotterdam: NAI Publishers, 80–88.
- Scott, A., J. (1999). 'The cultural economy: Geography and the creative field', *Culture, Media, and Society*, **21** (6): 807–817.
- Scott, A., J. (2004) 'Cultural-products industries and urban economic development: Prospects for growth and market contestation in global context'. *Urban Affairs Review*, **39** (4): 461–490
- Scott, A. (2006) 'Creative cities: conceptual issues and policy questions', *Journal of Urban Affairs*, **28** (1): 1–17.
- Shaw, D. (2001) 'The post-industrial city', in R. Paddison (Eds.) *Handbook of Urban Studies*, London: Sage, pp. 284-296.
- Short, J., R., Benton, L., M., Luce, W. B., & Walton, J. (1993) 'Reconstructing the image of an industrial city', *Annals, Association of American Geographers*, **83** (2): 207–224.
- Steven, and Paddison (2005). 'Introduction: The rise and rise of culture-led urban regeneration', *Urban Studies*, **42** (5–6): 833–839.
- Stevenson, D. (2007) 'Πόλεις και Αστικοί Πολιτισμοί', Αθήνα: Κριτική, σελ.167
- Storper, M. & Venables, A. J. (2004) 'Buzz: face-to face contact and the urban economy', *Journal of Economic Geography*, **4** (4): 351–370.
- Tajtakova, M. & Olejarovab, M. (2012) 'Culture and its role in the volatile environment of knowledge and creative age in view of crisis', *American Academic & Scholarly Research Journal Special issue* , **4** (5): 1-7.

- Thomasz, A. (2016). ‘Los nuevos distritos creativos de la Ciudad de Buenos Aires: la conversión del barrio de La Boca en el “Distrito de las Artes”, *EURE*, **42** (126): 145-167.
- Throsby, D. (2001) *Economics and Culture*, Cambridge : Cambridge University Press.
- Tironi, M. (2010) ‘Qué es un cluster? Geografías y prácticas de la escena de música experimental en Santiago, Chile’, *EURE*, **36** (109):161-187.
- Wang, J. (2009): ‘Art in Capital: shaping distinctiveness in a culture-led urban regeneration project in red town, Shanghai’, *Cities*, **26** (6): 318-330.
- Wansborough, M., & Mageean, A. (2000) ‘The role of urban design in cultural regeneration’, *Journal of Urban Design*, **5** (2): 181–197.
- White, A. & Xu, S. (2012) ‘A critique of China’s cultural policy and the development of its cultural and creative industries: The case of Shanghai’, *Cultural Trends*, **21** (3):249–257.
- Wu, W. (1999) ‘City profile Shanghai’, *Cities*, **16** (3): 207–216.
- Wu, W. (2004) ‘Cultural strategies in Shanghai: Regenerating cosmopolitanism in an era of globalization’, *Progress in Planning*, **61** (3): 159–180.
- Zheng, J. (2010) ‘“ The ‘Entrepreneurial state’ in ‘creative industry cluster’ development in Shanghai’’, *Journal of Urban Affairs*, **32** (2): 143–170.
- Zheng, J. (2011) ‘Creative industry clusters and the ‘entrepreneurial city of Shanghai’, *Urban studies*, **48** (16): 3561–3582.
- Zheng, J. & Chan, R. (2014) ‘“The impact of ‘creative industry clusters’ on cultural and creative industry development in Shanghai’’, *City, Culture and Society*, **5** (1): 9–22.
- Zhong, S. (2012) ‘Production, Creative Firms and Urban Space in Shanghai’, *Culture Unbound, Journal of Current Cultural Research*, **4** (1): 169–191.
- Zielke, P. & Waibel, M. (2014) ‘Comparative urban governance of developing creative spaces in China’, *Habitat International*, **41** (1): 99-107.
- Zukin, S. (1982) *Loft living: Culture and Capital in Urban Change*, Baltimore: Johns Hopkins University Press.
- Zukin, S. (1995) *The Cultures of Cities*, Cambridge Mass: Blackwell Publishers Ltd.

Πηγές από το διαδίκτυο

Αναστασιάδης, Α., Άσημος, Π. και Σταθακόπουλος, Π. (2012) *Οι Αστικές Αναπλάσεις ως Εργαλείο Ανάπτυξης στα Πλαίσια της Έννοιας της Συμπαγούς Πόλης*. Διαθέσιμο στο: <URL: http://www.citybranding.gr/2012/12/blog-post_10.html> [πρόσβαση 10 Δεκεμβρίου 2016]

Καραχάλης, Ν. και Δέφνερ, Α. (2011) *Η Συγκέντρωση Πολιτιστικών Δραστηριοτήτων σε Κεντρικές Περιοχές της Πόλης και ο Ρόλος του City Branding: Η Περίπτωση της Αθήνας*. Διαθέσιμο στο: <URL: <http://www.citybranding.gr/2012/12/city-branding.html>> [πρόσβαση 11 Δεκεμβρίου 2016]

Λαζαρέτου, Σ. (2014) *Η έξυπνη οικονομία: πολιτιστικές και δημιουργικές βιομηχανίες στην Ελλάδα. Μπορούν να αποτελέσουν προοπτική διεξόδου από την κρίση;*, Αθήνα : Τράπεζα της Ελλάδος, Διεύθυνση Οικονομικών Μελετών – Τμήμα Ειδικών Μελετών. Διαθέσιμο στο: <URL: <http://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/Paper2014175.pdf>> ,[πρόσβαση 7 Δεκεμβρίου 2016]

Μπαμπούκα, Μ. (2013) *Από την Εγκατάλειψη στην Αναγέννηση Αστικών Περιοχών*. Διαθέσιμο στο: <URL: http://www.citybranding.gr/2013/01/blog-post_17.html> [πρόσβαση στις: 10 Σεπτεμβρίου 2016]

Πουτέτση, Χ. (2014) *Πρόκληση και Ευκαιρία η Δημιουργική Οικονομία*, Αθήνα: Βήμα. Διαθέσιμο στο : <URL: <http://www.tovima.gr/finance/article/?aid=635736>> [πρόσβαση 19 Δεκεμβρίου 2016]

Σπανουδάκη, Ε. Μ. (2013) *Πολιτιστική Δημιουργική Βιομηχανία και Περιφερειακή Ανάπτυξη*. Χανιά: Πολυτεχνείο Κρήτης. Διαθέσιμο στο : <URL: https://www.academia.edu/6948658/ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ_ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ_ΚΑΙ_ΤΟΠΙΚΗ_ΑΝΑΠΤΥΞΗ> [πρόσβαση 19 Δεκεμβρίου 2016]

Bakhshi, H., Hargreaves, I. and Garcia, J., M. (2013) *A Manifesto for the creative economy*, [διαδίκτυο (online)]. London: Nesta. Διαθέσιμο στο: <URL: <http://www.nesta.org.uk/sites/default/files/a-manifesto-for-the-creative-economy-april13.pdf>>

Bakhshi, H. & Garcia, J.M. (2016) *The Geography of Creativity in the UK Creative clusters: creative people and creative networks*, London: Nesta. Διαθέσιμο στο: <URL: http://www.nesta.org.uk/sites/default/files/the_geography_of_creativity_in_the_uk.pdf> [πρόσβαση 29 Νοεμβρίου 2016]

Binns, L. (2005) *Capitalising on culture: an evaluation of culture-led urban regeneration policy*. Dublin: Dublin Institute of Technology. Διαθέσιμο στο: <URL: <http://arrow.dit.ie/cgi/viewcontent.cgi?article=1004&context=futuresacart>> [πρόσβαση 16 Οκτωβρίου 2016]

British council, (2011) *Buenos Aires: Policy Support for a Creative City*. Διαθέσιμο στο : <URL: <http://creativeconomy.britishcouncil.org/blog/11/08/28/buenos-aires-policy-support-creative-city>> [πρόσβαση 10 Δεκεμβρίου 2016]

- Brtdata, (2017). Διαθέσιμο στο: <URL: http://brtdata.org/location/latin_america/argentina/buenos_aires> [πρόσβαση 12 Ιανουαρίου 2017]
- Chinahighlights, (2016). Διαθέσιμο στο: <URL: <http://www.chinahighlights.com/shanghai/top-seven-museums.htm>> [πρόσβαση 7 Φεβρουαρίου 2017]
- Shanghai, (2010c). Διαθέσιμο στο: <URL: <http://www.creativecity.sh.cn/en/creativeshanghai1.aspx>> [πρόσβαση 22 Ιανουαρίου 2016]
- Shanghai, (2010b). Διαθέσιμο στο: <URL: <http://www.creativecity.sh.cn/en/index.aspx>> [πρόσβαση 22 Ιανουαρίου 2016]
- Shanghai, (2010a). Διαθέσιμο στο: <URL: <http://www.creativecity.sh.cn/en/creativeshanghai4.aspx>> [πρόσβαση 5 Φεβρουαρίου 2016]
- creativegreece.net Διαθέσιμο στο: <URL: <https://creativegreece.net/%CE%B4%CE%B7%CE%BC%CE%B9%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%B3%CE%B9%CE%BA%CE%AD%CF%82-%CF%83%CF%85%CF%83%CF%80%CE%B5%CE%B9%CF%81%CF%8E%CF%83%CE%B5%CE%B9%CF%82/>> [πρόσβαση 6 Δεκεμβρίου 2016]
- DCMS, (2016) *Creative Industries Economic Estimates*. Διαθέσιμο στο: <URL: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/523024/Creative_Industries_Economic_Estimates_January_2016_Updated_201605.pdf> [πρόσβαση 20 Οκτωβρίου 2016]
- Department for Culture, Media and Sport (2001) *Creative Industries Mapping Documents 2001*. Διαθέσιμο στο: <URL: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/183544/2001part1-foreword2001.pdf> [πρόσβαση 20 Οκτωβρίου 2016]
- Ey, (2015) *Cultural times: The first global map of cultural and creative industries*. Λονδίνο. Διαθέσιμο στο: <URL: [http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/ey-cultural-times-2015/\\$FILE/ey-cultural-times-2015.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/ey-cultural-times-2015/$FILE/ey-cultural-times-2015.pdf)> [πρόσβαση 1 Δεκεμβρίου 2016]
- Global Housing, (2017). Διαθέσιμο στο: <URL: <http://www.globalhousing.nl/buenosaires>> [πρόσβαση 12 Ιανουαρίου 2017]
- Greek, (2012). Διαθέσιμο στο: <URL: <http://greek.cri.cn/161/2012/05/03/42s8561.htm#.WDT2n-aLTIU>> [πρόσβαση 23 Νοεμβρίου 2016]
- Kea, (2006) *The economy of culture in Europe: Μελέτη που εκπονήθηκε για την Ευρωπαϊκή Επιτροπή*. Διαθέσιμο στο: <URL: http://www.keanet.eu/ecoculture/executive_summary_en.pdf> [πρόσβαση 6 Δεκεμβρίου 2016]

Loudenback, T. (2015) *'The world's 16 best cities for design'*. Διαθέσιμο στο: <URL: <http://www.businessinsider.com/worlds-best-cities-for-design-2015-8/#buenos-aires-argentina-has-been-a-creative-city-for-the-last-decade-the-metropolitan-design-center-cmd-is-located-in-the-heart-of-the-citys-design-district-and-functions-as-buenos-aires-design-hub-hosting-the-international-festival-of-design-and-coordinating-a-number-of-public-and-private-design-initiatives-4>> [πρόσβαση 25 Δεκεμβρίου 2016]

Mount, (2012) *Buenos Aires turns to industry clusters to boost innovation*. Διαθέσιμο στο: <URL: <http://www.zdnet.com/article/buenos-aires-turns-to-industry-clusters-to-boost-innovation/>> [πρόσβαση 16 Νοεμβρίου, 2016]

Piccaya, M., M. (2014) *Buenos aires travel guide*. Διαθέσιμο στο: <URL: <http://www.watchtheworld.net/download/buenos-aires-argentina-free-pdf-travel-guide>> [πρόσβαση 20 Οκτωβρίου 2016]

<URL: <https://www.shanghaidisneyresort.com/en/destinations/theme-park/> [πρόσβαση 3 Ιανουαρίου 2017]

Statista, (2016) Διαθέσιμο στο: <URL: <https://www.statista.com/statistics/466938/china-population-of-shanghai/>> [πρόσβαση 4 Δεκεμβρίου 2016]

Statista, (2016). Διαθέσιμο στο: <URL: <https://www.statista.com/statistics/267839/worlds-largest-cities/>> [πρόσβαση 1 Δεκεμβρίου 2016]

Turismo. buenosaires. gob. ar Διαθέσιμο στο <URL: <https://turismo.buenosaires.gob.ar/en/article/creative-industries>> [πρόσβαση 5 Δεκεμβρίου 2016]

UNCTAD, (2010) *Creative Economy Report*. New York: United Nations. Διαθέσιμο στο: <URL: <http://www.unctad.org/creative-economy>> [πρόσβαση 1 Δεκεμβρίου 2016]

UNESCO, (2005) *Buenos Aires City of design*. Διαθέσιμο στο: <URL: <https://en.unesco.org/creative-cities/sites/creative-cities/files/Buenos%20Aires%20City%20of%20Design.pdf>> [πρόσβαση 28 Νοεμβρίου 2016]

UNESCO, (2013) *Economy report 2013 special edition : widening local development pathways*. New York. Διαθέσιμο στο: <URL: <http://www.unesco.org/new/en/culture/themes/creativity/creative-economy-report-2013-special-edition/>> [πρόσβαση 1 Δεκεμβρίου 2016]

Welch, A. (2016). Διαθέσιμο στο: <URL: <http://www.e-architect.co.uk/china/800show-creative-park>> [πρόσβαση 17 Ιανουαρίου 2017]

Worldatlas, (2016). Διαθέσιμο στο : <URL: <http://www.worldatlas.com/articles/which-are-the-biggest-cities-of-latin-america.html>> [πρόσβαση 12 Ιανουαρίου 2017]

Worldcitiescultureforum, (2016a). Διαθέσιμο στο: <URL: <http://www.worldcitiescultureforum.com/cities/buenos-aires/> > [πρόσβαση 4 Δεκεμβρίου 2016]

Yelinek, A. (2009) *Culture as a tool for urban regeneration*. The Jerusalem Institute For Israel Studies. Διαθέσιμο στο: <URL: <http://www.jiis.org/.upload/publications/culture%20and%20urban%20regeneration.pdf> > [πρόσβαση 27 Νοεμβρίου 2016]

Zen, (2016) *The Global Financial Centres Index 20*. China Development Institute. Διαθέσιμο στο: <URL: http://www.longfinance.net/images/gfci/20/GFCI20_26Sep2016.pdf > [πρόσβαση 2 Δεκεμβρίου 2016]

<http://www.easytourtchina.com/scene-v1322-the-bridge-no-8-creative-industrial-zone--shanghai/scene-v1322-the-bridge-no-8-creative-industrial-zone--shanghai> > [πρόσβαση 19 Ιανουαρίου 2017]

<URL: <http://www.creativecity.sh.cn/en/creativeshanghai2a.aspx?id=109> > [πρόσβαση 19 Ιανουαρίου 2017]

<URL: <http://www.buenosaires.gob.ar/noticias/la-ciudad-impulsa-el-distrito-de-diseno-en-el-sur> > [πρόσβαση 31 Ιανουαρίου 2017]

<URL:<http://www.athenssocialatlas.gr/%CE%AC%CF%81%CE%B8%CF%81%CE%BF/%CE%B5%CE%BE%CE%B5%CF%85%CE%B3%CE%B5%CE%BD%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82-gentrification> > [πρόσβαση 19 Ιανουαρίου 2017]

<URL: <http://www.accorhotels.com/gb/travel-guide/buenos-aires/events-and-festivals/buenos-aires-carnival-2017-e-117ahdg3136.shtml> > [πρόσβαση 19 Ιανουαρίου 2017]

www.frommers.com Διαθέσιμο στο <URL:<http://www.frommers.com/destinations/shanghai/in-depth/history> > [πρόσβαση 19 Ιανουαρίου 2017]

Πηγές των πινάκων του κειμένου

Chapain, C. & Comunian, R. (2010) 'Enabling and Inhibiting the Creative Economy: The Role of the Local and Regional Dimensions in England', *Regional Studies*, **44** (6): 717-734.

Kea, (2006) *The economy of culture in Europe: Μελέτη που εκπονήθηκε για την Ευρωπαϊκή Επιτροπή*. Διαθέσιμο στο:< http://www.keanet.eu/ecoculture/executive_summary_en.pdf >, [πρόσβαση 6 Δεκεμβρίου 2016]

Οικονόμου, Δ. (2004) 'Αστική αναγέννηση και πολεοδομικές αναπλάσεις', *Τεχνικά Χρονικά*, **5** (3): 1-10.

Worldcitiescultureforum, (2016a). Διαθέσιμο στο: <URL: <http://www.worldcitiescultureforum.com/cities/buenos-aires/>> [πρόσβαση 4 Δεκεμβρίου 2016]

Worldcitiescultureforum, (2016b). Διαθέσιμο στο: <URL: <http://www.worldcitiescultureforum.com/cities/buenos-aires/data>> [πρόσβαση, 20 Οκτωβρίου 2016]

Zheng, J. & Chan, R. (2014) “The impact of ‘creative industry clusters’ on cultural and creative industry development in Shanghai”, *City, Culture and Society*, 5 (1): 9–22.

www.creativecity.sh.cn Διαθέσιμο στο: <URL: <http://www.creativecity.sh.cn/en/creativeshanghai2a.aspx?id=109>> [πρόσβαση στις 19 Ιανουαρίου 2017]

Πηγές των πινάκων του παραρτήματος

Καλογερέσης, Α. και Κουρτέσης Α., (2013) ‘Δημιουργικότητα και ανάπτυξη: μύθοι και πραγματικότητες με αφορμή την περίπτωση της Θεσσαλονίκης’, *Εισήγηση στο 11ο Τακτικό Επιστημονικό Συνέδριο Ελληνικής Εταιρείας Περιφερειακής Επιστήμης ERSA*, Πάτρα.

Ey, (2015) *Cultural times: The first global map of cultural and creative industries*. Λονδίνο. Διαθέσιμο στο : <URL: [http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/ey-cultural-times-2015/\\$FILE/ey-cultural-times-2015.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/ey-cultural-times-2015/$FILE/ey-cultural-times-2015.pdf)> [πρόσβαση 24 Ιανουαρίου 2017]

(DCMS) Department for Culture, Media and Sport (2016) *Creative Industries Economic Estimates*. Διαθέσιμο στο: <URL: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/523024/Creative_Industries_Economic_Estimates_January_2016_Updated_201605.pdf> [πρόσβαση 24 Ιανουαρίου 2017]

Πηγές των χαρτών του κειμένου και του παραρτήματος

<URL:<https://www.google.gr/maps>> [πρόσβαση 25 Ιανουαρίου 2017]

Cafydma, (2015). Διαθέσιμο στο: <URL: <http://cafydma.org/distrito-de-disenoven-tajas>> [πρόσβαση 7 Φεβρουαρίου 2017]

<URL: <http://latidobuenosaires.com/mapasparquepatriciosbarriobuenosaires.html>> [πρόσβαση 19 Ιανουαρίου 2017]

He, J.-L. & Gebhardt, H. (2014) ‘Space of creative industries: A case study of spatial characteristics of creative clusters in Shanghai’, *European Planning Studies*, 22 (11): 2351-2368.

Jinfeng, C. και Kagawa, T. (2009) 'A Study on the Spatial Difference of Creative Industrial Zones in Shanghai', *Ritsumeikan Geography*, 21: 29–42.

<URL: <https://www.google.gr/maps>> [πρόσβαση 25 Ιανουαρίου 2017]

Πηγές των εικόνων του κειμένου

Areas Globales, (2010). Διαθέσιμο στο: <URL: <http://www.areas-digital.com.ar/nota.php?id=21088>> [πρόσβαση 3 Φεβρουαρίου 2017]

Australiaday, (2017). Διαθέσιμο στο: <URL: <http://www.australiaday.vic.gov.au/wp-content/uploads/2014/12/Docklands.jpg>> [πρόσβαση 17 Ιανουαρίου 2017]

Chinadaily, (2012). Διαθέσιμο στο: <URL: http://www.chinadaily.com.cn/life/2012-10/22/content_15836462.htm> [πρόσβαση 17 Ιανουαρίου 2017]

E-architect, (2016). Διαθέσιμο στο: <URL: http://www.e-architect.co.uk/images/jpgs/china/800show_creative_park_l160310_3.jpg> [πρόσβαση 17 Ιανουαρίου 2017]

E-architect, (2016). Διαθέσιμο στο: <URL: http://www.e-architect.co.uk/images/jpgs/bilbao/guggenheim_museum_bilbao_ebe310108_3.jpg> [πρόσβαση 17 Ιανουαρίου 2017]

Eleftheriaonline, (2016). Διαθέσιμο στο: <URL: <https://www.eleftheriaonline.gr/ellada-kosmos/koinonia/item/98988-paei-gia-vraveio-melina-merkoyri-to-pafos-politistiki-proteyousa-tis-evropis-2017>> [πρόσβαση 17 Ιανουαρίου 2017]

Ewa, (2016) Διαθέσιμο στο: <URL: <http://www.ewawomen.com/en/calendar/ewa-award-at-dok-leipzig.html>> [πρόσβαση 23 Δεκεμβρίου 2016]

Feltysurface, (2012). Διαθέσιμο στο: <URL: https://feltysurface.files.wordpress.com/2012/01/5962708350_36fc588e47_z.jpg> [πρόσβαση 18 Ιανουαρίου 2017]

<URL: <http://www.realmofzorcon.com/China2013Tianzifang1.html>> [πρόσβαση 18 Ιανουαρίου 2017]

Greek, (2012) Διαθέσιμο στο: <URL: <http://greek.cri.cn/161/2012/05/03/42s8561.htm#.WDT2n-aLTIU>> [πρόσβαση 26 Ιανουαρίου 2017]

<URL: <http://www.theoldbiscuitmill.co.za>> [πρόσβαση 19 Ιανουαρίου 2017]

<URL: <http://www.creativecity.sh.cn/en/creativeshanghai2a.aspx?id=109>> [πρόσβαση 19 Ιανουαρίου 2017]

- Lonelyplanet, (2017) Διαθέσιμο στο: <URL: <https://www.lonelyplanet.com/argentina/buenos-aires>> [πρόσβαση 17 Ιανουαρίου 2017]
- Pieria, (2015). Διαθέσιμο στο: <URL: http://www.pieria.co.uk/articles/its_education_stupid_or_how_the_uk_risks_losing_its_global_creative_advantage> [πρόσβαση 17 Ιανουαρίου 2017]
- <URL: <http://i.bnet.com/blogs/banco-ciudad-distrito-tecnologico-2.jpg>> [πρόσβαση 7 Δεκεμβρίου 2016]
- <URL: <https://macdermottsargentina.com/argentina-travel-blog/places-to-go/la-boca-la-bombonera/>> [πρόσβαση 19 Ιανουαρίου 2017]
- <URL: <http://www.laboiteverte.fr/levolution-grandes-villes-autour-du-monde/01-evolution-shanghai1990vs2010/>> [πρόσβαση στις 17 Ιανουαρίου 2017]
- Skyscraperpage (2014). Διαθέσιμο στο: <URL: <http://forum.skyscraperpage.com/showthread.php?t=210196>> [πρόσβαση στις 6 Φεβρουαρίου 2017]
- Shanghaiartdeco, (2014). Διαθέσιμο στο: <URL: <http://i0.wp.com/www.shanghaiartdeco.net/wp-content/uploads/2014/06/Exterior-2-750.jpg>> [πρόσβαση 18 Ιανουαρίου 2017]
- <URL: <https://turismo.buenosaires.gob.ar/en/article/economic-districts>> [πρόσβαση 19 Ιανουαρίου 2017]
- <URL: <http://www.easytourchina.com/scene-v1322-the-bridge-no-8-creative-industrial-zone--shanghai>> [πρόσβαση 19 Ιανουαρίου 2017]
- <URL: <http://www.buenosaires.travel/en/museo-nacional-de-bellas-artes-recoleta/>> [πρόσβαση 19 Ιανουαρίου 2017]
- <URL: <http://www.buenosairesfreewalks.com/buenosairestips/teatro-colon/>> [πρόσβαση 20 Ιανουαρίου 2017]

Πηγές των εικόνων του παραρτήματος

- British council, (2011) *Buenos Aires: Policy Support for a Creative City*. Διαθέσιμο στο : <URL: <http://creativeconomy.britishcouncil.org/blog/11/08/28/buenos-aires-policy-support-creative-city>> [πρόσβαση 10 Δεκεμβρίου 2016]
- Greek, (2012) Διαθέσιμο στο: <URL: <http://greek.cri.cn/161/2012/05/03/42s8561.htm#.WDT2n-aLTiU>> [πρόσβαση 23 Νοεμβρίου 2016]
- Studentsblogs, (2015). Διαθέσιμο στο: <URL: <http://studentblogs.org/2015/09/27/internship-in-buenos-aires/>> [πρόσβαση 17 Ιανουαρίου 2017]

<URL: <http://www.romaniajournal.ro/fitch-revises-romanian-city-of-brasovs-outlook-to-positive>> [πρόσβαση 18 Ιανουαρίου 2017]

<URL: <https://www.triphobo.com/places/shanghai-china/1933-laochangfang>> [πρόσβαση 18 Ιανουαρίου 2017]

<URL: http://www.jvarqs.com.ar/?s=premios_2000> [πρόσβαση 19 Ιανουαρίου 2017]

<URL: <http://www.gettyimages.com/detail/photo/guangzhou-pearl-river-new-town-at-night-high-res-stock-photography/631151857>> [πρόσβαση 20 Ιανουαρίου 2017]

<URL: <http://www.panoramio.com/photo/88851313>> [πρόσβαση 20 Ιανουαρίου 2017]

<URL:<http://sites.dartmouth.edu/beijing-16f-lsa/files/2016/10/11.13-798.jpg>> [πρόσβαση 20 Ιανουαρίου 2017]

< URL: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/8/87/Space-gallery_798-art-district.jpg> [πρόσβαση 20 Ιανουαρίου 2017]

< URL: <http://www.youngchinawatchers.com/category/locations/shanghai>> [πρόσβαση 20 Ιανουαρίου 2017]

<URL: <https://turismo.buenosaires.gob.ar/en/article/economic-districts>> [πρόσβαση 19 Ιανουαρίου 2017]

Εικόνες οπισθοφύλλου

Εικόνα που είναι στο πάνω μέρος: Η δημιουργική συστοιχία «Τιαντζιφάνγκ» στη Σαγκάη

Εικόνα που είναι στο κάτω μέρος: Η δημιουργική συγκέντρωση «Περιοχή των Τεχνών» στη συνοικία Μπαράκας του Μπουένος Άϊρες

